1144

శ్రీపాద సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి చిన్నకథలు

హెచ్చరిక

శ్రీపాద సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిగారి

చిన్నకథలూ,

నవలలూ,

నాటకాలూ,

చరిత్రలూ,

మిగడతరకలూ,

ఖండకావ్యాలూ,

మొదలైనవి

లిఖితరూపంగా వారి అనుమతి పొందకుండా

భాషాంతరీకరణం, ప్రదర్శనం వగైరా యే విధంగానూ యెవరూ వుపయోగించుకోగూడదు.

కలాభివర్ధనీ పరిషత్తు

రాజమండ్రి

శ్రీపాద సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి చిన్నకథలు

మొదటి సంపుటం

8/102

కథలు

అన్నంత పనీ జరిగింది

ప్రకాశకులు

కలాభివర్ధనీ పరిషత్తు

రాజమహేంద్రవరం.

మొదటి కూర్పు ౧౯౩౯ నవంబరు ౧౦౦౦

ముద్రణం
శ్రీ సుజనరంజని ముద్రాక్షరశాల
రాజమహేంద్రవరం

ప్రధాన పోషకులు

దివాన్ బహద్దరు

దురిశేటి శేషగిరిరావుపంతులుగారు

బి. ఏ., బి. ఎల్.,

కాకినాడ

పోషకులు

మ॥రా॥శ్రీ తూములూరి శివరామయ్యపంతులుగారు
బి. ఏ., బి. ఎల్. హైకోర్టు అడ్వకేటు నెల్లూరు

,, వావిళ్ల వేంకటేశ్వరశాస్త్రిగారు
ప్రొప్రయిటరు: వావిళ్ళ రామస్వామిశాస్త్రులు
& సన్సు మద్రాసు

,, ద్వారంపూడి రామారెడ్డిగారు
భూస్వాములు అనపర్తి

,, ఏడిది వేంకటరావుపంతులుగారు
భూస్వాములు రామచంద్రపురం

,, ద్వారంపూడి వేంకటరెడ్డిగారు
భూస్వాములు అనపర్తి

,, బెజవాడ రామచంద్రారెడ్డిగారు బి. ఏ.
భూస్వాములు బుచ్చిరెడ్డిపాలెం

కీ॥ శే॥ సబ్బెళ్ల పద్దయ్యగారు
కొంకుదురు

,, కర్రి చినవేంకటరెడ్డిగారు
రంగూను

అన్నంత పనీ జరిగింది

శ్రీపాద సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి చిన్నకథలు

అన్నంత పనీ జరిగింది

స్టార్టయిన మోటా రెక్కడం కోసం చంద్రమౌళిపంతులు ద్వారమండపంలోకి వచ్చేటప్పటికి, వంగి నమస్కారం చేస్తూ ఒక యువకుడు పక్కకి వచ్చి నుంచున్నాడు.

మోటారు తలుపు పట్టుకు నుంచుని వున్న నాలుగో గుమాస్తా "ఇదా సమయం?" అన్నట్టు తీక్ష్ణంగా చూశాడు.

"ఊరి శకునపక్షి" అన్నట్టు నిరసనగా చూసి, డ్రయివరు, లోపల్లోపల గింజుకున్నాడు.

మొదట నమస్కారం అందుకున్నట్టు తల వూపి, తరవాత సులోచనాలలోనుంచి కిందికీ మీదికీ చురుగ్గా చూసి "కట్టినవి నీరుకావి బట్టలూ, దిద్దింది క్రాపింగు జుట్టూనూ. ఎవరయ్యా నువ్వు?" అని దర్జాగా అడిగాడు పంతులు.

"అనాథుల్లో ఒకణ్ణండి" అన్నాడు చేతులు కట్టుకుని ఆగంతుకుడు.

"ఇదివరకే రోజుకి ముగ్గురు చొప్పున వున్నారు వారాల విద్యార్థులు. ఒక్క శనివారం మాత్రం యిద్దరే వున్నారు. నువ్వు మూడోవాడవు, తప్పకుండా రావచ్చు"

ఆగంతుకుడితో యిలా చెప్పి పంతులు తనకేసి చూడగా "మరి రావయ్యా" అంటూ గుమాస్తా లోపలికి బయలుదేరాడు.

"నేనీపూట భోజనం చేసే వచ్చానండి. నామనవి—"

"ఇంకేమిటీ మరీ? కోర్టుకి తొరగా వెళ్ళిపోవాలే?"

ఇలా అంటూ పంతులు రిస్టువాచీ చూసుకున్నాడు. పదకొండింటికీ యిక అయిదు నిమిషాలే తరవాయిగా వుంది.

ఇది వినీ, చూసీ వెనక్కి మళ్ళి "సావకాశంగా మనవి చేసుకోవచ్చు, సాయంత్రం నాలుగున్నరకి రావయ్యా" అని గుమాస్తా సద్ది చెప్పాడు; కాని ఆగంతుకుడది వినిపించుకోక "నా సంగతి నిమిషాల్లో—" అంటూ మాట సాన్చేశాడు.

"గంట కరవై నిమిషాలు"

"అయిదు చాలండి నా విన్నపానికీ, తమ సెలవు కూనూ"

"మోటారెక్కబోతూ వుండగా—"

"నాలుగు—"

"అదీ యెక్కువే"

"మూడు—"

"మరి కానియ్యి" అని చెప్పి పంతులు మళ్లీ వాచీ చూశాడు.

అపవారించి గుమాస్తా వురిమి చూడగా, స్వగతంగా విసుక్కుని డ్రయివరు యింజ నాపు చేశాడు.

"ఇప్పుడు నే నున్న స్థితిలో తమర్ని కోరేది సాయం లోనే చేరుతుం దండి" అని ప్రారంభించాడు ఆగంతకుడు.

"ఉపోద్ఘాతం వద్దు"

"చిత్తం, చిత్తం, నేను విద్యార్థిని కానండి"

"అలాగా?"

"కనక వారం కోసం రాలేదండి"

"డబ్బు కావా లంటావా?

"సరిగా అంతే నండి. అయితే దానికి "జీతం" అని పేరు పెట్టించవలసిం దని ప్రార్థన"

ఈ విలక్షణధోరణి పంతుల్ని ఆకర్షించింది.

"కవిత్వం కడుతున్నావే? చమత్కార మయిన వాడివి లాగే వున్నావు. అయితే, యేం పని చేస్తావు నా దగ్గర?"

" తమ కేం అవసర మయితే అదీ, తమ రేం సెల విప్పిస్తే అదీ చేస్తానండి "

పంతులు వొక్క క్షణం నిదానంగా చూసి " గుమాస్తాగిరీ" అన్నాడు.

" చెయ్యగలనండి "

" అటెండరీ "

" అభ్యంతరం లే దండి "

" మోటారు డ్రయివింగు ? "

ఈమాట విని డ్రయివరు వులిక్కిపడ్డాడు. అది కనిపెట్టి, అతనికేసే చూస్తూ ఆగంతుకుడు " చేత నవునండి " అన్నాడు.

" మహానసామీద పెత్తనం "

" ఆక్షేపణ లేదండి "

పంతులు వొక్క క్షణం ఆగి, చురుగ్గా చూస్తూ, " ఎప్పు డేనా — పొరుగూరు వెళ్లినప్పుడు ఆధ్వర్యం ? " అని అడిగాడు.

" సందేహించనక్కరలే దండి " అని తడుముకోకుండా బదులు చెప్పాడు ఆగంతుకుడు.

పంతులు చకితు డయినాడు. ఒకమాటు మొగాడిగా చూశాడు. చివరికి " అయితే నీకు చేతగాని పనేమి

టయ్యా ? '' అన్నాడు.

"ఏదో వొక ప్రయోజనం తీర్చకుండా డబ్బడగడు మండి"

"సెబాస్ ! చాలా దిట్ట మైనవాడవే. చూడదగ్గ వాడివు కూడాను. కనక వుండిపో, తరవాత మాట్లాడు కుందాం ''

ఇలా అని పంతులు రెండడుగులు ముందుకి వేశాడు. డ్రయివరు కారు స్టార్టు చేశాడు.

ఆగంతుకుడు పొంగిపోయాడు. అతని కళ్ళల్లో ఆనంద బాష్పాలు గిర్రు మనేశాయి. ఆకళ్ళతోనే కృతజ్ఞత విన్నవించుకుంటూ, మొదట మాట రాక దోసిలి నొగ్గి నమ్రుడు మాత్రం అయి, తరవాత ప్రయత్నించి " ఇన్నా ళ్ళకి నాకు అవలంబం దొరికింది '' అన్నాడు.

తలుపుమీద చెయ్యి వేసి " యేమిటీ ? '' అన్నట్టు చూశాడు పంతులు. తలుపు విడిచిపెట్టి గుమాస్తా పంతులు వెనక్కి వచ్చి నుంచున్నాడు.

" ఎన్ని విధాలో ప్రయత్నించాను. ఎందర్నో ఆశ్ర యించాను ; కాని యీమాత్రం మాట అంగలిగినవారు కనపడలే దండి "

" దాని కేం లే ? కాక, దీల్లో యేమంత విశేషం

వుంది కానీ—మరి నేను వెళ్ళిపోవచ్చునా ?"

"చిత్తంచిత్తం. ఒక్క అరగంటలో కోర్టుదగ్గిర కలుసుకుంటా నండి"

"ఇవాళ అక్కర్లేదు"

"అయితే నాకు సెలవు—"

"ఎక్కడికి వెళ్ళాలి ?"

"నాళంవారి సత్రంలో చేశా నాడి బస. అక్కడికి—"

"నీ కక్కడ తొందర పని యేదేనా వుందా ?"

"ఏమీ లే దండీ; కాని మూడు నిమిషాలూ ముగిసి—"

"అయితే లే. నువ్వేం చదివావూ ?"

"సంస్కృతంలో మేఘసందేశం పూర్తి చేశానండి. ఇంగ్లీషులో లోవరు సెకండరీ సర్టిఫికెట్టు సంపాదించానండి"

ఇది విని డ్రయివరు కళ్ళు తేలవేశాడు. గుమాస్తా మొగం పక్కకి తిప్పుకుని పెదవి విరిచాడు.

వారిద్దరూ స్కూలుఫైనలు పట్టభద్రులు.

"అందులోనూ యిందులోనూ కూడా శ్రేయమే అన్నమాట" అన్నాడు పంతులు.

"లైపు కూడా కొంచెం అలవాటుండాలి. సర్టిఫి

కెట్టు మాత్రం లేదండి"

"ఏం, పరీక్ష పోయిందా ?"

"పరీక్షకి వెళ్ళలేదండి"

"డబ్బు లేకపోయింది"

"అవునండి"

"మరి వెళ్లి రా"

ఇలా అంటూ పంతులు పడిచెక్కమీద కాలు పెట్టాడు.

ఆగంతుకుడు పక్కకి తప్పుకున్నాడు; కాని "నీ పేరేవరూ ?" అంటూ ఆగిపోయి పంతులు మళ్ళీ అడగ్గా మెదటికి వచ్చి "రామచంద్రశాస్త్రి" అని చెప్పాడు.

"ఇంటిపేరు ?"

"వేమూరివా రండి"

"వూరు ?"

"రామచంద్రపురం తాలూకా మహేంద్రవాడ"

"సరే"

"తమరు కోర్టునుంచి వచ్చాటప్పటికి మళ్ళీ దర్శనం చేసుకుంటా నండి"

ఇలా అని రామచంద్రం పక్కకి తప్పుకున్నాడు.

"మామయ్య చాంబెర్లునుబండి తీసుకువెళ్లి సామాను

పట్టించుకు వచ్చి అదిగో, ఆగదిలో ప్రవేశించు"

అంగుళినిర్దేశంతో గది చూపిస్తూ పంతులు గుమాస్తా కేసి చూశాడు. గుమాస్తా, స్తంభం చాటున వున్న పోతు నాయణ్ణి సంబోధించి "ఆగది వారికి స్వాధీనం చెయ్యి. ముందు బాగా తుడిపించు—మలిపించు" అని చెప్పాడు.

"సామా నల్లా చిన్న రైలు సంచీ మాత్రమే. బండి అక్కర్లేదండి"

"సరే"

ఇలా అని పంతులు మోటారులో ప్రవేశించబోయి, అంతలో మళ్లీ యథాప్రకారంగా నుంచుని "చూడూ, నీకు పెళ్లయిందా ?" అని అడిగాడు.

"లేదండి"

"వెనక ఆసరా—"

"ఏకాకినండి. మా అమ్మగారు మా అన్నగారి దగ్గిర వున్నారండి"

"మీ రెందరన్నదమ్ములు ?

"ఇద్దరమే నండి. మా అన్నగారు కాకినాడలో వకీలు గుమాస్తాగా వున్నారండి"

"అయితే, భోజనాని కిక్కడే వుంటా వన్నమాట నువ్వు"

"చిత్తం చిత్తం, తమ సెలవు.— "

"ఉండు, పూటకూటింటి భోజనం యేమి సుఖమూ?"

రామచంద్రం మాట్లాడలేక నమ్రుడు మాత్రం అయినాడు.

పంతులు మోటారెక్కాడు. తలుపు వేసేసి గుమాస్తా డ్రయివరు పక్కని కూచున్నాడు. డ్రయివరు వెనక్కి చూసి యజమాని యింగితం కనిపెట్టి కారు పోనిచ్చాడు.

గది తాళం తీస్తూ పోతునాయుడు "ఏం పనిమీద వచ్చారు బాబూ" అని అడగ్గా "భోజనాని" కని చెప్పి, తాళంచెవి పుచ్చుకుని, ఆనందతరంగాలమీద వూగిపోతూ సత్రానికి వెళ్లిపోయాడు రామచంద్రం.

౨

పంతులూ రామచంద్రమూ మళ్లీ రాత్రి భోజనాలదగ్గిర కలుసుకున్నారు.

రామచంద్రం మొదటి బంతిలోనే వున్నాడు; కాని చివర పడిపోయాడు. ఆసన్నివేశం పంతులుకి యెలాగో అనిపించింది; కాని యేమనడానికీ మాత్రం సాహసం కలగలేదు.

ఆపూట వారాల విద్యార్థులు కాక మరో అయి దారుగురు అభ్యాగతు లున్నారు. అమలాపురం సబిన స్పెక్టరూ రైటరూ వున్నారు. చిన్నగుమాస్తా లిద్దరూ కూడా ఆపూట అక్కడే వున్నారు.

బంతి బాగా పూటుగా వుంది. వాయువేగ మనో వేగాలతో వంటలక్క వడ్డన పూర్తి చెయ్యగా, నేతిగిన్ని పట్టుకుని జానకమ్మ వంటింటి గుమ్మంలో నుంచుని వుంది.

అలవాటు చొప్పున పంతులు తన బంతీ యెదటి బంతీ పారజూశాడు మెరుపు దీపాలు మూడూ ఝామ్మని వెలుగుతున్నాయి కనక హాలంతా నల్లపూస కూడా కన పడేటంత ప్రకాశమానంగా వుంది.

ఆవెలుగులో పంతులుకి, రామచంద్రం మొగంమీద సమధిక మైన విలక్షణతేజస్సు కనపడి సాదరబుద్ధి కలి గించింది.

"వచ్చావా?" అని అడిగా డతను.

"చిత్తం. నేను చిన్నగుమాస్తాగారితో మాట్లాడుతూ వుండడంవల్ల తమరు కోర్టునుంచి రావడమూ, షికారు వెళ్ళడమూ గమనించలేకపోయానండి"

"కోర్టులో వొక గంట వూరికే కూచోవలసివచ్చింది. నిన్నక్కడికి తీసుకువెళ్ళనందుకు చాలా విచారించాను"

"తమ రలా సెల విప్పిస్తే—"

"తప్పేమిా ? అది అక్షరాలా నిజం. నిజం చెప్పుకోడం తప్పా ?"

"వాస్తవం అన్నదీ — చిత్తగించారూ ?" అంటూ అందుకున్నాడొక అభ్యాగతుడు. "సత్యం హృదయాని కుత్తేజనం కలిగిస్తుంది. అసత్యం దాన్ని కుంగదీసేస్తుందండి"

"మిా ప్రసక్తి లేదిప్పుడు. చూస్తూ వింటూ వూరుకోండి" అని ఆక్షేపించారు పంతులు.

"చిత్తం చిత్తం, తమ సెలవు. అయితే సందర్భం వచ్చింది కనక—"

"లేదు కనక వూరుకోమంటున్నాను" అని కొంచెం చిరాగ్గా అన్నాడు పంతులు. దాంతో అభ్యాగతుడు నిర్విణ్ణుడూ, నిరుత్తరుడూ అయి వూరుకున్నాడు.

తక్కినవారిలో యిద్దరు "పిలవని పేరంటాని కొచ్చు కయ్యా ?" అన్నట్టు అభ్యాగతుడికేసి చురుగ్గా చూశారు. ఒకడు "ఈమాత్రానికే అంత నిర్భాగ్యమాటంగా మందలించాలా ?" అన్నట్టు పంతులుకేసి, పక్కవాటుగా విషపుచూపులు చూశాడు.

"రామచంద్రం"

" ఏమి సెలవు ? "

" నువ్వని వచ్చేస్తోంది మాట. ఎవర్నీ కూడా 'మీ' రనడమే మంచిది కానీ— "

" భృత్యుణ్ణి నువ్వనడమే మంచి దండి "

" ఈమాత్రం భాగ్యానికి భృత్యు డంటే యేమిటి కానీ—అయితే నువ్వక్కడ కాదు నా యెదటికి రా "

ఈమాట విని, మూడో గుమాస్తా, నాలుగో గుమాస్తా కేసి చూసి, అతను లేచివెళ్ళి రామచంద్రం లేచిన చోట కూచోగా తా నతని పీటమీద కూచున్నాడు. గుమాస్తాల యీతరతమభేదభావాలకు వింత పడుతూ రామచంద్రం పంతులుకి అభిముఖంగా కూచున్నాడు.

" ఇత న్నెరుగుదువా జానీ ? "

" ఎరగను "

" ఇంటో మనిషిని చూసేటట్టు చూస్తూ వుండు "

" అలాగే "

ఈమాటలు విని చకితురాలై, వంటింటో చారూ అన్నమూ తింటూ వున్న సుభద్ర రామచంద్రాన్ని తొంగి చూసింది.

తరవాత పంతులు, వుద్ధరిణతో చేతిలో నీళ్ళు పోసుకుని " ఇక కానిద్దామా ? ఏమండీ . శాస్త్రులుగారూ,

పరిశీచన చేద్దామా ?" అంటూ ఆనీళ్ళు వి స్తరిమీద చల్లాడు.

3

"ఇవాళ నాన్నారూ నువ్వూ ముందు కూచుంటా రుటా, నేను డింగీ నడుపుతానుట, ఏమే పిన్నీ ?"

ఇలా అని గునిసి, లేడిపిల్లలాగ యెగురుతూ దుము కుతూ వెళ్ళి డింగీ యెక్కి, సుభద్ర, వెనక వేపున కూచుని తెడ్డు అందుకుంది.

"అయితే నేను రాను బాబూ" అంటూ మూతి బిడాయించుకుని, జానకమ్మ, చివరి పావంచామీద నిలిచిపోయింది.

"అదేమిటే ?"

"ఏమో బాబూ నేను రాను"

"ఏం ?" అని బతిమాలుతూ వున్నట్టడిగింది సుభద్ర.

"ఇవాళ, చెర్లువు నిండు కుండలా వుంది. కెరటాలు కూడా వస్తున్నాయి"

"అయితే ?"

"అయితే యేమిటి, అయితే ? డింగీ వొరిగిపోతే ?"

"నేను లక్షమాట్లు నడిపానే? నాకు బాగా చేత వునే మాతల్లీ?"

"అయినా సరే"

ఇలా అంటూ జానకమ్మ పక్కకి తిరిగింది.

"రావూ? రావూ?......చూశావా? ఇవాళ నాకు సరదాగా వుందే?"

భయం పూర్తిగా పోలేదు; గాని జానకమ్మకి జాలి యెక్కు వయింది. వెంటనే ఆమె మళ్ళీ సుభద్ర కేసి తిరిగి "అయితే, చెరువు చుట్టూరా వొడ్డునే నడుపుతావా మరి?" అంటూ లాలనగా అడిగింది.

సుభద్రకి వొప్పుకోక తప్పింది కాదు.

వెంటనే జానకమ్మ డింగీ యెక్కి ముందువేపున కూచుని, చేతిలోవున్న పొట్లం చెక్కమీద వుంచింది. అది చూడగా జ్ఞాపకం వచ్చి "మరి—మరి—యివాళ పావురాలను పస్తుపెడతావా యేమిటమ్మా?" అంటూ ముదలకించింది సుభద్ర.

జానకమ్మ తెల్లపోయింది. ఆమె మాట్లాడలేక పొట్లం కేసి చూడసాగింది.

ఇదే సందని సుభద్ర, వెంటనే ఆమె దగ్గరికి వెళ్లి భుజాలమీద ఆని మొగం మీద మొగం పెట్టి "నీకేమీ

భయం లేదే ? నువ్వెంత నింపాదిగా నడప మంటే అంత నింపాదిగానూ నడుపుతానే. కాకపోయినా, నాన్నారు దగ్గరే వుంటారు కాదుటే ?" అని చాలా దూరం నచ్చ చెప్పింది.

విధిలేక ఒప్పుకున్నట్టు "సరే మరి" అంటూ కొంచెం చురుగ్గా అంది జానకమ్మ.

తన కోరిక నెరవేరడమే ప్రధానం అనుకుని సుభద్ర పొంగిపోతూ వెళ్లి తన స్థానంలో కూచుంది.

"ఇంకా రారేం ?" అన్నట్టు జానకమ్మ వొడ్డు కేసి చూసింది.

పంతులూ వొకదొరసానీ మెల్లిగా వస్తూ పక్క నివున్న సిమెంటు బల్ల కేసి మళ్లారు. రామచంద్రం పడిగజాలలో నుంచుని వున్నాడు.

"ఎవరో దొరసానేవ్" అంది జానకమ్మ.

సుభద్ర వెనక్కి విరగబడి చూసి "మరేనేవ్ ! ఎం దుకు వచ్చిందో ?" అంటూ తెడ్డు డింగీమీద వుంచేసి జానకమ్మ కేసి చూసింది.

మాట్లాడుతూ మాట్లాడుతూ వున్నవాడు "వస్తా నుండండి" అని దొరసానికిచెప్పి, పావంచాలు దిగి వచ్చి "ఇవాళ నువ్వు నడుపుతావా యేమిటమ్మా ?" అని అడిగాడు పంతులు.

"అవునండీ" అంటూ గారాం కుడిచింది సుభద్ర.

"ఇవాళకి వద్దమ్మా! ఇకముందు నేనున్నప్పుడు ప్రతీరోజునా నువ్వే నడుపుతూ వుందువు గాని. ఏదో మాట్లాడ్డానికి మిషను దొరసాని వచ్చింది, యివాళకి నేను రాను. ఇవాళ మట్టుకి రామచంద్రం నడుపుతాడు నువ్వు పిన్ని దగ్గిర కూచోతల్లీ"

"మేమూ మానేస్తే యేం?" అన్నట్టు చూసింది జానకి; కాని "వెళ్ళిరండి" అన్నాడు పంతులు.

మాట్లాడకుండా వెళ్ళి సుభద్ర జానకమ్మకి చేరబడి కూచుంది. రామచంద్రాన్ని పిలిచి, సంగ తంతా చెప్పి, పంతులు దొరసాని దగ్గిరికి వెళ్ళిపోయాడు.

४

"నాన్నారు లేరు కనక యివాళ తొరగా వచ్చేద్దామే" అంది సుభద్ర.

"వినపడింది టోయ్?" అని అడిగింది జానకమ్మ.

"చిత్తం"

"తిన్నగా పావురాల గూటి దగ్గరికి పోనియ్యి డింగీ"

"చిత్తం"

డింగీ వొయ్యారి నడకలతో బయలుదేరింది.

చేతి కందిన పెద్ద యెర్ర కలవపువ్వు లందుకుంటూ, జానకమ్మతో కేరింతా లాడుతూ, సుభద్ర, మధ్యమధ్య తెడ్డువేసినట్టు తన చేతితోనే నీళ్ళు వెనక్కి నెట్టసాగింది.

డింగికి వడి యెక్కువయింది. అంత దూరాన్నుంచే చూసి "పెద్దది" అని నిశ్చయించుకుని సుభద్ర చెయ్యి చాపేటప్పటికి కొన్ని పువ్వులు వెనకబడిపోసాగాయి.

జానకమ్మ కూడా మధ్యమధ్య వొక్కొక్క పువ్వు అందుకుంటూ "అదిగో, అదిగో, వచ్చేసింది అందుకో—అందుకో—హా—య్యో, వెళ్ళిపోయింది" అంటూ మళ్ళీ, ముందుకి చూడసాగింది.

డింగీ సగం దూరం వెళ్ళింది. ఎడమ చేతి మీదుగా దూరాన తెల్లతామరపు వ్వొకటి పె—ద్దది కనబడగా "ఇవాళ అది కూడా పట్టుకు వెడదామే" అంటూ గునిసింది సుభద్ర.

"ఆలస్యం అయిపోదూ ?"

"అయితే అయింది"

"తొరగా వెళ్ళిపోదా మన్నావు కాదుటే యిందా కాసినా ?"

"ఆలస్యం అయినా సరే అంటున్నాను కాదుటే యిప్పుడూ ?"

"వినపడింది టోయ్ ?"

"వినపడిం దండీ"

దగ్గిరికి వెళ్ళాటప్పటికి అనుకున్నంతకంటేనూ పెద్దదిగా వుండడం చూసి "యించక్క — యించక్క" అని మురిసిపోతూ తీసి, తిప్పితిప్పి చూస్తూ పొంగిపోయి "దీనికి చుట్టూ నల్లకలవలూ, వాటికి చుట్టూ యెర్రకలవలూ వుంటే బేసిను ఎంతో బాగుంటుంది. కదుటే పిన్నీ ?" అని అడిగింది సుభద్ర.

"అవి కావా లంటే ఆచివరికి వెళ్ళాలి, తెలుసా ?"

"కావాలే ! తీసుకువెడదామే !......ఏమే పిన్నీ ?"

జానకమ్మ రామచంద్రం కేసి చూసింది. రామచంద్రం నల్లకలవలున్న దిక్కుకి చూశాడు.

డింగీ బరిమీద తాచు లాగ పరిగెత్తింది.

తల్లీ కూతురూ పది పన్నెండు నల్లకలవలు తీశారు. చిన్న పరిమాణంలో ముద్దొస్తూ వుండగా, సుభద్ర అయిదారు తెల్లకలవలు కూడా దీసి "పావురాలు గుటకలు మింగుతూ వుంటాయే పాపం" అంటూ వెకిలి విరగబడి గూటికేసి సకరుణంగా చూసింది.

డింగీ మళ్లింది.

అలికిడి విని గూళ్ళల్లో వున్న పావురా లన్నీ బయ

టికి వచ్చాయి. వెంటనే మహోల్లాసంతో సుభద్రా, జానకమ్మా "ఆ, ఆ, ఆ" అంటూ చేతులు చాపారు.

ఉన్న యేడెనిమిది పావురాలూ కిలకిల్లాడుతూ వచ్చి వారి చేతులమీదా భుజాలమీదా వాలాయి. ఒక నీలాపు పావురం సుభద్ర చెవి దగ్గర ముక్కు పెట్టి కువ కువ లాడగా, తెల్లని పావురం వొకటి యీభుజంమీదా ఆభుజంమీదా వాలి ఆమె బుగ్గలు పొడిచింది.

ఒకొక్కటే చేతిలోకి తీసుకుని వారుముద్దులాడి విడిచి పెట్టారు. వెంటనే అవి స్తంభంమీదకి వెళ్ళిపోయాయి.

ఉత్తరక్షణంలో డింగీ స్తంభం దగ్గరికి చేరుకుంది. సుభద్ర, లేచి పెద్ద గూట్లో వున్న పింగాణీ పళ్ళెం తీసి దులిపి పట్టుకుంది. జానకమ్మ లేచి పొట్లం విప్పి అర్థశేరు సెనగపప్పూ పోసి పళ్ళెం గూట్లో వుంచేసింది.

తరవాత తల్లీ కూతు ళ్ళిద్దరూ వొకొక్క పావు రాన్నే తట్టి "లాం—జముండల్లారా, కమ్మగా తినండి" అని సెల విచ్చి డింగీలో కూచున్నారు.

తిరిగి వచ్చాటప్పుడు కూడా సుభద్ర మరి కొన్ని పువ్వులు తీసింది.

మందహాసం చేస్తూ పంతులుతో కూడా చివరి పావంచామీదికి యెదురు వెళ్ళి జానకమ్మతోటీ, సుభద్ర

తోట్రీ "గుడీవినింగ్, గుడీవినింగ్" అంటూ కరస్పర్శ చేసింది దొరసాని.

"మార్గరెట్టు దొరసానిగారి సర్బింగు హైస్కూలుకి రేపు వార్షికోత్సవంట తల్లీ" అన్నాడు పంతులు.

"అలాగా? చాలా సంతోషం" అని సుభద్ర అనగా, "మీరు మా పిల్లల్ని రక్షిస్తున్నారు. చాలా సంతోషం మార్గరెట్టుగారూ" అంది జానకి.

దొరసాని మళ్ళీ మందహాసం చేస్తూ తల వూపింది.

"నువ్వు బహుమతులు పంచిపెట్టాలిట. పిన్ని అధ్యక్షత వహించాలిట" అని పంతులు చెప్పగా, "అయ్యో" అంటూ జానకీ సుభద్రా మొదట వొకర్ని వొకరు చూసుకుని, తరవాత పంతులు కేసీ దొరసాని కేసీ చూశారు.

"మా కది చాలా గౌరవం" అంటూ దొరసాని కళ్ళు తిప్పుకుంది. దొరసానికి తెలవకుండా పంతులు కళ్ళు మెరిశాయి.

దానిమీద "బహుమతులు మా అమ్మే పంచిపెడుతుంది; కాని అధ్యక్షులు పంతులుగారే" అంది జానకమ్మ.

"లేదు లేదు. తమరే అధ్యక్షత వహించాలి. అనుగ్రహించండి" అని దొరసాని యింగ్లీషు యాసగా

చెబుతూ రెండు చేతులూ పట్టుకోగా, జానకమ్మ పంతులు యింగితం కనిపెట్టి చివరికి వొప్పుకుంది.

ఈలోపున తెల్లతామరపువ్వూ, రెండు నల్లకలవలూ, మూడు యెర్రకలువలూ తెచ్చి సుభద్ర సగౌరవంగా యివ్వగా, ప్రీతిపూర్వకంగా పుచ్చుకుని దొరసాని వాదనాలు సమర్పించింది.

అందరూ వొడ్డుకి బయలుదేరారు.

"ఇప్పుడు చికిత్స పొందుతూ వున్న పిల్ల లెందరూ?" అని అడిగాడు పంతులు.

"ఇరవైమంది" అంది దొరసాని

"నర్సులు ?"

"ఎనమండుగురు"

"సరే. రేపు బజారుకి వెళ్ళి, ఆపిలుపళ్ళూ, ద్రాక్షపళ్ళూ, బిస్కత్తు డబ్బాలూ, యెనిమిది వుప్పాడ చీరలూ, పెద్దాపురం సిల్కు-జాకెట్టు తానొకటీ, సిల్కు-చీర వొకటీ, తేవాలి, మరిచిపోకేం రామచంద్రం ?" అంటూ పంతులు వెనక్కి తిరిగి చూశాడు; కాని రామచంద్రం లేడు.

అందరూ ఆగిపోయి వెనక్కి తిరిగారు.

చూడగా, డింగీ చెరువు మధ్యని వుంది. రామచంద్రం

మరో పెద్ద తెల్లతామరపువ్వు తీస్తున్నాడు.

దయార్ద్రహృదయురాలయి జానకమ్మ "నీకోసం" అన్నట్టు చూడగా సుభద్ర ఆనందపరవశురా లయిపోయింది.

సంగతంతా జానకమ్మ చెప్పగా విని "చాలా తెలివయినవాడు. మంచియోగ్యుడు" అని మెచ్చుకుంటూ పంతులు కూడా ఆనందించాడు.

తరవాత మెల్లిగా వెళ్ళి నలుగురూ బల్లమీద కూచున్నారు

డ్రయివ ర్లిద్దరూ కార్లు తెచ్చి రేవులో నిలపగా, నల్లకలవలూ ఎఱ్ఱకలవలూ, తెల్లకలవలూ, అరవిచ్చిన ఎఱ్ఱతామరపు వ్వొకటీ గొడుగుతామరాకుతో యెడమ సందిటా, తెల్లతామరపువ్వు ప్రత్యేకంగా కుడిచేతా పట్టుకు వెళ్ళి, కారులో వుంచి, రామచంద్రం పక్కగా నుంచున్నాడు.

బల్లమీద యేమి టేమిటో మాటలు వచ్చాయి. వాటితోపాటు సందె చీకటి వచ్చింది. దాని వెనకనే మెరుపుదీపం వచ్చింది.

సెలవు పుచ్చుకుని, మళ్ళీ కరస్పర్శలున్నూ చేసి వెళ్ళి, దొరసాని కారెక్కింది.

పువ్వులదొన్నె వొళ్ళో వుంచుకుని సుభద్ర మధ్య కూచోగా, యీవేపునుంచి వొకరూ, ఆవేపునుంచి వొకరూ యెక్కి జానకమ్మా పంతులూ ఆమెకి రెండు పక్కలా కూచున్నారు.

బూరాలు బర్రు మన్నాయి.

కారులు తుర్రో మన్నాయి.

౫

ఆవేళ రాత్రి భోజనా లయినాక, పంతులు పడకగదిలో వుయ్యాలా మంచంమీద కూచుని వుండగా, తాంబూలపు పళ్ళెం తెచ్చి అందించి, సుభద్ర, పక్కని కూచుంది.

"ఏమిటి తల్లీ కబుర్లూ ?

"మళ్ళీ వొక కథ రాసేశాను నాన్నారూ"

"సాఫు రాయించా లన్నమాట"

"అవునండీ"

"సూరయ్యని పిలిపించు"

"ఏసినీమా కయినా వెళ్ళారో యింటో వున్నారో?" అంటూ బయలుదేరింది సుభద్ర.

ఇంతలో జ్ఞాపకం రాగా "ఏం తల్లీ ! రామచంద్రం రాయగల డేమో" అన్నాడు పంతులు.

అక్కడే నుంచుని, గ్రీవాభంగాభిరామంగా చూస్తూ, సుభద్ర "కనుక్కోండి నాన్నారూ ! సూరయ్యగారు రాస్తే మళ్ళీ నేను మొదణ్ణుంచీ దిద్దుకోవలసి వస్తోం దండీ" అంది.

మెట్ల దగ్గిరికి వెళ్ళి సుభద్ర పిలవడమూ, నాయుడు పైకి రావడమూ, సుభద్ర చెప్పడమూ, నాయుడు మళ్ళీ కిందికి వెళ్ళిపోవడమూ, రామచంద్రం పైకి రావడమూ వెంటవెంటనే జరిగిపోయాయి.

సుభద్ర, కథ తెచ్చి తండ్రిచేతి కివ్వడం యీలోపునే అయిపోయింది

ఉయ్యాలా మంచంమీద, చోటు చూపిస్తూ, పంతులు కూచో మన్నాడు ; కాని రామచంద్రం నుంచునే వుండిపోయాడు.

"మా అమ్మాయి తరుచు చిన్నకథలు రాస్తూ వుంటుం దోయ్"

"చిత్తం"

"నువ్వు సాఫు రాస్తూ వుండాలి"

"అలాగే నండి"

"రాయగలవా ?"

"రాయగలనండి"

" తెనుగులో నువ్వు రచన చెయ్యగలవా ?

" కొంచెం కొంచెం చేతవునండి. అయితే, వ్యావహారికంలో వెళ్ళినంత వుత్సాహంగా వెళ్ళదండి గ్రాంథికంలో కలం "

" అదే నోయ్ ! వ్యావహారికం దేశం అంతటా అప్పుడే పాకిపోయింది కాదూ ? మహా దిట్టమైన వాడోయ్ గిడుగు రామమూర్తి పంతులూ. నవీనవాఙ్మయనిర్మాతలయిన యువకుల సందర్శి లోపు చేసుకున్నాడు పంతులు. ముసలి తలకాయలు గ్రాంథికమో అంటూ మొత్త గోల పెడితే మాత్రం, ఆవాదం యింకెన్నాళ్ళు నిలుస్తుంది ? మా అమ్మాయికూడా రామమూర్తి పంతులు వాదమే నచ్చింది నువ్వూ మా అమ్మాయీ చివరికి వొక జట్టే అయినారు. మహా బాగుంది. కనక నువ్వు సాఫు రాయడమే శ్రేయస్కరంగా కనపడుతోంది "

" తమ అమ్మాయిగారి వంటి యువతీమణులు వ్యావహారికంలోనే చిన్నకథలు రాయడం చాలా గొప్ప సంగతండి. నాకు చాలా సంతోషంగా వుందండి "

సుభద్ర మొగంమీద చిరునవ్వు మొలిచింది. ఆమె కళ్ళు వోరచూపులు చూశాయి.

ఇదివరకి నాలుగో గుమాస్తా సాఫు రాస్తున్నాడు ;

కాని అతని సాఫుకంటే మా అమ్మాయి చిత్తే నయం "

" నాశక్తి కొద్దీ బాగా రాసి దాఖలు చేసుకుంటా నండి "

" ఒక కథ రాస్తే తెలుస్తుం దండీ . నాన్నాయా ? " అంది సుభద్ర.

" విన్నావు టోయ్ ? "

" చిత్తం విన్నా నండి. దస్తూరీ విషయాలో మాత్రం ముందు తమ ర్నిద్దర్నీ మెప్పించుకోగలనండి "

" అది యేమంత తక్కువ యోగ్యత అనుకున్నావా?

రామచంద్రం " చిత్తం " అన్నాడు; కానీ సుభద్ర సిగ్గుపడింది. ఇక ముందయినా దస్తూరీ బాగు చేసుకోవా లనీ, సొంతంగానే సాఫు రాసుకోడం మొదలు పెట్టా లనీ అనుకుం దామె.

పంతులు కథ అందించాడు.

రామచంద్రం అది పుచ్చుకుని " యెన్నాళ్ళకి పూర్తి చెయ్యగల " వని పంతులు అడగ్గా, కాగితాలు లెక్క చూసి " రేపు తమరు కోర్టుకి వెళ్ళకుండా అందించేస్తా నండి " అన్నాడు.

ఇది విని తండ్రీ కూతురూ చాలా ఆనందించారు.

" ముందు కథ అంతా పూర్తిగా చదివితే గాని నాత

మొదలుపెట్టగూడదను నాన్నారూ " అంది సుభద్ర.

"ఆసంగతి అతనికి తెలవనుటమ్మా వెర్రిపిల్లా ? "

"అలాగే చేస్తానండి నేను"

సుభద్ర కొంచెం సిగ్గుపడింది.

"మరి వెళ్ళు. సూరయ్య కింద వున్నాడా ? "

"నేను వచ్చాటప్పటి కున్నా రండి"

"అప్పుడే యెనిమిదీ యాశై. తొరగా వెళ్ళు, లేక పోతే అతను వెళ్ళిపోతా డేమోను. కలమూ కాగితాలూ అత న్నడిగి పుచ్చుకో"

రామచంద్రం కిందికి వెళ్ళిపోయాడు.

ఇంతలో, జానకమ్మ, వెండి చెంబుతో మంచినీళ్ళు తెచ్చి కడపరాతి బల్లమీద వుంచి, హాల్లోకి వెళ్ళి వొక సోఫాలో చతికిలబడింది.

వెంటనే తండ్రికి వార్తాపత్రిక అందించి "రేపటి వుపన్యాసం ఆలోచించుకుంటానే పిన్నీ" అంటూ సుభద్ర తన గదిలోకి బయలుదేరింది.

"కథలు రాస్తావు కనక నువ్వు సొంతంగా ఆలోచించుకుంటావు. మరి నామాట ఏమి టమ్మా ? "

"నీ కేమమ్మా, నువ్వు మేస్టారివి"

"అయితే జీతం యేమిస్తారో కనుక్కో"

సుభద్ర నవ్వుకుంటూ చక్కాపోయింది.

"జీతం కాదు, వుపన్యాసం బాగుండకపోతే చప్పట్లిస్తారు సభ్యులు" అని పంతులు కేకేశాడు.

"ఉపన్యాసం బాగున్నా చప్పట్లే యిస్తారు సభ్యులు; కాని మీరే వొప్పించారు. మరి నాభారం అంతా మీమీదే వుంది తెలుసా?" అని తల యెగరవేసుకుంటూ అడుగుతూ గదిలోకి వెళ్ళింది జానకమ్మ.

చిరునవ్వు నవ్వుతూ పంతు లేదో గొణిగాడు.

"ఏమిటీ?" అని మెల్లిగా అడుగుతూ దగ్గిరికి వెళ్ళి, అతని బుజాలమీద చేతులు వేసి కళ్ళల్లోకి చురుగ్గా చూసింది జానకమ్మ.

౬

డరోతీ గొట్టంలోనుంచి పొగా, కొండల మొగంగా చలి గాలీ రివ్వురివ్వున వస్తున్నాయి. సూర్యకిరణాలు వొణుకుతూ వొణుకుతూ అడుగులు వేస్తున్నాయి.

రాజమహేంద్రవరపట్నం అంతా జాగ్రదవస్థలోనే వుంది; గాని భోగపరాయణులు కొందరింకా మంచాలూ దిగలేదు, కళ్ళూ విప్పలేదు.

అంతచలిలోనూ, గోదావరిలో, గట్టు పొడూగునా

అన్ని రేవులలోనూ చాలామంది స్త్రీపురుషులు సావకాశంగా స్నానాలు చేస్తున్నారు.

రామచంద్రం అప్పుడే స్నానం చేసి వచ్చాడు. కనక షర్టుమీద కండువా కప్పుకునీ కూడా కొంచెం వొణుకుతూనే పొగడచెట్టుకింద కూచుని, సాఫు రాసిన కాగితాలలో అక్షర స్ఖాలిత్యాలున్నాయేమో అని పరిశీలిస్తున్నాడు.

నాలుగో గుమాస్తా, ఆవేళ చూడవలసిన కాగితాలన్నీ ఆఫీసులో మేజామీద సర్దుతున్నాడు.

కదంబవృక్షం కింద నుంచుని కక్షిదారు తెచ్చిన కాగితాలు తిరగవేస్తూ, చెట్టుకింద ప్లీడరు లాగ మధ్య మధ్య యేమిటేమిటో ప్రశ్నలు వేస్తూ లాయరుదర్జా అనుభవిస్తున్నాడు పెద్ద గుమాస్తా.

"కాఫీకి పొద్దెక్కి-పోయిందిరా" అంటూ పాలికాపు మీద చిరాకుపడి, జానకమ్మ, అప్పుడే మేడమీదకి వెళ్ళిపోయింది.

ఈసమయంలో సుభద్రా, పంతులూ యినపగేటు తెరుచుకుంటూ లోపలికి వచ్చారు.

ఇద్దరూ తలకి వుూలు మఫ్లరులు చుట్టుకునీ, కాళ్ళకి కేన్వాసుజోళ్ళు తొడుక్కు-నీ వున్నారు. పంతులు చేతిలో

పేముకర్ర వుంది. సుభద్ర చేతిలో టార్చిలైటుంది.

వారు గేటులోకి వచ్చి రావడంతోటే, పక్కనే పని చేస్తూ వున్న తోటమాలీ, పెద్ద గులాబీపువ్వులు రెండు దోసిటిలో వుంచుకుని యెదురు వెళ్లి చెరొకటీ అందించాడు.

కొంచెం ముందుకి వచ్చాటప్పటికి, ముందు పెద్ద గుమాస్తా, తరవాత కక్షిదారూ నమస్కారాలు చేసి తప్పుకున్నారు.

మరికొంత దూరం వచ్చాటప్పటికి, పక్కకి వచ్చి నమస్కరించి, పంతులు చేతికి కాగితా లందించాడు రామచంద్రం.

"ఏమి టోయ్?"

"కథ సాఫు రాసేశానండి"

"ఏమిటీ?" అంటూ పంతులయ్య చకితుడై చూశాడు. సుభద్ర కూడా మొదట చకితురాలై, తరవాత తండ్రి దగ్గిరికి వచ్చి, ముంగాళ్ళమీద నిలిచి కాగితాలు చూడసాగింది.

"నువ్వు కాగితాలు పుచ్చుకున్న దెప్పుడు రాసిం దెప్పుడు?" అని అడిగాడు పంతులు.

"తమ దగ్గిర సెలవు పుచ్చుకున్న వెంటనే కాగితాలు

పుచ్చుకున్నానండి. పదకొండు గంటలకే రాత పూర్తి చేశానండి"

"ఏంచురుకూ? " అని ప్రశంసించి, పంతులు "చూశావా? " అన్నట్టు సుభద్ర కేసి చూశాడు.

"సూరయ్యగారి చేతిలోనుంచి కాగితాలు వూడిపడే టప్పటికి విసుపొచ్చిం దండీ"

"అక్షరాలు కావివి, ఆణిముత్యాలు. చూడు తల్లీ"

"ఇంచక్క వుంది నాన్నారూ దస్తూరీ. ముద్దొస్తూ వుందండీ"

ఈమాట అన్నప్పుడు, ఆముత్యాల గౌరకాంతి ఆమె దంతాల శ్వేత కాంతితో మిళితం అయి, ప్రవాళాధరం మీద ప్రతిఫలించి మొగం అంతా కమ్మేసింది.

"మంచి ప్రజ్ఞ" అంటూ పంతులు, కాగితాలు సుభద్ర చేతి కిచ్చాడు. ఆమె అవి తిరగవేస్తూ "మధ్య మధ్య యేవ్రో కొత్తమాటలు—ఇవేమిటండీ నాన్నారూ? " అని ప్రశ్నించింది.

"మార్పు లే మయినా చేశావా యేమిటోయ్? "

"మార్పు లంటే అవేమీ మార్పులు కావండి. తమ అమ్మాయిగారు నన్ను క్షమించకపోరనే ధైర్యంతో నే నా పని చేశానండి. అక్కడక్కడ కొన్ని మాటలు

కొంచెం పేలవంగా వున్నా యనుకుని, అవి అలాగే రాసి, అక్కడ వుండతగ్గ వని నాకు తోచిన మాటలు యెర్ర సిరాతో పైని రాశానండి. ఇలా యిప్పిస్తే కొట్టేస్తా నండి"

"ఏమంటా వమ్మా? "

"చాలా బాగున్నా యండీ వారు చేర్చినవీ"

"అయితే, యిక కొట్టెయ్యడం యెందుకూ? "

"వెనకటి కథలు కూడా యిలా సవరిస్తే—ఏమండీ నాన్నారూ? "

ఆమె తండ్రికేసి ప్రశ్నార్థకంగానూ, ఆశాపూర్ణం గానూ చూసింది. అవి అందుకుని, పంతులు, యథా తథంగా రామచంద్రాని కందించాడు.

"నాకంత తాహతు లేదండి. ఏదో ఘుణాక్షరన్యా యంగా వచ్చాయండి ఆమాటలు" అని వుల్లాసభరిత మైన కృతజ్ఞత వెల్లడించాడు రామచంద్రం.

"పోనీ, తాహ తున్నంతవరకే సవరించు. ఏంతల్లీ ?"

"దిద్దడం మొదలుపెడితే ఆఘునాక్షరన్యాయం అప్పు డు మాత్రం యెందుకు పట్టదండీ నాన్నారూ ?"

"విన్నావు టోయ్ ?"

చక్కగా విన్నాడు; కనకనే రామచంద్రం మాట్లాడ

లేకపోయాడు. సుభద్ర మాటలు అతన్ని పరవశుణ్ణి చేసేశాయి.

రామచంద్రం చేసిన దిద్దుబాటువల్ల తన రచనకి వచ్చిన విశిష్టత తెలుచుకుంటూ, మధ్యమధ్య అతనిమీదికి కీగంటి చూపులు కూడా పోనిస్తూ సుభద్ర కూడా అలాంటి స్థితిలోకే వెళ్లిపోయింది.

ఒక్క నిమిషం అందరూ అలాగే నుంచుని వున్నారు. తరవాత పంతులు "సరే, తోటలో కూడా యేవయినా సవరణలు చేయించాలేమో చూస్తూ వుండు. ఇంతలో నేను కూడా స్నానం చేసి పిలుస్తాను, కాఫీ పుచ్చుకుందాం" అని చెబుతూ వడిగా బయలుదేరాడు.

పదేసి అడుగుల్లో యీవేపుకి తిరిగి ఫ్రోమాటూ ఆవేపుకి తిరిగి ఫ్రోమాటూ రామచంద్రాన్ని చూస్తూ, సిగ్గువల్ల అంతట్లోనే చూపులు గిరుక్కున మళ్లించుకుంటూ, మెల్లిగా నడిచి, చాలా తాపీగా చీడీలెక్కి, యెవరో గెంటుతున్నట్టు బలవంతాన గుమ్మంలోకి వెళ్లి తలుపు చాటు చేసుకుని వొక్కమాటు నిదానంగా చూసి, తరవాత వొక్క పరుగున మెట్ల దగ్గిరికీ, వొక్క దూకున మేడమీదికీ వెళ్లిపోయింది సుభద్ర.

౭

జయంతి చంద్రమౌళి పంతులంటే రాజమహేంద్రవరం వకీళ్ళలో కిరీటం లేని రాజని ప్రసిద్ధి.

నెలనెలకీ యేలాయరుకీ లేని రాబడి. రెండు మూడు వందల యకరాల యినాములు. ఎన్ని కరువులు వచ్చినా తరగని గాదులు. ఇంద్రభవనం వంటి మేడ. చుట్టూ నందన వనం వంటి విశాలమైన వుద్యానం. మోరంపూడి రోడ్డున పాతిక యకరాల తోట. నడిబజారున పెద్దపెద్ద కొట్లు. ఆల్కాట్టుతోటలో వొక పెద్ద నివేశనం. దానవాయి గుంటలో కొత్త వాపిణీ బంగళా.

రెండు మూడు కంపెనీలలో యాభై వేలపైచిలుకు భీమాపోలసీలు.

ఒక మోటారు. ఒక బ్రూహాం. ఒక వొంటెద్దుబండి. పుష్కలమైన పాడి.

ఇన్నీ వున్నందు కతను మాంచి భోగీ త్యాగీనీ.

చుట్టాలు, అతిథులు, అభ్యాగతులు, స్నేహితులు, పరిచితులు, ఆశ్రితులు, యాచకులు, పరదేశులు, ఆఫీసర్లు—యెవరో వొకరెప్పుడూ యింటో వుంటూనే వుంటారు.

అది గ్రహించి వెంటనే శ్రద్ధ అంతా యిటు మళ్లించుకున్నాడతను.

"ఏం?"

"ఈడు వచ్చింది కాదూ?"

"చిన్నపిల్ల. దాని కప్పుడే పెళ్ళి—"

"అదేమిటండీ? పదహారేళ్ళు నిండినదాన్ని వీంకా చిన్నపిల్లే అంటారేమిటండీ?"

"నిజంగా?...అప్పుడే పెళ్ళియీడు వచ్చిందంటావా?"

"పెళ్ళి యీడే కాదు, బిడ్డని కనే యీడు కూడా వచ్చింది. ఇప్పుడు పెళ్ళి చేస్తే మళ్ళీ యీరోజుల్లోనే మీరు మనవణ్ణి యెత్తుకుంటారు"

అతను ఆమె బుగ్గలు పుణికాడు.

"నిజం. ఇక ఆలస్యం చెయ్యడం అమ్మాయిని బాధపెట్టడం గాని సుఖపెట్టడం కాదు. ప్రేమించడం కానే కాదు"

అతనికి, ఆమె, సుభద్రని కన్న తల్లి లాగ కనపడింది.

"అయితే నువ్వే చూడరాదూ?"

"ఇంతకంటేనా? చాలా సంతోషం. భారం అంతా మీరు నామీద పెడితే, నేను అమ్మాయిమీద పెట్టేస్తాను. పెట్టేశాను"

"అంటే ?" అని అతను గతుక్కు మన్నాడు.

"నాతో రండి తెలుస్తుంది" అంది ఆమె.

ముందు జానకమ్మా, తరవాత పంతులయ్యా బయలు దేరారు.

జానకమ్మ తనకి చూపించీ దేమిటో పంతులయ్య గ్రహించేశాడు; కాని వరు డెలాంటివాడో అని కంగారు పట్టుకుంది పాపం అతనికి.

సగం దారిలో జానకమ్మ "మీ రేమీ మాట్లాడ కండేం? " అన్నట్టు కళ్ళు తిప్పుతుంటూ, చేత్తో నిషేధించింది; కాని అంతకి ముందే నీరవు డయిపోయి వున్నా డతను.

౨౫

ఆగ్నేయంగా వున్న వసారా గదిలోకి వెళ్ళి యిద్దరూ దక్షిణపు కిటికీ దగ్గిర నుంచున్నారు.

ముందు తాను వెళ్ళి నుంచుని, చూడవలసిన దృశ్యం యింకా వుందా లేదా అని తోటలోకి పరకాయించి, తరవాత, అతన్ని తన వెనక్కి రమ్మని సన్న చేసిందామె.

ఆమె బుజాలు పట్టుకుని, తల పక్కకి వంచుకుని నుంచున్నా డతను.

అలాగే నుంచుని, మొగం పైవాటుగా వెనక్కి తిప్పు కుని, మందహాసంతో కళ్ళు చేరడేసి చేసుకుని "యేం, కనపడిందా? '' అన్నట్టు తల యెగరవేసిం దామె.

మేడకి పాతిక గజాల దూరంలో వొక పొగడచెట్టు. ఆచెట్టుకి చుట్టూరా పాలగచ్చు అరుగు. దానికి నాలు గైదు గజాల దూరాన గులాబీ కట్టవకి ఆనుకుని వొక పెద్ద అశోకవృక్షం.

తువ్వాలు పరుచుకుని, యేదో పుస్తకం చూసు కుంటూ ఆఅరుగుమీద పడుకుని వున్నాడు రామచంద్రం.

ఒకమాటు అతన్ని తొంగి చూస్తూ, వొకమాటు దాక్కుంటూ, మధ్యమధ్య మేడకేసి బెదిరిబెదిరి చూస్తూ సుభద్ర, అశోకం చాటున నుంచుని పొంగిపోతోంది. సిగ్గుపడిపోతోంది. పరవశురాలున్నూ అయిపోతోంది.

తర్జనితో నిర్దేశిస్తూ జానకమ్మ పంతులయ్యకి ఆదృశ్యం చూపించింది.

ఆయువకుడు ఫలానా అని నిశ్చయించుకోగలిగే దాకా తేరిచూసి, పెద్ద నిట్టూర్పు విడుస్తూ కిటికీ చాటుకి తప్పు కున్నాడు పంతులయ్య. ఎదటికి వెళ్ళి నుంచుని యేమని పోతాడో అని జానకమ్మ ఆదుర్దాపడిపోసాగింది.

"ఏమి టంటావ్ ?"

"మీా కేమి టంటారూ?"

ఒక్క క్షణం ఆలోచించి "యెప్పణ్ణుంచీ యిదీ?" అని అడిగా డతను.

"అతను చెన్నపట్నం వెళ్ళినప్పణ్ణుంచీనీ"

"మరి చెప్పావు కాదేం?"

"ఇది చూసీదాకా నిరుకు చేసుకోలేకపోయాను"

మళ్ళీ వొకమాటు తొంగి చూశా డతను. వెనక్కీ, పక్కలికీ, మేడకేసీ బెదిరిబెదిరి చూసి మళ్ళీ రామచంద్రాన్ని తొంగిచూస్తోంది సుభద్ర. ఇదేమీా యెరక్కుండా చదువులో మునిగిపోయే వున్నాడు రామచంద్రం.

"ఆవేళ అతన్ని మెయిలెక్కించి వచ్చింది. అది మొదలు దానికి నిద్ర లేదు. హారం లేదు. అతను తప్ప మరి ప్రపంచకమే కనపడ్డం లేదు.

"అతనికి తెలుసా?"

"ఏమీా యెరగడు పాపం. అసలు, ఆడదానిమీాదకి దృష్టి పోయినట్టే కనపడ దంకాను"

"అలాగా?"

"ఆరునెల్లయింది వచ్చి. వచ్చిననాడెంతో నేడూ అంతే. పలకరిస్తే తప్ప నాతోటీ దాంతోటీ కూడా

మాట్లాడకు. అనూట్లాడ్డం అయినా మాకేసి చూడ కుండానే''

"అమ్మాయి—''

"మొదట మొదట యేవాగానికో, యేపదిరోజులకో వొకమాటు, వొకమాట అతనితో చెబుతూ వుండేది. క్రమక్రమంగా అదీ లేదిప్పుడు. అతను మొదట వున్నంత సేపూ అతనితో సరిగా మొగం వంచుకుంటుంది. ఓర చూపులు మాత్రం చూస్తూ వుంటుంది. నాదగ్గిర అతన్ని గురించి యిక యిసకపాతర్లు. నేనేమయినా అనుకుంటా నేమో అని మధ్యమధ్య అతను కథ దిద్దడమూ, పుస్తకం అచ్చువేయించడమూ, పంచెకి సబ్బు—"

"ఇప్పు డర్థం అవుతోంది. బత్తాయి కాయల మాట తెచ్చి, నాచేత పంపుదా మనిపించడానికి అది వేసిన యెత్తులు తలుచుకుంటే, యిప్పుడు దాని తపన కళ్ళకి కట్టినట్టు కనపడుతోంది"

"మీకు తెలవకుండా నాచేత వొక పని చేయించింది సుమండీ"

"ఏమి టదీ? ''

"అయిన మూడు వందలూ తమకే పంపా మనుకుం టారేమో, అతని కిస్తారో యివ్వారో కామేశ్వరమ్మ

అక్కయ్యగారు అని అది పొందిన ఆవేదన శత్రువుల కేనా వొద్దు. నేను చూడలేకపోయా నది. చివరి కేమ యినా సరే అని "ఇంమలో వాదపళ్ళు రామచంద్రానికి" అని యెవరు రాశారో తెలవకుండా—"

"ఇచ్చినట్టా ?"

"వస్తువ ద్దన్నాట్ట తాను; కాని పెద్దకూతురూ ఆవిడా పళ్ళెలతో తెచ్చి తన కిచ్చిన గదిలో అలమర్లో వుంచి వెళ్ళిపోయారుట. అన్నిపళ్ళు ప్రత్యేకంగా తాను పుచ్చు కున్నట్టు తెలిస్తే యిక్కడ మీ రేమని పోతారో—"

"వ్యా—క్తి అమాయికుడు. అన్నానికి మొగంవాచి పోయి వచ్చాడు పాపం; కాని జాతిరత్నం"

"మీ అనుగ్రహం తప్పిపోకుండా వుండేటట్టు చూసు కోడం తప్ప మరో కోరికే వున్నట్టు లేదతనికి"

"ఏమిటి చెయ్యడం? "

"నన్నా అడుగుతారు ?"

"అడగడానికి నీకంటే నా కెవ రున్నారూ ?"

ఇలా అంటూ అత నామె భుజంమీద చెయ్యి వేశాడు. ఆచేతిమీదికి తన శిరస్సు వాల్చుకుని అవ్యక్తా నందం అనుభవించిం దామె.

"నీవుద్దేశం చెప్పు. ఏమి చెయ్య మంటావో ఆజ్ఞాపించు"

"ఏం చెప్పడానికీ అంతా విషమంగా వుంది"

ఇలా అంటూ ఆమె, మొగం పక్కకి తిప్పుకుని ఆలోచించసాగింది.

"ఏమి టా వైషమ్యం ?" అని అడిగా డతను.

ఒక్క నిమిషం అలాగే వుండి, చివరికి మొగం పైకెత్తుకుని "ఏమంటే ? ఇటు చూస్తే యీనాడూ జోడూనూ. ఆపైని అమ్మాయి తల్లడిల్లి పోతోంది. ఏం చేసినా దాని దృష్టి మరొకడిమీదికి తిరుగుతుం దని తోచదు"

"ఇంకా యేమిటి ?" అన్నట్టు చూశా డతను.

"అటు చూస్తే——" నసికేసిం దామె.

"చెప్పు. సందేహించకు. ఇది ఆలోచన"

"మీ తాహతుకీ, మీ దర్జాకీ, మీ సంప్రదాయానికీ——"

మాట సగంలో ఆపేసి "యింకా చెప్పాలా?" అన్నట్టు చూసిం దామె

"నిజమే" అంటూ వొక్క క్షణం పక్కకి చూస్తూ ఆలోచించి "నువ్వు చెప్పింది కాదనను. కాని అలని

సంప్రదాయం మనకి తెలవదు. ఇంతకీ, నువ్వు పైపై సంగతులు చూసి పైపై మాటలు చెప్పావు"

"లేకపోతే నేను ఖండనగా చెప్పగలనా? " అన్నట్టు చూసిందామె.

"అవునా? " అన్నా డతను.

అయినా సాహసించలేకపోయింది.

"చెప్పవూ? " అంటూ గడ్డం పట్టుకున్నా డతను.

ఈసన్నివేశం ఆమెకి ధైర్యమూ, సాహసమూ కలిగించింది.

"అతని భావౌన్నతి యెదట మన ఐశ్వర్యమూ, అతని వినయవిధేయతల యెదట మన దర్జా యేపాటిదీ? "

"సెబాస్! " అంటూ చిటికె వేసి "నువ్వు అసలు సంగతి కనిపెట్టావు" అని ప్రశంసించా డతను.

"అతను నాకడుపున పుట్టి వుంటే—"

"బెంగపెట్టుకోకు" అని రెండు చేతులూ పట్టుకుని ప్రారంభించా డతను.

"వాత్సల్యం తెలిసినవాళ్ళకీ తదనుభూతి కలవాళ్ళకీ అల్లు డయినా వొకటే, కొడు కయినా వొకటే. నువ్వే కాదు నేనూ అలాగే అనుకుంటూ వచ్చాను. కడుపున పుట్టి నాచేతిలో పెరిగి పెద్ద దయిన సుభద్రా,

నిన్నగాక మొన్న—గాలికి కొట్టుకు వచ్చిన అతనూ నాహృదయంలో వొక్క స్థానమే ఆక్రమించుకుని వున్నారు"

ఆశ్చర్యచకితురా లయిపోయింది జానకమ్మ.

"అతనే నీఅల్లుడు"

జానకమ్మ వొళ్ళంతా గగిపొడిచి జల్లుమంది.

"అమ్మాయికి తగిన వరుడు అతను తప్ప భూమిమ్మీద మరి వొకడు లేడు. ఈశ్వరుడు, యిందుకోసమే అతన్ని మన యింటికి తీసుకు వచ్చాడు. అతన్నిచ్చి పెళ్ళి చెయ్యడం కంటే అమ్మాయికి నేను చెయ్యవలసిందీ చెయ్యగలదీ మరేమీ లేదు"

అప్రయత్నంగా ఆమె అతని రెండు బుజాలూ పట్టుకుని అతని మొగంకేసి యేకాగ్రంగా చూడసాగింది.

"నే నీ పని చెయ్యకపోతే అమ్మాయికి అపకారమూ, దాని కన్నతల్లికి ద్రోహమూ చేసినవా ణ్ణయిపోతాను"

ఆమె అదే చూపు.

"అమ్మాయికి పెళ్ళి యీడు వచ్చిం దని నా కెప్పుడప్పు డనిపిస్తూనే వుంది. అయితే, దాని చూపు యెవరి మీదికి పోతుందో, నాసంపత్తి కెలాంటివాడు వ్యవహర్త అవుతాడో అని నేను చాలా బెంగ పెట్టుకుని వున్నాను"

ఆమె యింకా అదే చూపు.

"ఇప్పటికి ఆబెంగ తీరడమే కాదు, నాతపస్సు ఫలించింది"

హృదయంలో యేదో భావం పురికుంది; కాని ఆమెకి కంఠం స్వాధీనం కాలేదు.

"ఏమంటావ్ ?" అని అడిగాడతను.

అప్పటికి కంఠం స్వాధీనపడింది; కాని నాలుక తడబడిపోయింది మాట రాలేదు. చూపు మాత్రం అదే.

అప్పటికాచూపు గుర్తించాడతను. దాన్ని భరించలేక "యేమిటి చూస్తున్నావ్ ?" అని సాదరంగా అడిగాడు.

"దేవతాకళ"

అప్రయత్నంగానూ, అజ్ఞాతంగానూ పలికింది ఆమె యీమాట.

"ఎక్కడా ?"

"మీ మొగంమీద"

పొంగిపోయి ఆమె మెత్తమబుగ్గమీద యిట్టే అన్నాడతను.

అది ఆమెకి పులకలు పేటెత్తించింది.

"మీరు వేసే ప్రతీ అడుగులోనూ, చేసే ప్రతీ

పనిలోనూ, పలికే ప్రతీ అక్షరంలోనూ, పరిపే ప్రతీ చూపులోనూ అంతు లేని ఔదార్యం యెప్పుడూ కనపడుతూనే వుంది. అయినా అది యింతటి దని నే నిప్పటివరకూ గుర్తించుకోలేను. మీ హృదయంలో యింత అమృతం నిండి వుందని నేనెప్పుడూ భావించుకో లేకపోయాను. నిజంగా, మీ నిజస్వరూపం నా కిప్పుడు కనపడ్డంత స్పష్టంగా యెప్పుడూ కనపడలేదు. లోకంలో— పధ్నాలుగు లోకాల్లోనూ కూడా యేసంపన్నుడూ, యే పండితుడూ, యేత్యాగీ, యేభోగీ, యే పెనిమిటీ, యేతండ్రీ కూడా మీ కాలిగోటి కయినా సాటిరారు."

ఇలా అని, ఆమె, తన చేతు లతని మెడకి చుట్టబెట్టి, తన కుడిబుగ్గ అతని వక్షస్థలంమీద ఆన్చుకుని, అతను గుచ్చి కౌగిలించి తన శిరస్సు మూర్కొంటూనగా నిలువునా కరిగిపోయింది.

౧౯౩౮ అక్టోబరు
సవరణలతో విపులీకృతం

శ్రీపాద సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి చిన్నకథలు

సంపుటాలుగా అచ్చవుతున్నవి

సంపుటం ౧ కి పేజీలు ౧౨౫-౧౫౦ వెల ఆరేసి అణాలు

శ్రీపాద సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి చిన్నకథలు

విడివిడిగా అచ్చయివున్నవి

౧ గూడుమారిన కొత్తరికం	౦—౨—౦
౨ కలంపోటు	౦—౨—౬
3 తల్లిప్రాణం	౦—౨—౬

ఇక ముందు విడివిడిగా అచ్చువెయ్యబడవు. కాలక్రమాన యీమూడూ సంపుటాలు చెయ్యబడతాయి

శాస్త్రిగారి గ్రంథాలు మరికొన్ని

౧ రక్షాబంధనం డిటెక్టివునవల	౧—౦—౦
౨ శ్మశానవాటిక ,,	౦—౮—౦
3 వారకాంత నాటకం	౦—౪—౦
౪ విజయనగరరాజుల కథలు	౦—౨—౦
౫ చిత్తూరురాజుల కథలు	౦—3—౦

కలాభివర్ధనీ పరిషత్తు — రాజమండ్రి

144

వూళ్ళో వుండి బతకలేను" అని జానకమ్మ అన్నమాట ఆమె గుండెలు బద్దలు చేసేసింది.

జానకమ్మ అంటే ఆచిన్ని హృదయంలో విడిపోని అనుబంధం యేదో పురివేసుకుపోయింది. అంచేత "రాజమహేంద్రవరం విడిచి వుండడం యెలాగా?" అని జానకమ్మకి అనిపిస్తూ వుంటే "మేష్టార్ని విడిచి వుండడం యెలాగా?" అని సుభద్రకి అనిపించసాగింది.

కాని జానకమ్మకి లాగ సుభద్రకి మార్గం దొరక్క-పోలేదు.

కార్యకారణసంబంధాలూ, సాధ్యాసాధ్యాలూ, సంభవాసంభవాలూ— చివరికి మంచి చెడ్డలూ కూడా గుర్తించలేని లేతహృదయం ఆమెది. దాని కింకా మాయావరణం యేర్పడలేదు. మానవకోటిని నడిపే స్వార్థమూ, కుయుక్తులూ, కుశ్శంకలూ దాన్నింకా కలుషితం చెయ్యలేదు.

అది వొకటి పొంగు పొంగింది. ఆపొంగులో వొక ఆశారేఖ రూపొందింది.

వెంటనే ఆమె "అలా అయితే ఆపాతిక రూపాయలూ నేనొక్కత్తెనే యిచ్చేస్తా'నండీ. నేను మాట యిచ్చేశానంటే మానాన్నారు తప్పకుండా వొప్పుకుంటారండీ

ఏమండీ, మేష్టారూ! మాయింటికి వచ్చెయ్యండీ. మా యింటోనే భోజనం చేద్దురుగా నండీ. మాయింటో వుంటే యిక మిమ్మ ల్నెవరూ అల్లరిపెట్టలే రండీ" అంటూ జానకమ్మ రెండు చేతులూ పట్టుకుని "వస్తా నండీ. వచ్చెయ్యండీ. మీకాళ్ళు పట్టుకుంటానండీ. మీరే మా అమ్మ అనుకుంటానండీ" అని ఆచేతులు వూపుతూ జాలిగా చూస్తూ ప్రాధేయపడింది.

జానకమ్మ గుండె ఝల్లుమంది. ఆమె స్త్రీత్వం ప్రబుద్ధం అయింది. సంసారజంజాటంలో అలుముకున్న కార్కశ్యం అంతా క్షాళితం అయిపోయి అది నిజరూపం పొందింది.

నమ్మినవాళ్ళు గొంతుకోసెయ్యడం — ఎప్పుడూ యెరగనివాళ్ళు భూతాల్లాగ మింగెయ్యా లని నోళ్ళు తెరుచుకుచూడం—అంత పట్నంలోనూ "అయ్యో, నీగతి చివరకి యింతకి వచ్చిందా?" అని పరామర్శ చెయ్యగలవాళ్లు కనపడకపోవడం—ఇలాంటి స్థితిలో వొక ఆడపిల్ల—పదేళ్ళ నిసుగు—తల్లి లేని గుడ్డు— ఇలా పాకు లాడడం— దీంతో జానకమ్మ నిలువునా మాతృ దేవత అయిపోయింది.

"మా అమ్మ, మాతల్లే" అంటూ గభీ మని సుభద్రని యెత్తుకుంది. రెండు చేతులూ బిగించి రొమ్ముకి గాట్టిగా

హత్తుకుంది. ఊర్ధ్వశ్వాసతో మూర్ధాఘ్రాణం చేసింది.

నూతనావేశంతో ఆబుగ్గా యీబుగ్గా ముద్దులాడి, కొంతసేపు ఆ అమాయికపు కళ్ళల్లోకి సకరుణంగా చూసి, ఆలేమోముదమ్మిలో తొణికిసలాడే శైశవ మాధుర్యం అంతా అనుభవించి, కంఠంలో గద్గదికా, కళ్ళల్లో బాష్పలహరీ ఆవిర్భవించగా, హృదయం వాత్సల్య పరిప్లుతమున్నా అయిపోగా, ఆమె మొగం తన భుజం మీదికి చేర్చి పరవశురా లయిపోయింది.

సుభద్ర తన్ను తానే మరచిపోయింది.

౧౧

ఏదో పనిమీద, యీ స్థితిలో పంతులు అక్కడికి వచ్చాడు.

అతని కళ్ళు చెదిరిపోయాయి.

అవసరం అయితే గసుముగూ చదువు చెప్పవలసిన జానకమ్మా, యెదట కూచుని చేతులు జోడించుకుని భయభక్తులతో పాఠం చెప్పించుకోవలసిన సుభద్రా యిలా వుండడం అతన్ని ఆశ్చర్యచకితుణ్ణి చేసేసింది.

కింద పలకా పుస్తకాలూ చెదిరి చెదిరి పడివున్నాయి.

"సుభద్ర అల్లరిచేసిందా? చేస్తే జానకమ్మ యిట్టే

అందా? అంటే రోషం వచ్చి సుభద్ర యేడ్చిందా? ఏడిస్తే తనకి తెలిసి యేమని పోతానో అని యెత్తుకుని జానకమ్మ సముదాయిస్తోందా?" అని మొదట అతని కనుమానం కలిగింది; గాని యిద్దరూ ఒకర్ని ఒకరింకా అనుసరిస్తూనే వున్నారు. ఇద్దరి మొగాలూ ముగ్ధ మోహనాలయి వున్నాయి. ఇద్దరి కళ్ళూ ఆనంద ముద్రితాలయి వున్నాయి.

ఎటు నిర్ధారణ చేసుకోడానికీ వీలుపడలేదు.

చివరికి "అదేమిటి తల్లీ?" అని మాత్రమే పలకరించి వూరుకున్నాడతను.

దీంతో ఆయిద్దరూ ప్రకృతిలో పడ్డారు.

జానకమ్మ కొంచెం సిగ్గుపడింది.

కాని, సుభద్ర గభీమని దిగజారి, వొకటే దూకున తండ్రి దగ్గిరికి వెళ్ళి, రెండు చేతులూ పట్టుకుని, అప్పటికీ కొంచెం సుడి తిరుగుతూనే వుండిన తాదాత్మ్యంవల్ల మధ్యమధ్య నట్టుకుంటూనే తాను విన్నదంతా మొగుడు దిగుడుగా చెప్పి "ఆపాతిక రూపాయలూ నేనే యిచ్చేస్తానన్నానండీ. మీరు వొప్పేసుకోవాలండీ. మన యింటికి వచ్చెయ్యమన్నానండీ. మేష్టారే మా అమ్మ అనుకుంటానండీ" అంటూ కళ్ళల్లోకి అమాయికంగా చూసింది.

"మేష్టారే మాఅమ్మ అనుకుంటూనండీ" అన్న మాట చెవిని పడేటప్పటికి పంతులు చూపులూ, జానకమ్మ చూపులూ చకితురాలై శరవేగంతో తారసిల్లాయి.

వెంటనే ఆచ్ఛాదనం తొలిగిపోయి, పిహిత మయిపోయి వుండిన దృఢతరానుబంధం యేదో వారి కిద్దరికీ హఠాత్తుగా అనుభూతం అయినట్టయింది.

ఇద్దరి కళ్ళల్లోనుంచీ వొక నూత్నసందేశం బయలుదేరి యిద్దరి హృదయాలకూ అందినట్టు కూడా అయింది.

దాంతో వొ రెప్పుడూ అనుకోని వొక కొత్తభావం అంకురించింది. దాని వేగానికి తట్టుకోలేక యిద్దరూ వొక్కమాటు వూగిపోయారు.

వల్లమాలిన సిగ్గు వచ్చి జానకమ్మ మొగం కిందికి వంచేసి, పంతులు మొగం పక్కకి తిప్పేసింది.

ఇదంతా వొక్క క్షణంలోనే జరిగిపోయింది; కాని అక్కడికే యెంతో ఆలస్యం అయిపోయినట్టు అసంతృప్తురాలై సుభద్ర "యేమండీ? ఏమంటూరండీ? చూశారా? మాట్లాడరూ? మాట్లాడరూ? మాట్లాడరూ? పోనీండి" అని ముచ్చెం మూడు మాట్లూ అడిగి, మూతి బిడాయించుకుని దూరంగా వెళ్ళిపోయింది.

సుభద్రని చూసి జానకమ్మ "వెర్రి పిల్ల. ఉబలాటం

తప్ప మరేమీ యెరగదు" అని మాత్రమే అనుకుని వూరుకుంది; కాని పంతులు గజగజ లాడిపోయాడు.

ఎవ రసంతృప్తు లయినా, యెవరు భీష్మించుకూ-చున్నా, యెవరు కోపించినా అతను జంకడు. లక్ష్య పెట్టడు. పైగా నిర్దాక్షిణ్యంగా యెదురుకుంటాడు. ఎంత పనయినా చేస్తాడు.

సుభద్ర అయితే మాత్రం యిక నిలవలేడు.

ఆమె మూతి ముడుచుకుందంటే, అతను, ప్రళయం వచ్చినంతగా తల్లకిందు లయిపోతాడు.

అంచేత, అతను, వెంటనే ఆమె దగ్గిరికి వెళ్ళి "లేదమ్మా లే" దంటూ యెత్తుకుని, తటపటాయిస్తూనే జానకమ్మకి కొంచెం దగ్గిరగావచ్చి "మా అమ్మ చిన్నపిల్ల" అని అను కోవద్దు. ఈయింటో ఆమె మాటకి అడ్డులేదు. అది అక్షరాలా జరిగితీరవలసిందే. "ఒక్క పిల్లకోసం పాతిక రూపాయలా ? '' అని మీకు సంకోచం అక్కర్లేదు. నా సంపాదన అంతా మా అమ్మది. ఇదంతా జాగ్రత్తగా చూసుకోవాలంటే యెంత జ్ఞానం కావాలి? దానికి మీరు వేసే పునాదిని పట్టి చూస్తే పాతిక రూపాయలంటే యేపాటి? ఇక తక్కిన సంగతులు. వాటి విషయమై నేను చెప్పడం ధర్మం కాదు" అని జానకమ్మతో అని "ఏం

తల్లీ? నీకోపం తీరిందా?" అని సుభద్రని గారాంగా అడిగాడు.

"కోపం తీరడానికిందులో యేం వున్నట్టూ?" అనుకుంది జానకమ్మ.

తనకి కావలసిందేదో అది లేకపోగా సుభద్రకి ఈ మాటలు నచ్చలేదు.

దానిమీద ఆమె తండ్రి బుగ్గలు పుణుకుతూ, తన కాళ్ళు వూపుకుంటూ "మరి—మరి—మన యింటికి వచ్చేయ్యమనండి" అంటూ గునిసింది.

పంతులు జానకమ్మకేసి చూశాడు. సిగ్గుపడి జానకమ్మ బదులు చూపులు చూడలేకపోయింది; కాని ఆ గండస్థలాలమీదా, ఆ పెదవులమీదా, ఆకీగంటి చూపుల్లోనూ లాస్యం చేస్తూ వున్న చిరునవ్వుని లొంగదీసుకోలేకపోయింది. దానికి ప్రోద్బలం చేస్తూ వున్న ఆమోదం వుపసంహరించుకోలేకపోయింది. మొగానికి గాంభీర్యం పూసుకోలేకపోయింది.

సుభద్ర కిది కూడా అర్థం కాలేదు. తన ప్రశ్నకి జవాబు వచ్చితీరాలి. తాను చెప్పింది జరిగి తీరాలి. ఇదీ ఆమె పద్ధతి.

"మరి మన యింటికి వచ్చెయ్యమనండి నాన్నారూ" అని ఆమె మళ్ళీ రెట్టించింది.

ఇరుకున పడ్డాడు పంతులు.

అంతా స్పష్టంగా తెలుస్తూనే వుంది; అయినా అతనికి ధైర్యమూ సాహసమూ కలగలేదు. మనస్సు పరిపరి విధాల పోయింది.

ఏమయినా సుభద్రని మరిపించడం అసంభవం. చివరి కతని కొక యుక్తి తోచింది.

"ఈమేడ నాదే కాదూ తల్లీ?" అని కొంటె చూపులు చూస్తూ అడిగా డతను.

"అమ్మో! మీదేం? నాకిచ్చేసీ? మామ్మ? మళ్ళీ పుచ్చేసుకుందా మనుకుంటున్నారు కామోసు పా—పం"

కళ్ళు తిప్పుకుంటూ యిలా అని గారాం కుడిచిం దామె.

"అయితే, మరి నీయింటికి రమ్మని నే నెలాగమ్మా పిలవడం?"

తల వూపుకుంటూ కళ్ళున్నూ తిప్పుకుంటూ యిలా అడిగి ఆమెకంటే యెక్కువ గునిశా డతను.

సుభద్ర తెల్లపోయింది.

ఆమెకి మాట తోచలేదు. అలా అని వూరుకోనూ లేకపోయింది. తండ్రి చక్కనే వుండి, కాళ్ళూపుకుంటూ, యిలాగా అలాగా అభావదృష్టులు పరుపుతూ యుక్తి కోసం వెతకసాగింది.

అటు సుభద్ర లాగే యిటు జానకమ్మ కూడా మొదట పెళ్లిపోయింది.

"మన యింటికి రమ్మన మనండి" అంటూ సుభద్ర మళ్ళీ మళ్ళీ రెట్టించినప్పుడు తన కెంతో మధుర మైన ఆహ్వానం వస్తుం దని అనుకుం దామె.

నమ్మింది. ఆశించింది. ఎదురు చూసింది; కాని అదేమి మాటా? అందులో యెన్ని అర్థాలూ? ఎంత బింకమూ? ఎంత యుక్తీ? ఎంత ముస్సద్దీతనమూ?

చివరి కెంత ఆశాభంగమూ?

ఈ నిర్విణ్ణతకి సాయం, ఆమెకి, అమాయికురా లయిన సుభద్రమీద జాలి కూడా కలిగింది. తనకోసం అంతగా దేవుల్లాడుతూ వున్నందుకు ఆమెమీద మమకారమున్నూ కలిగి ఆనిర్విణ్ణతను అణిచేసింది.

పైగా యెన్నాళ్ళనుంచో అణిగి వుండిన్నీ అప్పుడప్పుడే మళ్ళీ రేకెత్తి అల్లుకుపోయి వుండిన ప్రణయం చనువూ సాహసమూ కలిగించింది.

దాంతో, వోరకంట చూస్తూ జానకమ్మ "పా—పం! పసిదాన్ని చేసీ—" అంటూ మాదరంలో యేదో అనబోయింది; కాని సగంలోనే అత నందుకుని "పసిది కన కనే కథ యిలా నడిపించింది. లేకపోతే—" అంటూ శేషం చూపులతో పూర్తి చేశాడు.

చాలు.

ఆచూపులు ఆమె హృదయం దూసుకుపోయాయి.

ఆమె యెదురుచూస్తూ వున్న మధురాహ్వానం కూడా అందించాయి.

వెంటనే "రా తల్లీ" అంటూ చేతులు చాపుకుని ఆమె వొక్క అడుగు ముందుకివేసింది. "వెళ్ళమ్మా" అంటూ అతనున్నూ వొక్క అడుగు ముందుకి వేశాడు.

కాని ఆసన్నివేశం, సుభద్రని చంటిపిల్లని చేసేసింది. ఇంకా మాటలు రాని పసిపాపనే చేసేసింది.

దీంతో తండ్రి చంకనే వుండి ఆమె "నేను దిగి రాను" అన్నట్టు, "ఊఁ, ఊఁ" అంటూ గునుస్తూ చేతులు చాపి గభీ మని ముందుకి వాలింది.

ఆమె పడిపోతుందేమో అని యిద్దరూ కంగారుపడ్డారు.

మొదట కూతుర్ని గట్టిగా పట్టుకుని, తరవాత, అతను జానకమ్మకేసి సాకూతంగా చూశాడు.

ఒకప్పుడు ఇక లేనే లేదని నిరాశ చేసుకున్న మాతృత్వం యిలాగ హఠాత్తుగా అనుభూతం అయి జన్మాంతర భావన కలిగించగా, జానకమ్మ, అప్రయత్నంగానే వైక్లబ్యంగతో అతనికి దగ్గరగా వెళ్ళి, నిస్సంకోచంగా—నిర్భర వాత్సల్యంతో అతని చేతుల్లోనుంచి సుభద్రను పుచ్చుకుని, అతని కళ్ళల్లోకి గంభీరంగా చూస్తూ రొమ్ముకి అనుముకుని వివశ అయిపోయింది.

ఇది సుభద్రకి, కన్నతల్లి మళ్ళీ బతికి వచ్చినట్టనిపించింది. రెండు మూడేళ్ళుగా ఘనీభవించిపోతూ వుండిన మాతృవియోగవ్యథ అంతా తీరిపోయినట్టున్నా అనిపించింది.

ఆమె కళ్ళల్లో కొత్త తేజస్సు మెరిసింది. హృదయ వీణ కొత్త నాదం పలికింది. మొగంమీద పరిపూర్ణమైన జీవకళ అంకితం అయింది.

వెంటనే ఆమె రెండు కాళ్ళూ నడుముకీ, రెండు చేతులూ మెడకీ చుట్టబెట్టి భుజంమీదికి వాలి జానకమ్మ చేతుల్లో బొమ్మ అయిపోయింది.

ఇదంతా చూశాటప్పటికి పంతులు మనస్సు గుబగుబలాడిపోయింది. కళ్ళు చెమ్మగిల్లాయి.

ఆకళ్ళకి, జానకమ్మ మొగంమీద సుభద్ర తల్లి ముఖ కళ స్పష్టంగా కనపడింది.

దానిమీద, నామకరణమహోత్సవంనాడు పీటల మీదనుంచి లేచాక, కళ్ళతో పిలిచి, గదిలోకి తీసుకు వెళ్ళి, ఆమె, సుభద్రను తన చేతుల్లో వుంచి, అవిరళిత కపోలంగా తన వక్షస్థలంమీద వాలి, "వాక్య-మాటు కళ్ళు విప్పి చూడు తల్లీ! నిన్నెవరమ్మా యెత్తుకు న్నారూ?" అని గునుస్తూ, కెందమ్మిరేకలవంటి వేళ్లతో ఆచిన్ని నోరు పుణికిన ఘట్టం స్మృతికి తగలగా అతనూ పరవశు డయిపోయాడు.

౧౨

ఆపూట కక్కడే భోజనం చేసి, యేదో మాటమీద మేడ అంతా కలయచూసి, ఆవైభవానికి ముగ్ధ అయి "మొంత వుంటే యేమి లాభం? అడివిలో వున్న ట్టున్నాను. నాలావణ్యానికి వినియోగం యేదీ? నా యాతన యెవ రెరుగుదురూ? ఇన్నాళ్ళకి నువ్వు కనపడ్డావు. నీకోసం యెదురు చూస్తున్నాను." అని గృహలక్ష్మి విన్నవించు కున్న ట్టనిపించగా పొంగిపోయి, వొంటిగంట దాటాక మహోల్లాసంతో యింటికి వెళ్ళింది జానకమ్మ.

కాని తాళం తీశాటప్పుడు చేతులు పట్టు తప్పి పోయాయి. తలుపులు తెరిచాటప్పుడు వొళ్లంతా వొణికి పోయింది. లోపల అడుగు పెట్టాటప్పటి కెవరో అదృశ్యు లయి వచ్చి, అమాంతంగా మీద పడి, వొళ్ళంతా రక్కుతున్న ట్టనిపించింది.

మనస్సు బేజా రయిపోయింది. కళ్ళు చెదిరిపోయాయి. తల తిరిగిపోయింది. కాళ్ళు తేలిపోయాయి.

నుంచో లేకపోయింది.

వెంటనే తలుపులు చేరవేసిందీ లేందీ యెరగకుండానే వొక్క దూకున వెళ్లి మంచంమీద పడిపోయింది.

ఆమె కళ్ళు తెరుచుకునే వుంది; కాని గోడలికి ఆపటాలు లేవు. ఆకిటికీకి తెరలేదు. ఆబీరువా లేదు. ఆ డ్రెస్సింగు టేబిలు లేదు. ఆమెరుపుతెట్టు లేదు. ఆనిలువు టద్దం లేదు. గుమ్మానికి ఆపూసల జాలరు లేదు. మంచానికి దోమతెర లేదు.

ఆదృశ్యం అంతా మారిపోయింది.

డబ్భయేళ్ళ మొగుడు ముక్కుపొడుం సూరిపెట్టలే దని గొణుక్కుంటున్నాడు. ఎనభైయేళ్ళ పెద్దాడబిడుచు "మొగుడు మంచాన పడి వుండగా నీ కా పువ్వుల బేరం యేమిటే?" అని సణుక్కుంటోంది. అరవైయేళ్ళ

చిన్నాడపడుచు "యేకాదశిపూటా రాత్రి నీకు అన్నం పెడతానేం? ఇందం, ఈకాస్తా మింగి తగులడు" అంటూ నీళ్ళు కారుతున్న చలిమిడి ముందు పడేసి పోతోంది. పక్క యింటో అద్దెకున్న భావకవి గోడఅవతల పచారు చేస్తూ యేడుపు పాటలు పాడుతున్నాడు.

జానకమ్మ వొళ్ళు జలదరించేసింది.

చూడలేక ఆమె కళ్ళు గుచ్చేసుకుంది.

అయినా ఆరాటం పోలేదు; కాని సుమారు వొక్క అరగంట గడిచాటప్పటికి కళ్లు అలా మూసుకునే వుండగా నిద్ర వచ్చింది.

మళ్ళీ మెలుకువ వచ్చాటప్పటికి ఢణ ఢణ ఢణ ఢణ అంటూ హాల్లో గడియారం నాలుగు కొట్టింది.

అంతసేపు వొళ్ళు తెలవకుండా పడి వుండిపోయినందు కాశ్చర్యపడుతూ ఆమె లేచి కూచోబోతూ వుండగా "మేష్టారూ" అని పిలుస్తూ పూచలాగ సుభద్ర వచ్చింది.

పైట సవరించుకుంటూ ఆమె "వస్తూ" న్నా నంది; కాని మాట పూర్తి కాకుండా యెగిరి గదిలోకే వచ్చి "పడుకున్నారా? నిద్రపోయూరా? వీధితలుపులు చేరవేసే వుంచేశారేం?" అని గుక్క తిప్పుకోకుండా అడుగుతూ తొడమీదకూచున్నంత యిరుగ్గాకూచుంది సుభద్ర.

ఈమాటలవల్లా, యీస్పర్శవల్లా బిడియం పూర్తిగా తొలిగిపోగా, జానకమ్మ, మెరుపు కొట్టినంత చురుగ్గా సుభద్రని చేతుల్లోకి తీసుకుని, వొళ్ళు-మాటు గట్టిగా కౌగిలించుకొని, ఆమె మొగం తన మొగం దగ్గిరికి చేర్చుకుని "మీ నాన్నారు కోర్టునుంచి వచ్చారా?" అని చెవిలో వూదిన ట్టడిగింది.

'ముందు "వచ్చా" రన్నట్టు తల వూపింది సుభద్ర. తరవాత "మా నాన్నా రివాళ కాఫీహోటల్లో ఫలహారం చెయ్యలేదుట. వొట్టి కాఫీ అయినా నోటికి పోయింది కాదుట" అంది.

"అయ్యో" అని జానకమ్మ స్తబ్ధ అయిపోయింది.

ఈమాట చెవిని పడేటప్పటికి కామె అనుమాన శేషా లన్నీ యెగిరిపోయాయి. సంకోచా లన్నీ పటాపంచ లయిపోయాయి. భీతి కూడా సన్నగిల్లిపోయింది. ఇన్నిటి కిందా యిందాకణ్ణుంచీ నలిగిపోతూ వుండిన ప్రణయం మళ్ళీ పురెక్కేసింది.

వెంటనే "యింటి కయినా వచ్చారు కా రేమమ్మా?" అని ఆత్రంగా అడిగింది.

" పని తెమిలింది కాదుట "

"మధ్యాహ్నం భోజనం కూడా సగంసగమే చేశారు పాపం"

"మీరు మాత్రం కడుపునిండా తిన్నారా యేమి టివాళ ?"

ఇలా అని సుభద్ర నిశ్చలంగానే అడిగింది; కాని యిది విని జానకమ్మ పొంగిపోయింది.

"ఎవరన్నా రమ్మా ?"

"మా నాన్నా రన్నా రమ్మా"

సిగ్గూ, ఆనందమూ జానకమ్మని వూపేశాయి.

"ఇంటికి వచ్చా కయినా కసింత కాఫీ—"

"కలపడం తరవాయిగా అంతా సిద్ధం చేసి వుంచింది కామప్ప"

"కాఫీ యిచ్చే వస్తేం ?"

"మీకు మాత్రం యివ్వవద్దూ ?"

సుభద్రని రొమ్ముకి అదుముకోబోయి, మళ్ళీ అంతలో ఆగి "ఇంటో పడుకుని సుఖంగా నిద్రపోయినదానికి నాకెందుకు తల్లీ యిప్పుడూ ?" అని శిరస్సు మూరుకుంటూ అడిగింది జానకమ్మ.

"మీరూ సోలిపోయే వుంటా రన్నారు మానాన్నారు.

నాకూ అలాగే తోచింది, వచ్చేశాను" అని జవాబు చెప్పింది సుభద్ర.

ఈమాట వినడం తరవాయిగా వొక్క వూపున సుభద్రని గాట్టిగా కౌగిలించుకుని "అప్పుడే మొదలయిందా విరహం? అప్పుడే, కాఫీ పుచ్చుకోడానికి జానకి పక్కని వుండవలసివచ్చిందా? మామ్మో, మాతల్లే! నీకూ నేను పోలిపోయి వుండాలనే తోచిందా?" అంటూ వూర్ధ్వశ్వాసతో ఆబుగ్గ విడిచి యీబుగ్గా, యీబుగ్గ విడిచి ఆబుగ్గా కందిపోయేటట్టు ముద్దులమీద ముద్దులు పెట్టి మళ్ళీ వొకమాటు రొమ్ముకి అదుముకుని, యెలా వున్నదలా లేచి కొళాయి దగ్గిరికి బయలుదేరింది జానకమ్మ.

నీళ్ళు పోసుకునేటప్పుడూ, చీరా రైకా మార్చుకునేటప్పుడూ, నిలువుటద్దం యెదట నుంచుని తలా బట్టలూ సవరించుకునేటప్పుడూ, యేమిటేమిటో చెబుతూ, యేమిటేమిటో అడుగుతూ, సుభద్ర కూడాకూడా తిరుగుతూ వుండగా, యేమిటేమిటో భావించుకుంటూ, యేమిటేమిటో వూహించుకుంటూ, యేమిటేమిటో కలలు కంటూ, యేమిటేమిటో చెబుతూ, ఆమె వొక్క అరగంటలో తయారయింది.

ఉత్తరక్షణంలో యింటికి తాళం వేసి యిద్దరూ బండి దగ్గిరికి వచ్చారు.

వారిని చూడగానే సారథి, తలుపు తీసి పట్టుకు నుంచున్నాడు. ముందు సుభద్ర యెక్కి కూచుంది. ఇలాగా అలాగా వీధి పొడూగునా వొకమాటు పార జూసి "కుళ్ళికుళ్ళి చావండి" అంటూ యిరుగు పొరుగు వాళ్ళమీద సొడ్డు పెట్టేసి, జానకమ్మ తరవాత యెక్కింది.

సుభద్ర "తొరగా వెళ్ళాలి" అనగా "మంచి దమ్మా" అని సారథి, వెంటనే తలుపు వేసేసి, తన స్థానంలోకి వెళ్ళి కూచుని, కొరడా ఝెళ్ళు మనిపించాడు.

"ఈబండిపేరు బ్రూహాం. మీకు తెలుసా?'' అని అడిగింది సుభద్ర.

"ఇప్పుడు తెలుసు'' అని బదులు చెప్పింది జానకమ్మ.

"మా అమ్మకోసం కొన్నారు మా నాన్నా రీబండి. వూళ్ళోకి యెక్కడికి వెళ్ళవలసివచ్చినా మా అమ్మా నేనూ దీనిమీదే వెళ్ళేవాళ్ళం. ఫ్లాస్కునిండా కాఫీ పోసుకుని, రోజూ సాయంత్రం నాలుగున్నరకి బయలుదేరి మా అమ్మా నేనూ దీనిమీదే తోటకి వెళ్ళేవాళ్ళం. మానాన్నారు కోర్టునుంచే కారులో వచ్చేసీవారు. మా తోటలో యించక్కని బంగాళా వుంది. దానిముందు

లో—త్తైన పే—ద్ధ చెరువు కూడా వుంది. ఆ చెరువునిండా మెర్రకలవపువ్వులు. మధ్యమధ్య తెల్లతామరపువ్వులు. ఒకమూల నల్లకలవపువ్వులూ, మరోమూల తెల్ల కలవ పువ్వులూనూ. చెరువు మధ్య గచ్చు స్తంభంమీద పెద్ద పావురాల గూడు, ఆగూటినిండా పావురాలు. మేష్టా రోయ్ ! వాటిలో వొకటి నన్ను చూసిందంటే, వెంటనే మీదకి వచ్చి వాలి, నన్ను ముద్దు పెట్టుకుంటుందండీ. నేనూ దాన్ని ముద్దుపెట్టుకుంటా నండీ. మరీ—తరవాతా? ఆ చెరువులో ముద్దులు మూటకట్టే డింగీ వుంది. అయిదు కాగానే కాఫీ పుచ్చేసుకుని, ఆడింగీలో కూచుని కబుర్లు చెప్పుకుంటూ మేము ముగ్గురమూ ఆరయ్యేదాకా చెరు వంతా తిరిగేసేవాళ్ళం. మా అమ్మ పావురాలగూట్లో రోజుకి తవ్వెడు సెనగపప్పు పోసేది. మానాన్నారి మేజా మీది పూలబేసినులోకి నేను, తెల్లతామరపు వొకటీ, నాలుగైదు నల్లకలవలూ, ఏడెనిమిది తెల్లకలువలూ, పదిపన్నెండు మెర్రకలవలూ తీసేదాన్ని. ఇంటికి ముగ్గు రమూ కారులో వచ్చేసేవాళ్ళం. ఒక్కొక్కనాడు మా నాన్నారి పక్కని కూచుని మా అమ్మే కారు నడిపేది. నేను బూరా వొత్తేదాన్ని. అసలు బూరా వొత్తడం ఎప్పుడూ నేనే లెండి. ఏమండీ, మేష్టారూ, మళ్ళీ

శేషణ్ణుంచి మనమూ వెడతాం, కదుటండీ? ''

మురిసిపోతూ, చేతులు పట్టుకుని వూపుతూ సుభద్ర యిలా అనేటప్పటికి జానకమ్మ వొళ్ళు ఝల్లు మంది.

౧౩

ఆవెళ్ళడం వెళ్ళడం జానకమ్మ పంతులు మేడలోనే వుండిపోయింది.

మరి యింటికి వెళ్ళలేదు.

మూడ్జాని కయినా—అర్ధరాత్రి అయినా వెళ్ళలేదు.

నిజానికి, ఈసంగతి కొన్నాళ్ళ దాకా అయినా బ్రహ్మ భేద్యంగా వుండిపోవలసింది.

కాని, సామా నంతా మేడకి పట్టించుకు వెడుతూ, టూలెట్టు బల్ల గోడకి తగిలిస్తూ "ఎక్కడా అనకూడదు సుమండీ. నా కూడు పడగొట్టినవా రవుతారు సుమండీ" అని బెదురుతూ బెదురుతూనే యెత్తుకుని, చివరికి ''చెప్ప వద్దూ? కళ్ళతో చూడలేదే అనుకోండి; కాని నా కను మానంగానే వుంది సుమండీ. మీరు స్నేహితులు కనక మీదగ్గిర దాచలేకపోతున్నాను. బాబోయ్! కొంప తీసి—యెక్కడేనా—అపరాధిని'' అని లెంపలు వేసు

కుంటూ, నాలుగో గుమాస్తా, మన్నాడు పొద్దున్నే పైక
ట్యూటరు దగ్గిర నోరు జారేశాడు.

అయితే అయింది, ఆట్యూటరు అలాంటివాడూ
యిలాంటివాడూ అయితే బాధ లేకపోవును; కాని అత
నసాధ్యుడూ అఖండుడూనూ.

అంత చక్కగా బోధించి పాఠాలు చెప్పగలవాడు
రాజమహేంద్రవరంలోనే మరొకడు లేడు. అతని కున్నన్ని
ప్రయివేట్లు కూడా మరెవరికీ లేవు.

అసలు, జానకమ్మ ప్రయివేట్లు పడగొట్టించినవాడే
అతను.

ఇక చెప్పడాని కేం వుంది ?

అత నావేశ పరవ పలుకుబడి అంతా వినియోగించు
కున్నాడు. తన బోధనాశక్తి పూర్తిగా కనబరిచేశాడు.

ఖరాగా పది కొట్టేటప్పటికి, ఇన్నీస్ పేటకి యిన్నీస్
పేట అంతానూ, పూళ్ళో కొంత వరకునూ, మంగళవార
ప్పేట సగం దాకానూ గోలగోల చేసేశాడు.

దీంతో, ఆమెకోసం తపస్సు ప్రారంభించినవా రంద
రూ యోగభ్రష్టు లయిపోయారు.

వ్యాఖ్యాత లందరూ గోష్ఠికి కూచున్నారు.

అమ్మలక్క లందరూ "మూళ్ళాపుటో వ్రావిడా"

అంటే "విన్నావుటో వ్రాయమ్మా" అంటూ నీలాటి రేవుల్లో బుగ్గలు నొక్కుకున్నారు.

ఆమె యిరవై అయిదేళ్ళ వితంతువు కావడం—అతను నలభై యేళ్ళ విధురుడు కావడం—ఇంటో సుభద్ర తప్ప మరో ఆడది లేకపోవడం—

ఆమె పంతుల్ని అలుముకుం దని వా రందరూ నిర్ధారణ చేసేశారు.

ఆమె పంతులమ్మ కనక అతనికి "పంతులయ్య" అని బిరు దిచ్చారు.

అతనితో సంబంధం గల పెద్ద లందరూ మెరుపు కొట్టిన ట్టయిపోయారు.

లోకం యిలాగ కిందా మీదా పడిపోతూ వుండగా, అప్పటికి "మేష్టారు" మాత్రమే అయి వుండిన జానకమ్మ, వొక్క వారానికి,

సుభద్రకి "వ్రసే పిన్ని" అయిపోయింది.

పంతులయ్యకి "జానీ" అయిపోయింది.

ఇంటో వున్న నౌకర్లకీ, చాకర్లకీ, గుమస్తాలకీ, వాటలక్క కామప్పకీ "అమ్మగా" రయిపోయింది.

ఆయింటికి యజమానురాలే అయిపోయింది.

సుభద్ర తల్లే మళ్ళీ యీరూపంగా వచ్చిం దని నమ్మి, పంతులయ్య, సంఘానికి బలాదూరు చెప్పేశాడు.

౧౪

రామచంద్రం సాఫు రాసిన కథ మలీ నెల భారతిలో పడింది.

" ఈమాటు నాకథకి బొమ్మలు రాయించారు నాన్నారోయ్ " అంటూ యెగురుతూ దుముకుతూ వెళ్లి, సుభద్ర, యింటికివచ్చీరావడంతోటే తండ్రి చేతిలోవుంచింది భారతి.

ఒకమాటు కథ వున్న పేజీ లన్నీ తిరగవేసి " భేష్ ! మొలిచిన ట్టున్నాయి బొమ్మలు. అయితే, డి. ఎస్. అంటే యెవరో తెలుసా తల్లీ ?" అని అడిగాడు పంతులయ్య.

" దామెర్ల సత్యవాణిగా రండీ "

" అ—న్నమాట. అంచేతే యింత చక్క-గా వున్నాయి "

"ఒకమా టేం జరిగిం దనుకున్నారు నాన్నారోయ్? ఆవేళా ? సరిగా వారం రోజులు కాలేదండీ యింకానూ. ఆవిడ అన్నగారు సాంబశివరావుగా రున్నారూ? వారి అబ్బాయిని చూడ్డానికి వెళ్ళామండీ నేనూ పిన్నినీ. పాపం

సత్యవాణిగారు బొమ్మలు రాయడం మానుకుని మాతో గంటసేపు వుండిపోయ్యారండీ. గాలరీలో వున్న పటాలన్నీ చూపించారు కూడానండీ. అప్పుడు శ్రీనివాసరావు తాతయ్యగారు వచ్చి "మావాణికి కథలు రాయడం నేర్పుతావుటమ్మా" అని అడిగా రండీ నన్నూ. దాని మీద "మాగాలరీలో వున్న చిత్రాల కన్నిటికీ కథలు రాస్తావా?" అని అడిగారండీ సత్యవాణిగారూ; కాని తాము నాకథకి బొమ్మలు రాసినట్టు చెప్పారుకారు చూశారా నాన్నారూ?"

"సరియైన విద్వత్త కలవా రెప్పు డేనా ఆత్మస్తుతి చేసుకుంటారా తల్లీ?"

"ఏమండీ, నాన్నారూ! వెనకటి కథలకి కూడా రాయించి పెట్టరుటండీ ఆవిడచేత బొమ్మలూ?"

"నేను రాయించే దేమి టమ్మా? నువ్వు వెళ్ళి అడిగితే రాయరూ?"

"రాస్తా రనే తోస్తుందండీ. నేనూ పిన్నీ వెళ్ళి అడుగుతామండీ"

"వెళ్ళండి"

సుభద్ర, బొమ్మ లుంటే తన వెనకటి కథ లెలా వుంటాయో చూపించుకుంది.

బొమ్మలు చక్కగా వున్నట్టే వుంది; కాని కథలు ?

అక్కడక్కడ కొంచెం కొంచెం వాదులు వైనలుగా—

కొన్ని చోట్ల సరియైన మాటలు పడక—

మెరుపు కొట్టినంత చురుగ్గా తండ్రికేసి తిరిగి "వెనకటి కథలు కూడా దిద్దించిపెట్టరుటండీ?" అని అడిగిం దామె.

"అలాగే" అన్నా డతను.

"నిజంగా ? ఏమండీ నాన్నారూ ? నిజంగానే ?"

"సందేహ మెందుకమ్మా ?"

"అయితే యెప్పుడు చెప్పండీ ?" అంటూ చేతులు పట్టుకుం దామె.

"నువ్వెప్పుడు కావా లంటే అప్పుడు"

"నిజంగా ?"

"అదేమి టమ్మా వెర్రితల్లీ ?"

"అయితేనూ— సరీ— యివాళే చెప్పెయ్యండి రామ చంద్రంగారితోటి"

"చెప్పేస్తాను"

దానిమీద యేదో చెప్పబోయిన్నీ ఆమె బెదిరిపోయి వూరుకుంది. అది గమనించి "యింకేమిటి ?" అని అడిగా డతను.

"ఏమండీ నాన్నారూ !"

"ఏంతల్లీ ?"

ఆమె గుటకలు మింగింది; కాని చెప్పలేకపోయింది.

"చెప్ప వమ్మా" అని బుజ్జగించా డతను.

"నేను రాసిన కథ లన్నీ——"

"అన్నిని. కొన్ని విడిచిపెట్టడం యెందుకూ ?"

"సాఫు రాయించి——"

"సాఫు రాయించి ?"

సాహసించలేక మొగం పక్కకి తిప్పుకుం దామె.

"రాయించి ?......ఏమిటి తరవాత ?"

అదే స్థితిలో వుండిపోయింది.

"అదేమిటమ్మా ?"

"మీరు కోప్పడతా రేమో బాబూ".

"ఎప్పు డయినా——"

ఇలా అంటూ అతను గడ్డం పట్టుకోగా, మాట సగంలోనే అందుకుని ఆమె "చెప్పెయ్యనా ?" అంటూ తల యెగరవేసుకుంటూ అడిగింది.

"ఊఁ. తొరగా"

"అచ్చుకూడా——"

"వోస్ ! ఇంతే కదా ? తప్పకుండానూ. ఈమాట చెప్పడాని కంత సందేహం యెందుకు తల్లీ ?"

"భయం వేసిందండీ"

"ఎందుకమ్మా? దాని కేమంత డబ్బవుతుం దమ్మా? అయితే మాత్రం అగత్యమైన పని మాను కుంటాము టమ్మా?"

"...................... ..."

"కాకపోయినా నీమాట కడ్డేమిటి తల్లీ? నీకోరిక తీర్చడంకంటే నా కింకేమి ఆనందం వుందమ్మా?"

ఆమె మొగం విప్పారింది.

"నువ్వు కథలు రాస్తూ వుంటే, లోకం అవి మెచ్చు కుంటూ వుంటే అది నాకు సంతోషకారణం కాదూ తల్లీ? అవి అచ్చువేయించడం నాపూచీ కాదుటమ్మా?"

ఈమాట విని సుభద్ర పొంగిపోయింది. సిగ్గూపడింది.

"ఇంకా యేదో వుంది. ఏమిటీ యివాళ యిలా ఆరంభించావూ? సందేహించకు తల్లీ"

ఇలా అంటూ అత నామె వీపు నిమిరాడు.

"అచ్చుకూడా రామచంద్రంగారే—"

"అతనే చేయించాలి. నాకు తీరుబడి లేదుకదా? నీకు వీలులేదుకదా?"

మళ్ళీ యేదో చెప్పబోయి ఆమె ఆగిపోయింది.

"ఇంకా యేమిటి?"

ఒక్క మాటు తండ్రికేసి చూసి బిడియపడుతూ మళ్లీ ఆమె మొగం వంచుకుంది.

"మా అమ్మవు కావూ ? నాకు ఆందోళన—"

"అమ్మో ! ఇంకేమీ లేదండీ. నిజంగానండీ"

"ఇంకా వుంది. తప్పకుండా వుంది. చెప్పమ్మా"

ఇలా అని అతను ఆమె గడ్డం పట్టుకుని మొగం పైకెత్తి కళ్ళల్లోకి చూస్తూ "చెప్పు" అన్నట్టు తల వూపాడు.

"చెన్నాపట్టంలో—"

"మరీ సంతోషం. రామచంద్రాన్ని వెళ్ళమందాం"

దీంతో ఆమెకి ప్రాణాలు లేచివచ్చినట్టయింది. ఆవుల్లా సంతో యిలాగా అలాగా చూడగా, తోటలో, కొళాయి దగ్గిర పంచెకి సబ్బు పట్టించుకుంటూ రామచంద్రం కనిపించాడు.

అది చూశాటప్పటి కామె మనస్సు చివుక్కు-మంది. కళ్ళల్లో యేదో గుచ్చుకున్నట్టూ అయింది.

౧౫

నిజానికి, ఈదృశ్యం ఆమెకి కొత్తది కాదు.

ఇది యిప్పటికి నాలుగైదు మాట్లయినా కనపడి వుంది. కనపడ్డప్పుడల్లా మోతో జాలీ కలిగింది.

అయితే "బట్టలు తక్కువగా వున్నాయి కామోసు పా—పం" అని మాత్రం అనుకుంటూ వచ్చింది. అది అప్పటితోటే మరిచిపోతూనూ వచ్చింది.

కాని యీసన్ని వేశం అలా కాలేదు. ఇది చెయ్యిపెట్టి మనః స్సుంతా దేవేసింది. హృదయంమీద సమ్మెటపెట్లు పెట్టింది. కళ్లల్లో గార్చిలైట్లు వేసింది.

వెంటనే "అలా—చూడండి నా—న్నారూ" అంటూ మాట సరిగా వుచ్చరించలేక అంగుళినిర్దేశం మాత్రం చేసిం దామె.

"అతను—రామచంద్ర మేనా?" అని అడిగాడు పంతులయ్య.

ఆమె మాట్లాడలేకపోయింది.

"ఏం తల్లీ? రామచంద్ర మేనా అతను?"

"అవునండీ"

"బట్టకి సబ్బు పెట్టుకుంటున్నాడు. అవునా?"

"మరేనండీ"

"ఏం, చాకలి ఆలస్యం చేశాడా యీమాటూ?"

"రెండు రోజుల కోమాటు సబ్బు పెట్టేస్తా రండీ ఆయనా. రెండు పంచెలే వున్నట్టున్నాయండీ పాపం"

"మన యింటికి నీరుకావి ధోవతులతో వచ్చాడు. వచ్చాక సబ్బు పెట్టుకుంటున్నాడు కాబోలు"

"అలాగే వుందండీ"

"అంటే మన యింటికి వచ్చాక కూడా అతని స్థితి లేశమూ మారలే దన్నమాట"

ఇలా అని అతను మేజా దగ్గిరికి వెళ్ళి మెరుపు కాలింగు బెల్లు నొక్కి యేదో చీటీ రాసుకువచ్చాడు.

ఇద్దరూ అతని కేసి చూస్తూ నుంచున్నారు.

తువ్వాలు కట్టుకుని వున్నాడు రామచంద్రం. పంచెకి సబ్బు పట్టించడం అయిపోయింది. సబ్బుముక్క కొళాయి మీద పెట్టి పంచె వుప్పళిస్తున్నాడు. చేతులమీదా, గుండెలమీదా, మొగంమీదా సబ్బు నురగ పడుతోంది.

మొగంమీద పడ్డది మాత్రం యెప్పటి కప్పుడే తుడిచేసుకుంటున్నాడు.

"చిత్తం బాబయ్యా" అన్నాడు పోతునాయుడు వచ్చి.

"పెద్దగుమాస్తాగారికి. పరిగెత్తుకు రావాలి" అంటూ పంతులయ్య చీటీ వాడిచేతిలో పెట్టాడు.

తండ్రీ కూతురూ మళ్ళీ అతని కేసి చూడసాగారు.

"వూ — శ్రీ మొగమాటం మనిషి యెవరూ అంటే రామచంద్రం వొకడే కనపడుతున్నాడు. ఎలాంటి సంద

ర్భాలు వచ్చినా నోరు విప్పి అడగడు సరికదా, యెంత అడిగినా చెప్పడు. ఏమడిగినా వెంటవెంటనే జవాబు చెబుతాడు; కాని డబ్బు మాట తెస్తే మాత్రం పెదవి కదపడు. ఇతనితో యిది చాలా చిక్కుగా వుంది. వచ్చి నాలుగు మాసాలు దాటినా, జీతం యెంత కావాలో తేల్చమంటే, నిన్నరాత్రి గిజా అన్నాడు. కాని తేల్చాడు కాదు చూశావా ? ”

“ముందు బట్టలు కొనిపెట్టండి పాపం”

“ఇదిగో బాబయ్యా” అంటూ వచ్చి పోతునాయడు చీటీ అందించాడు.

జోడు లేకపోవడం వల్ల కళ్ళు చికిలించుకుంటూ చూసి “నెల కొక్క రూపాయి చొప్పున యిప్పటికి నాలుగు—”

“అయ్యో ! ” అంటూ వులిక్కిపడింది. సుభద్ర “ నెల కొక్క రూపాయిటండీ ? ”

“ అవును. రోజుకి రెండు డబ్బులు ”

“ మనతో వచ్చినప్పుడు తప్ప సినిమా కయినా వెళ్ళడం లేదు కాబోలు పాపం ”

ఈమాట అన్నప్పుడు సుభద్రకి బిక్కమొగం పడింది.

“ అరకప్పు కాఫీ కూడా లేదన్నమాట ”

"రామ రామా ! ఎంత యిబ్బంది పడిపోతున్నారో నండీ పాపం"

"కోర్టులో వొక్కొక్క రోజున, సమయాని కెవరో వొక స్నేహితుడు చక్కా వచ్చి, నాకు పోగా మిగిలిన కాఫీ కొట్టేస్తూ వస్తున్నాడు. ఇంటి దగ్గిర్నుంచి మైలున్నర దూరం మోసుకు రావడమే కాని అతను వొక్క చుక్క అయినా—అతని కడుపు మాడుస్తూ నేను చాకిరీ చేయించుకుంటున్నా నన్న మాట"

పంతులయ్య కళ్లు గిర్రున నిండిపోయాయి.

"పా—పం" అంది సుభద్ర.

ఆమె రెండు కళ్ళల్లోనుంచీ రెండు బాష్పబిందువులు పుట్టి అధరం మీదుగా జారి వెంటనే చినుకుచినుకులయిపోయాయి.

ఇద్దరి కంఠాలూ కషాయితా లయిపోయాయి.

మళ్ళీ యిద్దరూ అతనికేసి చూశారు. ఒక్క మాటు పంచెమీదకి కొళాయి వదిలి మళ్ళీ వుప్పొంగిస్తున్నాడు రామచంద్రం. ఒక్క క్షణం అయినాక, అందు దగ్గిర రోడ్డుబురద మరక లున్నాయి కాబోలు, ఆభాగం వొక అరచేతిలో వుంచుకుని రెండో అరచేత్తో గట్టిగా పామ సాగాడు.

"ముందు బట్టలు కొనిపెట్టండి నాన్నారూ" అని మళ్ళీ అంది సుభద్ర.

మెరుపు కొట్టినట్టయి, ఆమె కేసి తిరిగి, అయితే బజారుకి వెళ్ళి నీకు నచ్చినవి పట్టుకురా" అన్నాడతను చురుగ్గా చూస్తూ.

ఆమె గతుక్కుమంది.

"వేళాకోళం కాదు. నీకథలు అతను దిద్దిపెడుతున్నాడు. అతనికి నువ్వు బహుమతీ చెయ్యాలి"

ఆమె మరీ సిగ్గుపడిపోయింది.

"ఇప్పటిమట్టుకి అతనికి మనం చేసే బహుమతీ బట్టలే. నీయిష్టం వచ్చినవి పట్టుకురా. పిన్ని కూడా వస్తుంది బజారుకి వెళ్ళు"

"...................................."

"మరి నుంచోకు .తొరగా తెమల్చు. అతను ఆఫుంచె వుతికి ఆరవేసుకునేటప్పటికి నువ్వు కొత్తబట్ట లివ్వాలి. వెళ్ళు"

"వెడతా లెండి" అంది సుభద్ర. ఆమెకి ఈచెప్పడం చాలలేదు.

"ఇంకా యెప్పుడో వెడతావా ? అతను, ఆబట్టలతో

మోటారులో నాపక్కని కూచోడానికి జంకుతున్నాడు. సేలం చాపులు తేవాలి సుమా"

"పిన్నితో మీరే చెప్పండి"

"నేనే చెబుతాను, ముందు నువ్వు సొమ్ము తీసుకు రా"

"మొత్తం తేల్చందే యెలాగా ?" అన్నట్టు చూసిందా మె.

"షర్టులూ కోట్లూ కూడా—"

"అవునండీ పాపం"

"ఎంతసొమ్ము పట్టుకువెళ్ళాలో యిప్పుడు తెలిసిందా?"

అంకె పెద్దదిగానే కనపడింది; కాని స్పష్టంగా లేదు. తెరలో లాగ మసకమసకగా వుండిపోయింది. దాంతో, పక్కవాటుగా చూస్తూ ఆమె ఆలోచన ప్రారంభించింది.

"చేసిన పని రాజాగా వుండాలి. కక్కూర్తి పనికి రాదు" . . . .

మునపటి కంటే కొంచెం బాగా కనపడుతోంది అంకె; కాని ఆమెకి ధైర్యమూ సాహసమూ యింకా కలగలేదు.

"అతను, అయిదారు మాటలు చేర్చడంవల్ల నీ కథ కెంత గాంభీర్యం వచ్చిందో జ్ఞాపకం చేసుకో. దాన్ని బట్టి యీ మొత్తం తేల్చు"

మాం—చి కొలబద్ద.

దీంతో ఆమె చూపులికి నైశిత్యం కలిగింది. తెర కూడా తొలిగిపోయింది. వెంటనే కొట్టవచ్చినట్టు కన పడింది అంకె; కాని ఆమె పైకి వుచ్చరించలేకపోయింది.

అది కనిపెట్టి అతను "పోనీ నాతో చెప్ప నక్కర్లేదు. నీ కెంత తోచిందో అంతా నిస్సంకోచంగా పట్టుకు వెళ్ళు" అని తాళాలామె చేతిలో వుంచాడు.

అప్పటికీ ఆమె బిడియం పోలేదు. పైగా ఉన్న మాధుర్యం అంతా ఘనీభవించి మొగంమీద అలుముకు పోయింది.

"నీకు తోచక పోలేదు, నాతో చెప్పడానికి మాత్రం బిడియపడుతున్నావు. పోనీ. నువ్వనుకున్న దెంతో నేను చెప్పేసుకోనా ? "

ఆమె వుత్సాహం కనబరిచింది. వెంటనే అతను "రెండు వంద" లన్నాడు. అది విని ఆమె మొగం వంచేసుకుని చుట్టుకుపోయిన ట్టయిపోయింది.

"వెర్రితల్లీ! ఎంత ఖర్చుపెడితే నీ కడ్డేమిటమ్మా? అసలు, నీచేత్తో రెండువందలు ఖర్చుపెడితే అదొక లెక్ఖటమ్మా? సందేహపడకు, వెళ్ళు సొమ్ము పట్టుకు రా"

ఇలా అని అతను, ఆమె వీపుమీద మెల్లిగా తట్టుతూ

యినప్పెట్టె వున్న గదికేసి పంపి "సారథిని పిలవరా నాయుడూ" అంటూ కిందికి బయలుదేరాడు.

౧౬

"ఇవాళ మెయిల్లో నువ్వు చెన్నపట్నం వెళ్ళాలోయ్"

అప్పుడే ముగించిన వుత్తరం కవర్లో పెడుతూ, జానకమ్మతోటీ, సుభద్రతోటీ యేదో మాట్లాడుతూ వున్న పాతులయ్య, తానక్కడికి వెళ్ళీ వెళ్ళడంతోటే తిరుగుడు కుర్చీతో తన కభిముఖంగా తిరుగుతూ యిలా అనేటప్పటికి "చి-త్-తం" అంటూ రామచంద్రం వులిక్కిపడ్డాడు.

అది గమనించి "యేం, బెదిరినట్టున్నావేం?" అన్నాడు పాతులయ్య.

"లేదండి లేదండి. అక్కడి పనేమిటో తెలవకా, తమకి వుండుకున్న రాచకార్యాలు నేను నిర్వహించ గలనా? అన్న సందేహంవల్లా దృఢంగా మాట్లాడలేకపోయాను; గాని యిష్టం లేకా, వుత్సాహంలేకా కాదండి"

"పనంటే కోర్టు పనేమీ కాదు. అమ్మాయి రాసిన చిన్నకథలు నాలుగు చేర్చి వొక సంపుటంగా అచ్చు వేయించి తీసుకు రావడం"

ఈమాట విని సుభద్ర మురిసిపోయిన్నీ సోఫాలో మాణుచుకు పోయింది.

"అయితే మరీ సంతోషంగా వెళతానండి. తమకి అందరికీ పూర్తిగా తృప్తి కలిగేట్టు నెరవేర్చుకు వస్తానండి"

"సత్యవాణిగారిచేత కథకి మూడేసీ నాలుగేసీ బొమ్మలు రాయించి వొక వారం రోజుల్లో పంపిస్తాను. మొదటి కథ మొన్నటి భారతిలో పడింది సిద్ధంగానే వున్నది కదూ ?"

"చిత్తం వుందండి"

"నేను నాగేశ్వరరావుపంతులుగారి పేర రేపే వుత్తరం రాస్తాను. వారు ఆబొమ్మల మాతృకలు దయచేయిస్తారు. అవీ, కొత్తవీ పుస్తకానికి సరిపోయే పరిమాణాలలో అక్కడే బ్లాకులు చేయించు"

"చిత్తం"

"అచ్చుపని కూడా వారే చేయిస్తారు"

"సరేనండి"

"ఈలోపున సాఫు రాసె వ్యాసం——"

"రెండు మూడు రోజుల్లోనే రాసేసి తమకి పంపుతానండి"

"ఏమంటా వమ్మా? దిద్దాక నువ్వు చూడాలా?" అని అడిగాడు పంతులు సుభద్రని.

"అక్కర్లేదు నాన్నారూ! ఆలస్యంకావడం తప్ప మరేమీ లాభం లేదండీ. వా రెలా దిద్దినా బాగానే వుంటాయండీ" అని ఆమె బదులు చెప్పింది.

"ఏం సరా?" అన్నట్టు పంతులయ్య తన కేసి చూడగా "నాశక్తి కొద్ది బాగా సవరించి అచ్చువేయిస్తానండి" అన్నాడు రామచంద్రం.

"ఇవాళ మార్చి యిరవై అయిను. ఏప్రిలు పందొమ్మిదో తేదీ యిప్పటి కెన్నాళ్ళుందీ?"

"అదీ యిదీ కాక మధ్యని—యిరవై నాలుగు రోజు లున్నాయండి"

"ఆవేళ అమ్మాయి పుట్టిన రోజు. ఆమె కథల మొదటి సంపుటం కూడా ఆవేళ యిక్కడ అవతరించాలి"

సుభద్ర పొంగిపోతూ జానకమ్మ కేసి చూసింది.

"ఆవేళ నీకు కూతురు పుడుతుం దన్నమాట" అంటూ ఆమెని యెడమచేత్తో పొదివి దగ్గిరికి తీసుకుని, కుడిచేత్తో మొగం పైకెత్తుతూ నుదురు ముద్దుపెట్టుకుంది జానకమ్మ.

దీంతో మరీ సిగ్గుపడిపోయి, వొక్క మాటు రామ

చంద్రం కేసి క్రూరచూపులు చూసి, తన మొగం తీసుకు వెళ్ళి జానకమ్మ కంఠంలో దాచేసుకుంది సుభద్ర.

"శబ్దేందు శేఖరః పుత్రో మంజూషా మను పుత్రికా" అన్నమాట జ్ఞాపకం వచ్చి మనస్సు వుక్కిరి బిక్కిరి పొంగు పొంగాక, పంతులయ్య గంభీరంగా చూస్తూ "గడువు దాటకూడదు. పని తరవాయి వుండకూడదు. పుస్తకం చక్కగా వుండాలి. వెయ్యి ప్రతులూ యేకకాలంలో పట్టించుకు రావాలి" అన్నాడు.

"అలాగేనండి"

"ప్రభల సుబ్రహ్మణ్యసోమయాజులుగారని అక్కడ పేరుపడ్డ వకీలు. వారు స్వయంగా స్టేషనుకి వచ్చి నిన్ను మైలాపూరు తీసుకువెడతారు. ఇప్పుడే వారికి తంతి వెడుతుంది. రేపీ వుత్తరం చూపిస్తే వారు నీకు సమస్త సదుపాయాలూ యేర్పాటు చేస్తారు"

"చిత్తం" అంటూ రామచంద్రం ఆఖరు పుచ్చుకున్నాడు.

"ఇంకాలో అయిదు నోట్లున్నాయి"

రామచంద్రం ఆఖరు కూడా పుచ్చుకున్నాడు.

"సొమ్ము చాలకపోతే యెంత కావలసినా వారిని అడుగు. లేకపోతే యిక్కడికి తంతికొట్టు"

"అలాగేనండి"

"అది నీ సొంత సొమ్మే అనుకో. అందులో నీకు కావలసినంతా స్వేచ్ఛగా ఖర్చుపెట్టుకో. చూడవలసిన వన్నీ చూడు. కావలసిన వన్నీ కొనుక్కో. ఏమీ మొగ మాటపడకు"

ఇది విని సుభద్రా జానకీ ఆ ఔదార్యానికి ముగ్ధ లయిపోయారు.

"నా కవసరాలే తక్కువ. ఉన్నవి మాత్రం—" అంటూ రామచంద్రం యేదో చెప్పబోగా, పంతులయ్య సగంలోనే అందుకుని "అదే వద్దంటున్నాను. వెళ్ళేది చెన్న పట్నం; అక్కడ చూడవలసినవీ, నోరూరించేవీ యెన్నో వుంటాయి. నువ్వు చిన్నవాడవు. కనక యింతగా చెబు తున్నాను" అని లాలనగా చెప్పాడు.

"ఆవేళ మెయిల్లో నువ్వు తప్పకుండా రావాలి సుమా"

"తప్పకుండా వస్తానండి"

ఆవేళ పుస్తకం చూడకపోతే మా అమ్మ గిలగిల్లాడి పోతుంది. ఆ పుస్తకాన్ని పురస్కరించుకుని నే నా వేళకి పెద్ద కార్యక్రమం యేర్పరుచుకుంటున్నాను. నువ్వు సరిగా పనిచెయ్యకపోతే అంతా చెడిపోయి నామనస్సు—"

"అక్కర్లేదక్కర్లేదండి. తమరు సరిగా లెక్కచూసే గడువు నిర్ణయించారు. ఆవేళ మెయిల్లో తప్పకుండా వస్తానండి పుస్తకాలతోటి''

సుభద్ర కళ్ళు ఆనందముద్రితా లయినాయి.

మెరుపు కాలింగుబెల్లు రెండు మార్లు నొక్కి పంతులయ్య "క్రౌన్ సైజుట. ఫెదర్ వెయిటు కాగితాలుట. కాలికో బైండుట, బాగా జ్ఞాపకం పెట్టుకో" అనగా "నే నలాగే అనుకున్నానండి'' అన్నాడు రామచంద్రం.

ఇంతలో "యేమి సెలవు?" అంటూ రెండో గుమాస్తా వచ్చి దూరంగా నుంచున్నాడు.

"బజారుకి వెళ్ళాలి"

"చిత్తం''

"మెయిల్లో రామచంద్రం మద్రాసు వెళుతున్నాడు. అడుగున్నర తోలు సూటుకేసొకటీ, హోల్డాల్ వొకటీ—పక్క సామగ్రితో అన్నమాట—పార్కర్ కలం వొకటీ నిమిషాలమీద కొని పట్టుకురావాలి. బజారులో వున్నంతలో మంచి రకం కావాలి. ఈతంతి సూరయ్య కిచ్చి వెంటనే పోస్టాఫీసుకి వెళ్ళమను"

ఇలా చెబుతూ పంతులయ్య, నూరు రూపాయల

నోటొకటీ, తంతి కాగితం వొకటీ యిచ్చి అతన్ని వెళ్ళి పొమ్మన్నాడు.

"మంచివి తెస్తాడో తేడో ?" అన్నట్టు అనుమాన దృష్టితో సుభద్రా, "లేకపోతే యెరగడూ ?" అన్నట్టు జంకెనచూపులతో జానకమ్మా వొకర్ని వొకరు చూసుకున్నారు.

౧౭

గుమాస్తా వెళ్ళిపోయాడు. మెట్లమీది అతని కాళ్ళ చప్పుడు అంతకి ముందే వెళ్ళిపోయింది.

"అమ్మా" అని పిలిచాడు పంతులయ్య.

"తయారుగా వున్నా" నన్నట్టు ఆమె నిటాగ్గా కూచుంది; కాని యెవరో అదిమేస్తున్నట్టు వెంటనే ముణుచుకుపోయింది. ఆమె హృదయం దుడుకూ దుడుకూ కొట్టుకుంది.

"నీచేత్తోటే యివ్వాలి. తొరగా కానియ్యి తల్లీ" అని మళ్ళీ అన్నా డతను.

సుభద్ర చూపులూ, జానకమ్మ చూపులూ హఠాత్తుగా తారసిల్లాయి.

తండ్రికేసి చూడలేక పింతల్లికేసి చూసింది పాపం సుభద్ర; కాని అక్కడ కూడా తండ్రి చూపుల్లో వున్న గాంభీర్యమే వుండడం గుర్తించి, ఆచిరునవ్వులో "ఎన్ని మాట్లు చెప్పించుకుంటావ్ ?" అని ముదలకిస్తున్న భావన కూడా వున్నట్టు గమనించి, మరీ సిగ్గుపడిపోయి మొగం వంచేసుకుంది.

పంతులయ్య జానకమ్మ కేసి చూశాడు.

వెంటనే జానకమ్మ వాత్సల్యంతో రెక్కపట్టుకుని లేవదీసి, "నువ్వు తలపెట్టిందే కాదూ యిదీ ?" అని మెల్లిగా చెవిలో వూది నింపాదిగా మేజా దగ్గిరికి తీసుకు వచ్చి, మేజామీద వున్న తాంబూలం బట్టల దొంతర మీదపెట్టి "ఊఁ, కానియ్యి తల్లీ" అంది.

అప్పటికి సుభద్రకి సాహసం కలిగింది. దొంతర అంతా యెత్తబోయి సాధ్యపడక సగమే పుచ్చుకుని వొక్కమాటు రామచంద్రం కేసి చూసి మళ్ళీ తల వంచుకుంది.

రామచంద్రం చూపులు అప్పటికీ పంతులయ్యమీదే వున్నాయి. అవి మేజా కేసి తిరగనే లేదు.

పంతులయ్య అది కనిపెట్టి గంభీరంగా చూస్తూ "అవి పుచ్చుకోవోయీ" అన్నాడు.

పంచెలు, కండువాలు, షర్టుగుడ్డలు, కోటు గుడ్డలు ; వొక్కొక్కటే కాదు, చాలాచాలా.

"ఇవన్నీ నీకోసమే" అని తాంబూలం రాగగర్భితంగా సూచిస్తూనే వుంది ; కాని రామచంద్రం అదేమిటో గ్రహించుకోలేకపోయాడు.

ఒక్క అడుగు ముందుకి వేసి "వాటి నేం చెయ్యా మంటారండి? " అని అమాయికంగా అడిగాడతను.

జానకమ్మ "వెర్రినాయన" అన్నట్టు జాలిగా చూసింది. సుభద్ర "చెప్పుకోలేకపోయారు" అనుకుంటూ లోప లోపల నవ్వుకుంది.

"నువ్వు వాడుకో. అవి నీకు బహుమతీ చేస్తోంది మా అమ్మ. నువ్వొందాకా పంచెకి సబ్బు పట్టించుకోడం చూసిం దది. నీకు బట్టలు తక్కువగా వున్నట్టు గ్రహించి అదీ తల్లీ బజారుకి వెళ్ళి అవి తీసుకువచ్చారు. పుచ్చుకో. చొక్కాలు చెన్నపట్నంలో కుట్టించుకో" అని వివరంగా చెప్పాడు పంతులయ్య.

రామచంద్రం వాటికేసి వొక్కమాటు చూసి తర వాత పంతులయ్య కేసి మిడుతూ మిడుతూ చూశాడు.

"ఏం, అలా చూస్తావేం ?"

"నాకు రెండు పంచెలే వున్నాయండి. మరో రెండు

పంచె లయినా వుంటే బాగుండు ననే అనిపిస్తోంది; కాని అలాంటి బట్టలూ—"

"నువ్వు చెప్పే దేమిటోయ్?"

"నాకు తాహతు—"

"మాట్లాడితే తాహతు, తాహతు. నీకు తాహతు కేం తక్కువోయ్?"

"నీకు తాహతే లేకపోతే వారి ప్రాపకం మెలా దొరుకుతుంది నాయనా?" అంది జానకమ్మ.

"మరే" అన్న ట్లొకమాటు కీగంట చూసి మళ్ళీ సిగ్గు పడింది సుభద్ర.

జానకమ్మ అన్నమాటతో రామచంద్రం హృదయం ఆర్ద్రమయిపోయింది.

"ఏమిటో నా కా దృష్టి లేకపోయింది; కాని వచ్చి నప్పణ్ణుంచే నువ్విలాంటి బట్టలు కట్టవలసినవాడవు. పుచ్చుకో పుచ్చుకో. మోటార్లో నాపక్కని కూచో డానికి నువ్వింక యిలాంటి బట్టలే కట్టాలి" అని దృఢంగా చెప్పాడు పంతులయ్య.

దానిమీద మళ్ళీ జానకమ్మ అందుకుని "తేనిపోని కుశ్శంకలు పెంచుకుని గజిబిజి పడకు. తెలుచుకున్నా రంటే కొసిరి కొసిరి యివ్వడం వారికి చేత కాదు. ఆపైని,

మా అమ్మకి కలిగిన సంకల్పం యిది. ఎన్ని అంగళ్ళు చూసినా యింతకంటే మంచిరకం దొరకలేదు. లేకపోతే నీకు మాసుభద్ర యివ్వడం యిలాంటి వేనా? ఇప్పటికివి పుచ్చుకుని లక్షణంగా కట్టుకో నాయనా" అని బుజ్జగిస్తూ చెప్పింది.

"నాకథలు దిద్దినట్టే మీరు మీ వేషం కూడా దిద్దుకోవద్దూ?" అందా మనుకుంది సుభద్ర. మాట నాలుక చివరికి తెచ్చుకుంది; కాని దానితోటే సిగ్గు కూడా తోసుకురాగా నోరు మెదపలేకపోయింది. ఎత్తిన మొగం కూడా దించేసుకుంది.

ఇంత చెప్పినా రామచంద్రం సాహసించలేకపోయాడు.

"మనవి చేసుకుంటున్నాను—"

"నేను చిత్తగించుకుంటున్నాను; కాని ఆలస్యం కావడం తప్ప మరేమీ ప్రయోజనం లేదు"

"నాస్థితిగతులు తమరు కొంచెం యోచించకోరుతున్నాను. వెనకా ముందూ వుండే సందర్భాలు—"

"అవన్నీ బాగా యోచించే నే నీ యేర్పాటు చేశాను. నీతల విలవ నీకు తెలవదు. ఇక మాట్లాడవద్దు, పుచ్చుకో"

పంతులయ్య యిలా అనేటప్పటికి రామచంద్రానికి

వాగ్బంధనం అయిపోయింది. కళ్లల్లో ఆనందబాష్పాలు గిర్రున తిరిగిపోయాయి. హృదయం అంతా కృతజ్ఞతా భావం నిండిపోయింది. అప్రయత్నంగా వాళ్ళు వెంటనే అతను పంతులయ్యా పాదాలు పట్టుకున్నాడు.

అందరి కళ్ళూ ఆర్ద్రా లయినాయి.

అందరి హృదయాలూ ముగ్ధా లయిపోయాయి.

అందరి కంఠాలూ రుద్ధా లయిపోయాయి.

కాని, మేఘగంభీరనిస్వనంతో గంటల కొద్దీ విలాసగా మహోపన్యాసాలు చెయ్యగల గొప్ప వక్త కనక — అయినా అతిప్రయత్నంమీద, పంతులయ్యా మాత్రమే, మాట్లాడగలిగాడు.

అప్పుడేనా "పుచ్చుకో" అని మాత్రమే పలికి అతను రామచంద్రం వీపు నిమిరాడు.

ఈస్పర్శ రామచంద్రం రక్తనాళాల్లో మెరుపులు మొలిపించింది. అయినా కృతజ్ఞత అతి భారంగా వుండడంవల్ల అతను చాలా మెల్లిగా ముందుకి అడుగు వేశాడు.

జానకమ్మ, సుభద్రని కూడా ఒక్క అడుగు ముందుకి వేయించింది.

అయితే, ఆ లేతహృదయాలు రెండూ కూడా ఆ సాన్నిధ్యం భరించలేకపోయాయి.

వెంటనే వణుకుతూ వణుకుతూనే ఆబట్టలు రెండు దొంతర్లుగా సుభద్ర అందించగా, జంకుతూ జంకుతూనే రామచంద్రం వాటిని అందుకున్నాడు.

అది చూసి జానకమ్మా, పంతులయ్యా యేదో మహోత్సవం చూస్తూవున్న ఆనందం అనుభవించారు.

ఇచ్చేటప్పుడు సుభద్రకీ, పుచ్చుకునేటప్పుడు రామచంద్రానికీ వొకరి చెయ్యి వొకరికి తగిలింది.

దాంతో రామచంద్రం శరీరం వొణికిపోయింది. సుభద్ర వొళ్లు ఝల్లుమంది.

౧౫

"మిత్రిపాటి కాయలుట. అప్పలమ్మ బత్తాయి కాయలు తెచ్చింది నాన్నారూ"

"ఏమంటుంది?"

"ఇవ్వకుండా వెళ్లదుట"

"దానబ్బ సొమ్ము దాచబెట్టిందా యేమి టిక్కడ? అయితే యేమాత్రం తెచ్చిందిట?"

"గంపెడు"

"ఇవాళకి పాతిక కాయలు పుచ్చుకో. మళ్ళీ రేపు రమ్మను"

సుభద్ర కదల్లేదు.

ఈజవాబు ఆమెకి నచ్చలేదు. ఆమె వుద్దేశించుకుని వచ్చిన సంగతే బయటికి రాలేదు. పోనీ, మాటల ధోరణిలో యిక ముందు రాకూడదూ అంటే, యిలా జవాబు చెప్పి అతను మళ్ళీ పత్రిక చదువులో పడి పోయాడు.

ఒక్క క్షణం ఆమె ఆలోచించింది. భావచక్రం వుక్కుమాటు గిర్రున తిరిగిపోయింది. తమాయించగా వుక్క చక్కని మార్గం కనపడింది.

దానిమీద "ఈపాటికి కథలు సాఫు రాసెయ్యడం అయిపోయి వుండను టండీ నాన్నారూ ?" అంటూ అందుకుం దామె.

"అయిపోయే వుండవచ్చు" అని పత్రిక చదువు కుంటూనే అతను జవాబు చెప్పాడు.

"ఇవాళో రేపో అచ్చు మొదలుపెడతా రన్నమాట. కాదు టండీ నాన్నారూ ?"

దృష్టి అంతా పత్రికమీదే వుంది; కాని అతనికి మళ్ళించుకోక తప్పింది కాదు.

"అలా యెందుకూ ? రాసిం దల్లా అచ్చు వేయిం చేస్తూ వుండవచ్చు కాదుటమ్మా ?"

"అవును నాన్నారూ! అలా చేయించమని రామచంద్రంగారికి రాయండీ"

"అతనికి తెలవదు టమ్మా అదీ?"

ఈమాట అన్నప్పు డతని శ్రద్ధ అంతా పత్రికమీద నుంచి మళ్ళీ వుండడం ఆమె గ్రహించింది. వెంటనే "ఏమండీ? మనం రాస్తే యేమండీ? మొన్న భారతిలో పడ్డ కథ సిద్ధంగానే వుంది కాదుటండీ?" అని అడిగింది.

"అది మొదటే వెయ్యవలసింది కదా, యీ మాత్రం ఆలోచనే అతనికి తట్టదూ తల్లీ?"

ఇలా అడిగి, మరొక్క క్షణం ఆమె కేసి నిదానంగా చూసి, తరవాత "అయినా మన మేమీ రాయవద్దు. గడువు నాటికి పుస్తకాలు పట్టించుకురాగలడో రాలేడో చూద్దాం" అంటూ మళ్ళీ పత్రిక చదువుకోసాగా డతను.

ఈమాట ఆమె లేత హృదయంమీద ములుకు లాగ కసిక్కున గుచ్చుకుంది. "తేగలరో తేలేరో పాపం" అంటూ ఆవ్యథితహృదయం తపా తపా కొట్టుకుంది.

పంతులయ్య అప్పటికీ దారికి రాకపోవడమే కాదు, రావడానికి అవకాశా లున్నట్టు కూడా కనపడలేదు.

అయితే వచ్చిన పని కాకుండా ఆమె అక్కణ్ణుంచి కదల తలుచుకోలేదు.

"అమ్మాయిగోరూ, అమ్మాయిగోరూ" అని కేక మీద కేక వేస్తూ కింద అప్పలమ్మ గోల చేస్తూ వుండడమూ, "అంత తొందర రయితే యెలాగే మరీ?" అని జానకమ్మ దాన్ని కూకలేస్తూ వుండడమూ, వుండుండి కొంచెం కొంచెం వినపడుతూనే వుంది.

అయినా ఆమె దాన్ని లెక్కచెయ్యలేదు.

నిశ్చలంగా అలాగే నుంచుంది. రెప్ప వెయ్యకుండా తండ్రికేసి తీక్ష్ణ చూపు చూసింది. తన పట్టుదలకి వుబికి వుబికి వచ్చే నవ్వు బాగా అణుచుకుంది.

చివరికి "చెన్నాపట్నంలో యింత మంచి బత్తాయి పళ్ళు దొరకవు కాదుటండీ నాన్నారూ?" అని కొంటె చూపులు చూస్తూ అడిగిందామె.

అయినా దృష్టి అంతా చదువుమీదే పెట్టుకుని, చూపులు కూడా పత్రికమీదే వుంచుకుని "అక్కడ యింత మంచివి దొరకవు. అక్కడ దొరికేవి మనకి నచ్చవు; కాని అక్కడివారి కవే అమృతగుటికలు" అది దాని కతను యాదాలాభంగా జవాబు చెప్పి వూరుకున్నాడు.

"ఇంకా పత్రిక విడిచిపెట్టరూ?" అన్నట్టొక్కమాటు శిరస్సు పంకించి ఆమె "అలాగే కనపడుతోంది. ఇక్కడివాళ్ళక్కడికి వెడితే అవి కనపడ్డప్పుడల్లా యిక్కడి పళ్ళు

తలుచుకుని గుటకలు మింగుతూ కూచోవలసిందే కామోసు" అంది.

ఊరుకున్నట్టే వూరుకుని "మహా బాగా చెప్పావమ్మా" అని మందరస్థాయిలో జవాబు చెప్పి మళ్ళీ పత్రికాపఠనంలో పడిపోయాడతను.

కార్యాంతరవ్యగ్రతే తన్ను ఆస్థితిలో వుంచిందని తెలిసివుండినా సుభద్రకి విసుపు వచ్చింది. అయినా వాక్కు నిమిషం చూసి చూసి యిక ఆలస్యం కానివ్వకూడదని ధోరణి మార్చేసింది.

"ఏమండీ, నాన్నారూ? పోనీ యిక్కణ్ణుంచి వెళ్ళినవాళ్ళకోసం అక్కడి వర్తకులు ఇక్కణ్ణుంచి తీసుకువెళ్ళి అమ్మకూడదనుటండీ?"

"అమ్మవచ్చు. అమ్మితేనే బాగుండును"

పత్రిక చూస్తూనే యిలా అన్నాడతను. అంతటితో వూరుకోబోయాడు; కాని సాగింది కాదు.

"సుభద్ర మాటలో స్వరం కొంచెం భేదించింది సుమా?" అని చెవులు రహస్యంగా అందించగా "అదేదో చూద్దాం వుందా, నీధోరణే నీదా?" అని హృదయం మందలించింది.

ఉలిక్కిపడ్డా డతను. చేతిలో వున్న పత్రిక వొళ్ళోకి జారిపోయింది.

దీంతో అటుండిన శ్రద్ధ యిటు తిరగ్గా "పోనీ, రామచంద్రాని కేమయినా పంపుదామా తల్లీ?" అని అప్రయత్నంగా అనేశా డతను.

"అమ్మయ్యా" అనిపించింది సుభద్రకి.

ఆనందం తల మునక లయిపోయింది; కాని ఆజంజాటంలో పడిపోయి జాప్యం చేస్తే మళ్ళీ అత నెక్కడ తిరిగిపోతాడో అని "పంపించండి నాన్నారూ" అంటూ అవ్యవధానంగా అందుకుం దామె.

"పాపం సాఫు రాయడమూ, ప్రూఫులు దిద్దడమూ, మైలాపూరూ టవునూ మధ్య గ్రాముల్లోనో, బస్సుల్లోనో తిరగడమూ—"

"అయితే తెచ్చిన వన్నీ యిచ్చేసి పోమ్మను అప్పలమ్మని" అంటూ సరిగా కూచున్నా డతను.

అతని చూపు లన్నీ సుభద్ర మొగంమీదే వున్నాయి.

తన అంతరంగం పరిశీలిస్తున్నా డేమో అని ఆమె కొంచెం బెదిరింది. ఏమయినా ధోరణి కొంచెం మార్చాలని నిశ్చయించుకుని "పాపం వారి మూలాన నాకథలించక్క తయా రవుతాయి. పుస్తకం కూడా ముద్దులు

మూట కడుతూ వుంటుంది. కదుటండీ నాన్నారూ?"
అని బెల్లిస్తూ అడిగిం దామె.

"మరే" అంటూ అలాగే చూశా డతను.

"బొమ్మలు కూడా వుంటాయి కనక పుస్తకం విడిచి పెట్ట బుద్ధి కాదు. అవునా నాన్నారూ?"

"ఇంకా సందేహమా?"

ఇలా అని రిస్టు వాచీ చూసి "అప్పుడే ప దయింది. ఇంకా బుట్ట కొనాలి, కట్టాలి, స్టేషనుకి వెళ్లాలి—" అంటూ అతను తొందరపడగా "తెచ్చిన పళ్ళన్నీ పుచ్చుకోనా?" అని ఆమె తొందర లేనట్టడిగింది.

"వందేనా వుంటాయా?" అని అడిగా డతను. ఆలోచించి "తక్కు వయితే తెమ్మంటాను. ఏం?" అంటూ తల యెగరవేసుకుంటూ యెదు రడిగిం దామె.

"తెమ్మను"

"మనకి రెండు డజన్లు చాలు. మళ్ళీ రేపు తెస్తుంది కాదూ? అవునా నాన్నారూ?"

"అవును"

"సూరయ్యగారి నిక్కడికి పంపించనా?"

"పంపించు"

సుభద్ర పొంగిపోతూ బయలుదేరింది. ఇలా తిరగడం

తోచే నక్క- వుండిన ఆనందం అంతా వెక్కి-మాటుగా ఆమె మొగం కమ్మేసింది; కాని "అయితేనూ ?...... అమ్మా" అంటూ పంతులయ్య మళ్ళీ యేమిటో ప్రారంభించాడు.

మళ్ళీ గాంభీర్యం కొనితెచ్చుకుని, విధిలేక ఆగి, మొగం యిలా తిప్పిందామె.

"వందే పంపితే యెలాగమ్మా ?" అని అడిగాడతను.

అక్క-డికి తానే మహా పోటు పయిన మనిషిలాగ "అంతకంటే యెందుకండీ ?" అంటూ కళ్ళు తిప్పుకుంది ఆమె.

"సోమయాజులుగారికి పంపకుండా వారి యింటో వున్న రామచంద్రానికి పంపి వూరుకుంటే బాగుంటుందా ?" అంటూ నసికాడతను.

ఇది విని ఆమె వులిక్కి-పడింది.

ఇదంతా ముస్నద్దీ పేచీ లాగ కనపడిం దామెకి.

దానిమీంద "వారం రోజుల కిందటే కాదుటండీ రెండు వందలు బత్తాయిలూ, రెండు వందలు నారింజలూ పంపాము వారికీ ?" అని యెదురు వాదం చేసింది.

"అయినా బాగుండ దమ్మా ! మూడు వందలు తెమ్మను"

"అ—లా—గే" అనక తప్పింది కాదు. ఈమాట ఆమె వొప్పట్టాన అనలేకపోయింది.

"వాటిలో వొక వంద, ప్రత్యేకంగా రామచంద్రంగారి కని రాయిస్తే బాగుంటుందో, బాగుండదో? అలా రాయించకపోతే కామేశ్వరమ్మ పిన్నిగారు పదిపళ్ళయినా వారి చేతిలో పెడతారో పెట్టరో?" అని ఆమెకి బెంగ పట్టుకుంది.

ఇంతలో జాబు రాయడానికి పంతులయ్య కలమూ కాగితమూ పుచ్చుకున్నాడు.

అది చూడగానే ఆమె మనస్సులో వొక మెరుపు మెరిసినట్టయింది.

"ఇదంతా పిన్నితో చెబుతాను. పిన్నిచేత వొక చీటీ రాయించి అది బుట్టలో పడేయిస్తాను" అనుకుం దామె.

కాని, మొత్తానికి, యెంత వుబలాటపడుతూ పైకి వచ్చిందో, తండ్రి దారికి రావడం చూసి యెంత సంబర పడిపోయిందో, చివరికి, అంత దిగాలుపడిపోయి యెత్తడి పోయిన మనిషి లాగ కాళ్ళీడ్చుకుంటూ కిందికి వెళ్ళి పోయింది.

౧౯

"మొన్న మనం కొన్నామూ—— కోటుగుడ్డలూ——? వాటిలో నీలాపు రంగుదీ——? "నేవీబ్లూ" అంటారు దాన్ని. మిలమిలా మెరిసిపోతోంది కాదుటే పిన్నీ అదీ?"

"మరే"

"చెన్నాపట్టంలో వాళ్ళు కుడితే చొక్కాలు వొంటికి పూసినట్టు సరిపోతాయిట. నాన్నారి కోట్లన్నీ అక్కడ కుట్టించుకున్నవే"

"అవునుట"

"ఆ సేలం పంచెలు తెలుపు చేయిస్తే పాము మీసం లాగ మెరిసిపోతాయి"

"తే——ల్లని ఆపంచెలూ, ఆనీలాపు కోటూ వేసుకుంటే, పా——చ్ఛని రామచంద్రం——కళ్ళు చెదిరి పోతాయి. కదూ తల్లీ?"

కొంటె చూపులు చూస్తూ యిలా అడిగింది జానకమ్మ; కాని మీగడ గిన్ని వొంచుకుంటూ వున్న సుభద్ర, పక్కకి చూడ్డానికి వీలు లేక "ఊఁ, ఊఁ" అంటూ పొంగిపోయింది.

జానకమ్మ, తరవాత కూడా వొక్క క్షణం వూర

చూపులే చూసి, కనిపెడితే సిగ్గుపడిపోతుం దని జాలిపడి "ఆకోటుకిందికి బాగుంటుందని ముచ్చటపడితే, నాలుగు కొట్లు తిరిగితే గాని సన్న మెరుపు చారల పాపులైను దొరికిందే కాదు చూశావా?" అని మొగం కంచం మీదికి తిప్పేసుకుని, మళ్ళీ యేమీ యెరగనట్టు చూస్తూ "ఆవేళే కొత్త సరుకు వచ్చింది. కనక ముద్దినుసు రకాలూ దొరికాయి. అ ఆకుపచ్చంచు చాపూ? జ్ఞాపకం వుందా? కళ్ళకి కట్టినట్టు కనపడుతోం దది" అంది తల యెగరవేసుకుంటూనూ.

"మరే మరే"

"అన్నిటిలోనూ అదే బాగా నచ్చింది మీనాన్నగారికి జ్ఞాపకం లేదూ?"

"అవును, కాని పిన్నీ, నిన్న మానాన్నారు తెప్పించుకున్నవి చూస్తే జ్ఞాపకం వచ్చిందే. వుప్పాడ కండువాలు కూడా రెండు జతలు కొనవలసింది సుమా?"

"నాకు మొదణ్ణుంచీ జ్ఞాపకం వుంది; కాని యెన్నిమాట్లు తీసినా అయిదూ సేలంవే తీస్తూ వచ్చావు నువ్వు. అవంటే నీకంత సరదా అయినప్పుడు కాదనడం యెందుకని నేనూరుకున్నాను"

"చూ—శావా?.....కాస్త అందించి చూస్తే

యేమే మాతల్లీ ? నేనేనా వొకదానికంటే వొకటి బాగుండడంవల్ల అవి విడిచిపెట్టలేకపోయాను. అక్కడికీ వొకదానికి డబ్బు లేకే పోయింది''

"అదే వచ్చింది వులకం. ఒక్క పది రూపాయలయినా మిగిలితే నేను జ్ఞాపకం చేసి వుందును"

"అసలు, రెండువందల యాభై పట్టుకు వెళ్ళవలసింది"

"పోనీ, అత నింటికి వచ్చాక కొని యివ్వరాదూ ? ఇంతలో మించిపోయిం దేమిటీ ?''

"అలా అన్నావా ?" అంటూ ఆలోచనలో పడి, సుభద్ర, యెత్తిన ముద్ద కంచంలో పెట్టేసింది.

''మీ నాన్న మాత్రం వొద్దంటారా యేమిటి ?''

"మానాన్నా రలాంటివారు కారు సుమా పాపం. దయ వచ్చిందంటే కొసిరికొసిరి యివ్వడం యెరగరువారు"

"అవతలివాళ్ళకి అంత కావాలా అనయినా చూడ్డం లేదు. ఇవ్వడం వొక్కటే తెలుసు వారికి. నాబీరువాలో యాభై చీరలికి తక్కువ వున్నాయా ? అందులో వొకటయినా పదిహేను రూపాయలకి తక్కువది వుందా ? కొన్ని జరీ ముద్దలే కదా ?''

"అదేమిటే, మనిషికి బట్టలే కాదుటే అందం ?"

''నిజమేలే''

"ఆనేళ వారు పంచెకి సబ్బు పెట్టుకుంటూ వుంటే నాకు జాలేసింది. అప్పటి దాకా యెంత యిబ్బంది పడ్డారో ?"

"బీదవాళ్ళకి యిబ్బంది కాకపోతే సబ్బంది యెలా వస్తుంది తల్లీ ?"

ఈమాట అన్నప్పుడు, ట్యూటరుగా వున్నప్పుడు బట్టలకోసం తానెంత యిబ్బంది పడ్డదీ జ్ఞాపకం వచ్చి జానకమ్మ వ్రణికిపోయింది.

"వారికి బట్టలు కొనిపెట్టం డని నోరు జారి వచ్చేసింది మాట. నాన్నా రేమంటారో, అసలు, యేమను కుంటారో అని గుండెలు పీచుపీచు మని— నేను బేజా రయిపోయానేవ్ పిన్నోయ్"

"అద టలా అనిపిస్తుం దమ్మా."

"ఇప్పుడు వుప్పాడ కండువాల మాట చెప్పినా— నాన్నారి కోపం వస్తుం దేమోనే. చెప్పవద్దే. ఏమే పిన్నీ ?"

"నీకంత భయం అయితే నేను చెబుతా లే అమ్మా"

"అవును, నువ్వు చెప్పవే. నువ్వు చెబితే, నాన్నారు వెంటనే తెప్పించి చెన్నాపట్టం పంపేస్తారు కూడాను. కదుటే పిన్నీ ?"

"అలాగే"

"రామచంద్రంగారి మూలానే నాకథలు, పుస్తకం అయిపోతున్నాయి. ఆవేళ వారా కథ సవరించకపోతే నాకీ వూహా తోచకపోవును. వారి మేలు మరిచిపోగూడదు. ఈపుస్తకం వచ్చాక తక్కిన కథలు కూడా అచ్చు వేయించిపెట్టమని కోరాలి నాన్నార్ని. ఈమాటు చెన్నాపట్టం పంపాటప్పుడు అక్కడ రిస్టువాచీ కొనుక్కో-మంటారు నాన్నారు వారిని"

"మీనాన్న తప్పకుండా అలా అంటారు. చూశావు కాదూ, నాకు ఫ్రెన్డు మొర్రో అంటూవుంటే వచ్చిన వారం దినాలకే యీ రవ్వల వుంగరం కొనిపెట్టారూ వేలికీ? దీనిమూలాన, పంతులుగారి తోటకి వెళ్ళడం ఖరాగా వొక వారం ఆలస్యం అయినా మానేరా ?"

"అవునవును. పోనీ, రిస్టువాచీ కంటే—ఏమంటావే నువ్వు పిన్నీ ?"

"అదా యిదా అని అంత ఆలోచన యెందుకే ? రెండూ—"

"బాబోయ్"

ఇలా అని సుభద్ర, అప్పటి కయిన ఆలస్యం కూడా దీసుకోడానికా అన్నట్టు గబగబా భోజనం చేసేసింది.

౨౦

రామచంద్రం చెన్నపట్నం వెళ్ళాక రోజులు గడిచిన కొద్దీ సుభద్ర మన స్సేమిటేమిటో గజిబిజిపడిపోసాగింది.

అదివరకి ఆమె యేపని చేసినా యేకాగ్రచిత్తంతో చేసేది. అలాంటి మనిషి కిప్పుడు మనస్సు దేనిమీదా, కాస్తసేపూ నిలవడం లేదు.

ఎంత మంచి పుస్తకం పుచ్చుకున్నా నాలుగు బంతులు చదివాటప్పటికి చప్పచప్పగా వున్నట్టు తోస్తుంది.

ఎంత పేరుపడ్డ పత్రిక విప్పినా చదవతగ్గ రచన కన పడదు.

గ్రామోఫోను దగ్గిర కూచుంటే బ్రేకు వేసిన గుడ్డు రెయిలు చప్పుడా అనిపిస్తుంది. వీణ అందుకుంటే శ్రుతే కలవదు.

తోటలోకి వెడితే వొక చెట్టూ, వొక పొదా, వొక తీగ సజీవంగా కనపడదు. ఒక పువ్వూ ముట్టుకోవా లని వుండదు. అప్రయత్నంగా కొయ్యడం తటస్థపడితే నాలు గడుగులు వేశాటప్పటికి దాని కదే చేతిలోనుంచి జారి పోతుంది.

రాత్రిళ్ళు చప్పున నిద్ర పట్టదు. పట్టడమే వస్తే

గాఢంగా వుండదు. ఏమిటేమిటో కలలు వస్తాయి. మళ్ళీ బాగా చీకటి వుండగానే మెలుకువ వచ్చేస్తుంది. కన్ను పొడుచుకున్నా మరి నిద్ర రాదు. లేచేటప్పటికి కళ్ళు బరువుగా వుంటాయి.

స్నానం చేశాటప్పు డొక్కొక్కనాడు సబ్బుమాట మరిచిపోతుంది. ఒక్కొక్కప్పుడు తడిబట్ట విడవకుండానే తల దిద్దుకుంటుంది.

బీరువా తెరుస్తుంది కాని చీరా జాకెట్టూ వోపట్టాన యేరుకోలేదు. ఏరుకున్న దయినా తీరా కట్టుకున్నాక "అబ్బే" అనుకుంటూ వుంటుంది

నిలువుటద్దం యెదట నుంచుంటే మొగం వాడిపోయి నట్టూ, కళ్ళు అలిసిపోయినట్టూ అనుకుంటుంది.

ఫలహారాని కూర్చోవా లనే వుండదు. కూచుంటే చెయ్యి చాపదు. చాపితే యెంత సేపటికో గాని యేపదార్థమూ నోట వుంచుకోలేదు. ఉంచుకుంటే రుచే కనిపెట్టలేదు.

కాఫీలో ఘాటూ కమ్మదనమూ కనపడక సగంసగమే చప్పరించి వూరుకుంటుంది.

భోజనాని కూర్చుంటే మాటలే కాని లోపల

కేమీపోదు. మూడాకులతోటే తాంబూలం పూర్తి అయి పోతుంది.

కథ రామా లని కూచుంటుంది. మొదటి సంపుటం అచ్చయి వచ్చాటప్పటికి, వున్న కథలు అలా వుండగా మరో సంపుటానికి సరిపడ్డ కథలు రాసెయ్యా లని సంకల్పం. అయితే, తిరుగుడు కుర్చీయే కాని చెయ్యి తిరగదు. కాళ్ళే కాని కలం ఆడదు. మొదట ప్లాటే కుదరదు. కుదిరితే వుపక్రమోపసంహారాలు అతికినట్టు కనబడదు. కనపడితే ఆకథలో విశిష్టత వున్నట్టు తోచదు.

పాత కథలు తీస్తే, అన్నీ వాదులు వెరులుగా కనపడ తాయి. వాటిలో యెన్నో ఘట్టాలు అసందర్భంగానూ, యెన్నో వర్ణనలు అసహజంగానూ, యెన్నో వాక్యాలు తికమకలు గానూ. యెన్నో మాటలు పేలవంగానూ కనపడి "యేమిటీ యీ రాతా? " అనిపిస్తాయి.

ఒక్క రామచంద్రం సాఫు రాసిన కథ మాత్రం పొంకంగా కనపడతుంది. అది యెన్నిమాట్లు చదివినా విసుపు రాదు. పై పెచ్చు, చదివిన కొద్దీ సారస్యాలు కనపడతాయి.

వెంటనే ఆమె దృష్టి అంతా అతనిమీద సుడి తిరిగి పోతుంది.

ఆమె, అతని ఆకారం రూపించుకుంటుంది. చేష్టలు మననం చేసుకుంటుంది. మాటలు జ్ఞాపకం చేసుకుంటుంది.

ఆసందర్భాలలో వొకొక్కప్పుడు బొమ్మ లాగ వుండిపోతుంది.

హఠాత్తుగా పంచెకి సబ్బు పట్టిస్తూ వున్న ఘట్టాలు జ్ఞాపకం చేసుకుని మనస్సు చివుక్కు మనిపించుకుంటుంది.

ఒకనాడామె యేదో పనిమీద ద్వారమండపం లోకి వెడుతూ వుండగా అప్రయత్నంగా రామచంద్రం గది కనపడింది. వెంటనే ఆమెకి తలుపు తియ్యాలని తోచింది. గదిలోకి వెళ్ళాక అతని కేమేమి సామాను ఎలాంటిది వుందో చూడాలనిపించింది; కాని యెన్నిమూ ఌన్ని వేపులుకి తిరిగినా చిలక్కొయ్యని వేలాడుతూ రైలు సంచీ తప్ప మరేమీ కనపడలేదు.

అదేనా తప్పగా వుంది. ఏమీ లేకపోతుందా అని చూస్తే అయ్యావార్లంగారి నట్టిల్లు.

"పాపం" అని జాలిపడింది.

తరవాత పక్కకి చూడగా కుర్చీమీదా మేజామీదా సన్నని ధూళి కనపడింది. అది చూశాటప్పటి కామె చూపులు జిలజిల్లాడిపోయాయి.

ఆమె భరించలేకపోయింది.

వెంటనే పనిమనిషిని రప్పించి, గది అంతా తుడిపించి నీళ్ళు చిలకరింపించి, తుండుగుడ్డతో బల్లా, కుర్చీ స్వయం గా బాగు చేసింది.

ఇదంతా అయేటప్పటికి కామె కొక కమ్మని కోరిక కలిగింది

వెంటనే తలుపులు వేసేసింది. కిటికీతలుపులు కూడా బిగించేసింది. లైటు వేసింది. మెల్లిగా, మురిసిపోతూ వెళ్ళి కుర్చీమీద కూచుంది; కాని వెనక్కి చేరబడీ చేర బడ్డంతోనే యెవరో కితకితలు పెట్టినట్టు కాగా యెగిరిపడి లేచినుంచుంది.

ఒక్క క్షణం దాకా ఆమెకి ఆవులుకు పోలేదు.

తరవాత మేజా సొరుగు లాగింది. దాల్లో వున్న రూళ్ళ కాగితాలు చెదిరి చెదిరి వుండగా, చక్కగా కుదించి, బొత్తిగా పెట్టి మళ్ళీ సొరుగు మెల్లిగా వేసేసింది.

గదిలో చెయ్యవలసిం దంతా అయిపోయింది; కాని అప్పుడు "ఎందు కిలా చెయ్యడం ?" అని యెవరో అడిగిన ట్టయింది.

ప్రూస్ ! "ఎందుకు" ట "ఎందుకు ?"

అతను కథలు దిద్దిపెడుతున్నాడు కదూ ? చెన్నాపట్నం వెళ్ళి సంపుటంగా అచ్చువేయిస్తున్నాడు కదూ ?

ప్రతీదానికీ ఆమె యీకారణమే వూహించుకునీది. ఈకారణమే చెప్పుకునీది; కాని యిందులో వూతం చాలినట్టు కనపడీది కాదు. ఎంత సరిపుచ్చుకుందా మనుకున్నా యేదో లోటుగా వున్నట్టూ, యెంత మాత్రమూ అతకనట్టూ తోచీది.

అస లేమిటో మాత్రం అవగాహన అయేది కాదు.

ఉన్నట్టుండగా ఆమెకి అతని ఫొటో చూడా లని వుబలాటం కలిగింది; కాని యేదీ?

మొదట వుసూరు మనిపోయింది; కాని తరవాత మాత్రం లేకపోవడమే మంచి దనుకుంది.

ఉండడమే వస్తే ఆనీరుకావి బట్టలతో తీయించుకున్నదే కాదూ?

సీ, అదేం వేషమూ? ఆ ఫొటో యేం బాగుంటుందీ?

అయితే, కొత్త వేషం యేదీ?

బట్ట లంటుకునే టప్పుడు పుట్టిన వొణుకుతోనే అతను మెయి లెక్కాడు, వొక్కటేనా కట్టుకున్న దేదీ?

సేలంపంచెలు పాము మీసం లాగ వుండడం చలవ చేశాక కదా, అదేదీ?

చెన్నాపట్టంలో వాళ్ళు కుడితే కోట్లు పూసినట్టే వుంటాయి; కాని కుట్టడం యేదీ?

అతనా చూపులు మరెవరూ కూడా విప్పలేను; కాని ఆ సేలం పంచె కట్టుకుని, ఆయింగ్లీషు ట్వీల్లు షర్టుమీద ఆనేవీ బ్లూ కోటు తొడుక్కుని, యెడమ భుజంమీద సేలం పట్టుకండువా వేసుకుని, అతను, యెదట నుంచుని వున్నట్టనిపించింది.

చిరునవ్వు నవ్వుతూ, బెల్లింపు చూపులు చూస్తూ "బాగున్నానా ?" అని అడుగుతూ వున్నట్టున్నూ అనిపించింది.

ఓహో ! ఎంత చక్కనివాడూ !

అయితే, యీ భావన కలిగేటప్పటికి, ఆమెకి, వల్లమాలిన సిగ్గు వచ్చి గుంజేసింది.

ఉక్కిరిబిక్కిరి చేసేసింది.

తరవాత వొక్క నిమిషాని కాని ఆమె తేరుకోలేక పోయింది.

తేరుకున్నా మరి ఆగదిలో వుండలేక, లైటు తీసేసి, తలుపులు వేసేసి, తోటలోకి బయలుదేరింది.

౨౧

తోట అంటే ఆమెకి మునపటి గౌరవం లేదు; కాని ఆమె అంటే తోటకి మాత్రం మునపటిదే కాదు, యెక్కువ గౌరవమే యేర్పడింది.

అన్నంత పనీ జరిగింది

అంచేత వచ్చీ రావడంతోటే, తోట, ఆమెకి చల్లని గాలితో సేదతీర్చిం దె.

ఆగాలి. తగిలాటప్పటికి, సుభద్రకి, మద్రాసు మెరీనాబీచి జ్ఞాపకం వచ్చింది.

దాంతో, చెదిరిచెదిరి యెక్కడి కెక్కడికో యెగిరి పోయి వుండిన మనశ్శకలా లన్నీ యేక మయి చక్కని బిళువారీ అద్దం లాగ తయా రయింది.

వెంటనే, అందులో, మళ్ళీ నిలువునా సాక్షాత్కరించాడు రామచంద్రం. అయితే, యీసారి టామెకి సిగ్గుకి బదులు జాలి పుట్టింది.

వేషం అదే; కాని యేపది గంటలకో తిన్న తిండి కామోసు పాపం పోలిపోయి కనపడుతున్నా డతను.

అతను, వొక చక్కని మేడ గుమ్మంలో నుంచుని వున్నట్టున్నాడు.

అది ఆంధ్రపత్రికాముద్రాక్షరశాల కామోసు. అప్పటి దాకా కళ్ళు పోటెత్తేటట్టు ప్రూఫులు దిద్ది బయటికి వస్తున్నాడు కామోసు.

కళ్ళు గుంటలు కట్టిన ట్టున్నాయి, యెక్కడి కయినా వెళ్ళి వొక్క అరక ప్పయినా కాఫీ పుచ్చుకుంటాడో పుచ్చుకోడో ?

ఇక యే బస్సులోనో, యేట్రాములోనో యిరుకుళ్ళు పడుతూ మైలాపూరు వెళ్ళడమే కామోసు పని.

దీనిమీద ఆమె కింకో బెంగ పట్టుకుంది.

చేతిలో డబ్బుందో లేదో? సోమయాజులు బాబు గారు, కావలసింది యిచ్చారో లేదన్నారో? పోనీ, యిక్కడికి తంతి కొట్టారుకా రెంచేతో?

నాన్నారు, ఎక్కువ ఖర్చు చేసుకున్నా వని పోతారో యేమో అని యేమి పొడిసుడుకులు పడిపోతున్నారో?

లేకపోతే డబ్బు మిగిల్చి తీసుకురావడమే ప్రజ్ఞ అను కుంటున్నారో?

రోజూ సాయంత్రం బీచికి వెడుతున్నారో లేదో? ఇంచక్కని చేప లున్నాయీ? అదేదీ?......అదీ.... ఆక్వేరియం. మరే. అది చూశారో లేదో?

మెరుపురెయిలూ, లైటుహౌసూ, విమానమూ యెక్కారో లేదో?

ఆ అడయారు—ఆబీసెంటునగరం—ఆపే—ద్ద మర్రి చెట్టు, తరవాతా, ఆ మూజియం—ఆపీపిల్సు పార్కు— ఆమౌంటురోడ్డు షాపులు—అథియేటర్లు—ఆహార్బరు— ఆపైపుల చెరువు—అవన్నీ చూస్తున్నారో లేదో?

కూడా తీసుకువెళ్ళి సోమయాజులు బాబుగారు

హైకోర్టూ, కోటా చూపించారో, మరిచేపోయారో, యీధోరణే లేదో వారికి?

అసలు, వారు, రామచంద్రంగారిని గౌరవంగా చూస్తున్నారో లేదో?

అన్నట్టు పిన్ని స్పష్టంగా రాసింది కనక నూరు బత్తాయి పళ్ళూ వారి కివ్వక తప్పదు; కాని పిన్నిగారు రుంజు కుంటూ యిచ్చారో, ముభావంగా యిచ్చారో, సాదరంగా యిచ్చారో?

వాళ్ళ రెండో కొడుకు, రామనాథం, వారిని ఆపళ్ళు పుచ్చుకోనిస్తున్నాడో లేదో?

ఆవిడచేత మంచివా డనిపించుకోడానికి రామచంద్రం గారే యిచ్చేస్తున్నా రేమో వారి పిల్లలికి పళ్ళన్నీని?

ఇలాగ సుభద్ర మనస్సు మనస్సులో లేదు. పోనీ ఆవున్నచోటయినా నిలకడగా వుందేమో అంటే అదీ లేదు.

౨౨

ఉదయం యేడున్నర.

మూడో అంతస్థు గుమ్మాచ్చమీద నుంచుని వుంది సుభద్ర.

అప్పుడే తల అంటుకుని, చిక్కు తీసుకుని వున్న దీర్ఘకబరీభారం, గాలికి విప్పారి ఆబంగారు బొమ్మకి పరస్థలం లాగుంది.

సూర్యబింబానికి తెల్లని మేఘశకలం ఒకటి అడ్డంగా వుండడంవల్ల ఆమె ధరించివున్న లేతగులాబీపట్టుచీర విలక్షణంగా మెరుస్తోంది.

కొంతసే పామె పిట్టగోడమీందకి వాలి, వంతెన దగ్గిరనుంచి ధవళేశ్వరందాకా—బొబ్బర్లంక, విఘ్నేశ్వరాల దాకా గోదావరి పొడూగునా చూస్తూ నుంచుంది.

ఆచూడ్డంలో, పెద్దవాడపల్లి దగ్గిర, డరోతీస్టీమరు వుాదరకొట్టినట్టు పొగవిడిచి పెడుతూ రంయి మని వెడుతూ వుండడం కనపడింది.

దానిమీాద జ్ఞాపకం రాగా మెరుపు కొట్టినట్టామె కొవ్వూరికేసి చూసింది.

మద్రాసు మెయిలు అప్పుడే గోదావరి వంతెన యెక్కింది.

వెంటనే మనస్సు గుబగుబ లాడిపోగా, తన్నెవ రేనా చూస్తున్నా రేమో అని ఒకట్టుమాటు నాలుగు వేపులా బాగా చూసుకుని, ఆమె, మురిసిపోతూ, సిగ్గూపడుతూ పట్టు రుమాలొకట్టుమాటు సుతారంగా విసిరి, మళ్ళీ

గభీ మని గుప్పిట్లో దాచేసుకుని, అపవారించి కిలాకిలా నవ్వుకుంది.

ఆనవ్వుళ్లో వట్టివేళ్ల అత్తరు సౌరభం వుద్రిక్తమై మెయిలుబండికి మెరుగు సన్నాహం నెరిపింది.

వంతెన మీాద నడిచినంతసేపూ సుభద్ర కోసమే అన్నట్టు మెయిలు చాలా నింపాదిగా నడిచింది. అందుకు సంతోషిస్తూ ఆమె యింజన్ దగ్గిర్నుంచి వెనక్కీ, వెనక నుంచి యింజన్ దగ్గిరికీ, మొదట కొంచెం వడిగానూ, తరవాత చాలా తాపీగానూ మెయిలు పొడూగునా పదిమార్లు చూసింది; గాని గుర్తించుకోలేకపోయింది.

ఇంతలో, మెయిలు, వంతెన దిగిపోయింది. సుభద్ర గుమ్మా దిగి రెండో అంతస్థు వీధి వసారాలోకి వచ్చింది.

వెంటనే, సుమారు యిరవై దినాలనుంచి వాడిపోయి వుండిన తోట, నవనవ లాడుతూ, ఘుమఘుమ లాడుతూ ఆమె ముద్దుమొగానికి మిసమిసలు కానుక పెట్టింది.

ఆపొద్దుటి పూట, ఆలేత యెండలో, ఆమేడమీాదికి యెంతో ముచ్చటగా కనబడగా సుభద్ర మేడ దిగి తోటలో ప్రవేశించింది ; కాని, మనస్సు గేటుకేసీ, కళ్లు తోటలోకీ పడలాగగా వొకటి రెండు నిమిషా లామె గిరగిర లాడిపోయింది.

కొంతసేపటికి కో వాంబెట్సుబాండి వచ్చి ద్వారమండపం లోకి వెళ్ళిపోయింది; కాని ఆమె దాని కేసిచూడ నేలేదు.

దాని తరవాత వొక ఫీటన్ వచ్చింది. ముసీలి పండొకడు కుళ్ళా కుళ్ళా దగ్గుకుంటూ అందులో కూచుని వున్నాడు.

అదయిన తరవాత వొక మోటారు వచ్చింది. దాన్లో వున్నవా డెవరో పిల్లాడే గాని, నల్లగా జీడిగింజలాగ మోటారుకి సరిపోయి వున్నాడు.

ఆమె అటు చూడలేకపోయింది.

ఎనిమిదిం బా వయింది.

మనస్సుకి గుంజాటన ప్రారంభ మయింది.

"ఏం చెప్మా?" అనుకుంటూ వుండగానే మేఘాల మీాద యెగిరిపోతూ వొక జట్కా వచ్చింది. ఆవిసురు విసురు ద్వారమండపంలోకి వెళ్ళి అది, యే స్తంభానికో యేగోడకో గుద్దుకోవలసిందే కాని బండివాడు లగాములు బిగించి తోటలోనే ఆపేశాడు.

వెంటనే వొక యువకుడు కిందికురికి సుభద్ర కేసి బయలుదేరాడు.

కట్టింది సేలం పంచె. తొడిగింది నేవీబ్లూ. ఆపైని పట్టుకండువా—నిదానించగా అతను రామచంద్రం.

సుభద్ర మొగమ్మీద చిరునవ్వు మెరిసి తోట అంతా తళుక్కు మనిపించింది.

అతనూ ఆమే పైకరి నొకరు సమీపించినట్టు కన బడ్డారు.

అంతే.

మళ్ళీ చూడగా ఆమె మేడ కేసి వెళ్ళిపోతోంది.

అది నడకా కాదు, పరుగూ కాదు, వురుకులూ కావు; కాని బండికీ మేడకీ మధ్య వున్న తోట అంతా క్లుప్త మయిపోయిన ట్టనిపించింది.

ఆసంతోషానికీ, ఆవుత్సాహానికీ, ఆచాకచక్యానికీ, ఆ లాఘవానికీ అతను చకితు డయిపోయాడు.

మొదట అతను "పుస్తకాలు తెచ్చానండి" అన్నాడు. ఇలాంటి సన్నివేశం తటస్థించవచ్చు ననీ, అప్పుడు పెట్టె తియ్యబోతే రసాభాస అవుతుం దనీ వూహించుకుని, జాగ్రత్త యెక్కగానే పెట్టె తీసి మూడు పుస్తకాలు చేతి లోనే వుంచుకున్నాడతను; కాని తానే యిచ్చా డో, ఆమే పుచ్చుకుందో మాత్రం యెరగడు.

తరవాత "పాకేజీలు యెడ్లబండిలో వస్తున్నా యండి" అన్నాడు; కాని యిక్కడ పైకొక్క మాట పలికి అత నీ వాక్యం పూర్తి చేశాటప్పటికి, అక్కడ,

పైకెక్కే మెట్లే యెక్కి ఆమె మేడమీదకి వెళ్ళి పోయింది.

మేడమీది ఆఫీసులో కూచుని వొక జమీందారీ దావా తాలూకు కాగితాలు చూస్తున్నాడు పంతులయ్య.

అడిగినవాటి కల్లా జవాబులు చెబుతూ పక్కని జమీందారూ, జమీందారు చెప్పలేని సంగతులు వివరిస్తూ యెదట దివానూ కూచుని వున్నారు. దివాను వెనక కూచుని శాణేదా రొకడూ, ఫీటన్లో వచ్చిన ముసలాయనా సాయం చేస్తున్నారు.

ఇద్దరు జూనియర్లు, దివానుకి రెండు పక్కలా కూచుని చదివేసిన కాగితాల్లోని ప్రధానసంగతులు మననం చేసుకుంటున్నట్టు పంతులయ్యకి జ్ఞాపకం చేస్తూ వుండగా, నాలుగో గుమాస్తా తెచ్చి యిచ్చిన లా గ్రంథాలు పేజీలు తీసి మరో జూనియరు, పంతులయ్యకి అందుబాటులో బల్లమీద వుంచుతున్నాడు.

ఇలాంటప్పుడు సుభద్ర గదిలో కాలు పెట్టింది.

జమీందారు వెనక, తలుపు వోరచేసుకుని నుంచుని వున్న వృద్ధదాసి ఆజంగమవల్లిని చూసి చకితురాలయింది.

అతను పలకరిస్తే జవాబులు చెప్పడానికి తప్ప, అతన్ని పలకరించడాని కెవరికీ ధీమా చాల నంతటి తాదాత్మ్యమూ

గాంభీర్యమూ కనపడుతూ వున్నాయి పంతులయ్య మొగంమీద.

కాని సుభద్ర యిదేమీ చూడలేదు. ఎంతమాత్రమూ జంకనూ లేదు.

ఊచలాగ వెళ్లింది.

వెళ్ళీ వెళ్ళడంతోటే యెడమ చెయ్యి అతని మెడమీద ఆని, అతని మొగానికి తన మొగం తగిలేటట్టు ముందుకి వంగి "పుస్తకాలు వచ్చాయి నాన్నారోయ్" అంటూ మూడు పుస్తకాలూ అతని చేతిలో వుంచింది.

అందరూ వులిక్కిపడ్డారు.

ఆచనువుకీ, ఆధైర్యానికీ, ఆసాహసానికీ, ఆస్వాతంత్ర్యానికీ జమీందారు వూగిపోయాడు.

ఆమాట విన్నాడు పంతులయ్య. ఆపుస్తకాలు చూశాడు. "అప్పుడే వచ్చాయటమ్మా రామచంద్రం?" అని అడిగాడు.

అంతే.

మరేమీ అనలేదు. ఎవరికీ యేమీ చెప్పలేదు. జమీందారు దగ్గిర కళ్ళతో అయినా సెలవు పుచ్చుకో లేదు. ఎక్కడికి చదివింది అక్కడికి ఆపుచేసి, యెలా వున్న కాగితాలు అలా వుంచేసి, గభీ మని లేచి

పుస్తకాలు తిప్పితిప్పి చూస్తూనే కిందికి బయలుదేరాడు అతను.

"బంగారపు అక్షరాలు. మనం చెప్పలేను కాదుటండీ నాన్నారూ? ఎంత ముద్దొస్తున్నాయో?" అని పొంగిపోతూ సుభద్ర వెనకాలే వెళ్ళింది.

౨౩

"రామచంద్రం కనక పని తొరగా తెమిలింది. పుస్తకం కూడా మెరిసిపోతోంది. సూరయ్యగారయితే—"

"సడే- సూరయ్యగారయితే కథలు దిద్దిగలరేం?"

కళ్ళు ఇంతలేసి చేసుకుని, మొగం అయిమూలగా వంచుకుని, తల యెగరవేసుకుంటూ యిలా దురుసుగా అడిగింది సుభద్ర.

మేడమీద మూడో అంతస్థులో, సుభద్ర గదికి చేరి వున్న తూర్పువసారా గదిలో, జంట కుర్చీలో కూచుని వున్నారు సుభద్రా, జానకమ్మానూ.

ఇద్దరి చేతుల్లోనూ చెరొక కథల పుస్తకమూ వుంది.

ఇద్దరూ సర్వాభరణాలూ ధరించి లక్ష్మీసరస్వతుల సమ్మేళనం లాగ కన్నుల పండువుగా వున్నారు.

అప్పటికి నాలుగ్ఘడియల పొద్దు మాత్రమే వుంది.

సూర్యబింబానికి మేడ అడ్డు కావడంవల్ల యింటి ముందరి తోట వింత వెలుగుతో ప్రకాశిస్తోంది.

తోటలో ఆభాగం అంతటా తాత్కాలికంగా వింత వింత మెరుపుదీపాలు అమర్చబడి వున్నాయి.

దగ్గిర వుండి, వరదారావు, ఫలహారపు బల్లలూ, వాటిమీద బందరు కలంకారీ దుప్పట్లూ వాటిమీద రంగురంగుల పింగాణీ సామానూ సద్దిస్తున్నాడు.

చిన్నిగుమాస్తాలు ముగ్గురూ ఆపింగాణీసామాను మధ్యగా అగరువొత్తుల కూజా లుంచుతున్నారు.

ఒక చెట్టుకింద గుడ్డకుర్చీలో పడుకుని వున్నాడు పంతులయ్య. రామచంద్రమూ, పెద్దగుమాస్తా యెదట నుంచుని సలహాలు చెబుతూ, ఆజ్ఞలు అందుకుంటూ సర్వమూ లక్షణంగా జరిగేటట్టు చూస్తూ వున్నారు.

రెండో అంతస్థులో, గానసభ నిమిత్తం, నోతు నాయుడు కుర్చీలు సద్దిస్తూ వున్న చప్పుడు వినబడుతోంది.

జానకమ్మా, సుభద్రమ్మా అత్యుల్లాసంగా మాట్లాడు కుంటున్నారు.

"మహా బాగా చెప్పావు"

"చెన్నాపట్నం వెళ్ళి అచ్చు వేయించడం కూడా ఆయనికి చేత నవునేం ? "

ఇలాగ అదే ధోరణిలో ముదలకించింది సుభద్ర.

"వెళ్ళి వెళ్ళి చెన్నపట్నం కూడా వెళ్ళాలి ఆపెదబాబు. బజారుకి వెళ్ళి చెప్పిన కూర లయినా సరిగా తీసుకు రాలేడు కానీ? "

"ఆయన కయితే నాన్నారలాంటి బట్ట లిప్పిస్తారేం? నేను బత్తాయి పళ్ళు పంపిస్తున్నేం? "

"బట్టలు కూడా యివ్వాలి. నంగినంగి మాట లాడు కుంటూ—ఆయన పేరు చెబితేనే నాకు వొళ్ళు మండి పోతుంది సుమా"

"నాకూనూ" అని తల తాటించుకుంటూ అందు కుంది సుభద్ర. "ఒక్క కథ సాఫు రాయడానికి పది రోజులు పట్టేది. "ఆఫీసు పనులు తేలడం లే" దని నాతోనూ, "అమ్మాయిగారి కథలు సాఫు రాయడం తోటే సరిపోతోం" దని నాన్నారితోనూ చెబుతూ, యింటో రెండో పెళ్ళి పెళ్ళాముకి పడిపడి దణ్ణాలు పెడుతూ — "

మాట సగంలోనే రుసరుస లాడుతూ అందుకుని "చెప్పిచెప్పి ఆపెళ్ళాన్నే చెప్పాలి, ఆమొగుణ్ణే చెప్పాలి. ఫర్లాంగు దూరం వినపడేటట్టు నవ్వులుతుంది, ఆయిల్లాలు,

తాంబూలం. యాక్కూరారే” అంటూ మొగం చిట్లించు కుంది జానకమ్మ.

“ఫ్రాక్ !.........నాకు నిజంగా షాకే వచ్చేలా గుందే. ఆవిడ మాట చెప్పకే యిక పిన్నీ ! ఆగొడవ మరిచిపో. మరిచిపోడానికి, రామచంద్రంగారు కథలు దిద్దడమూ, అచ్చు వేయించడమూ—యిలాంటివి చెప్పూ”

ఫక్కు మని నవ్వబోయింది జానకమ్మ; కాని చాలా కష్టంమీద అణుచుకుంది. రామచంద్రం చెన్నపట్నం వెళ్ళినప్పణ్ణుంచీ లెక్క చూస్తే, ఆమె కిలాంటి సందర్భాం పదిపన్నెండు మాట్లు తటస్థపడింది; అయితే అప్పుడప్పుడు కూడా యింతా అవస్థపడుతూనే వచ్చింది.

నిజంగా, ఫ్రెక్కు మాటయినా బెసికిపోకుండా అన్ని మాట్లు జాగ్రత్త పడడం కష్టమే; కాని ఆవిషయం జానకమ్మకి అలవాటయిపోయింది.

ఆమాట మీద మొగం పక్కకి తిప్పుకోడం ప్రయత్నంలో, జానకమ్మ, తోటలోకి చూసింది. ఎందుకో అని సుభద్ర కూడా అలా చూసింది.

పంతులయ్య ద్వారం దగ్గిరగా నుంచుని వున్నాడు. రామచంద్రం యెదట నుంచుని యెందుకో చిరునవ్వు నవ్వుతున్నాడు.

అది చూసి సుభద్ర వుత్సాహవంతురాలు కాగా, జానకమ్మ, కొంటె చూపులు చూస్తూ "రామచంద్రానికి పెళ్ళికళ వచ్చిందేవ్" అంది.

సుభద్ర మనస్సు గుబగుబ లాడిపోయింది. "అవు—" ననబోయింది; కాని మాట సగంలోనే మెరుపు కొట్టినట్లయి నీరవురా లయిపోయింది.

ఆమె చూపులు వొళ్ళో వున్న పుస్తకం మీదకి వాలాయి. ఆగిల్టు అక్షరాల మెరుపులు సాయపడ్డాయి కనక సరిపోయింది గాని లేకపోతే ఆమె మొగం సిగ్గు దాచలేకపోయి వుండును.

ఇంతలో తోటలో బాండు వాద్యం వినపడింది.

ఇద్దరూ వులిక్కి పడి చూశారు. మేళగాళ్ళు ప్రహరీ పొడూగునా నిలిచి వున్నారు. అందరూ నల్లదొరల లాగ యేకవేషంతో వున్నారు. చాలా వుత్సాహంగా బాండు వాయిస్తున్నారు.

సుభద్ర మళ్ళీ పుస్తకంకేసి చూసి "యీగిల్టు అక్షరాలు యీపుస్తకానికి మరీ అందం తెచ్చాయి. కదుటే పిన్నీ?" అంది.

దానిమీద, జానకమ్మ వొక్కమాటు శిరఃకంపం చేసి "అంత మేలు చేశాడు కదా, మరి, రామచంద్రానికి

ఇవాళ నువ్వేం బహుమతీ చేస్తావు తల్లీ?" అని యేమీ యెరగని దాని లాగ అడిగింది.

అందుకి సుభద్ర "అవునేవ్! నాకు తోచిందే కాదు చూశావా? ఏం చెయ్యమంటావే పిన్నీ?" అంటూ అమాయికంగా చూసింది.

"అలాంటి పిల్లాడికి, నీలాంటి పిల్ల, యెలాంటి బహుమతీ చెయ్యాలో నా కెలా తెలుస్తుంది తల్లీ?"

ఇలా అంటూ సాగతీసుకుంది జానకమ్మ.

"అదేమిటే అంత వులకంగా మాట్లాడతావూ?"

"కాకేమే? నువ్వు కథలు రాయడమూ, అతను దిద్దడమూ, ఈవిధంగా యిద్దరి వుద్దేశాలూ కలవడమూ—"

"బహుమతీ మాట చెప్పమంటే దండకం విడేస్తావేమిటే మామ్మా?"

"నే నేం చెప్పగలనే నాకూతురా? నీ మనస్సులో యేం వుందో—"

"ఉంటే నిన్నడగడం యెందుకే?"

"నీకభుర్లెందుకు కేం లే, నిజంగా నువ్వు తోచనిదానవే అయితే వొక్క కథ మాత్రం దిద్దినవాడికి అన్ని రూపాయల బట్టలు నీ చేతుల్తో యివ్వగలవేం? చెన్నపట్టం వెడితే పదిరోజుల్లో వచ్చేవాడికి మించిపోయినట్లు వంద

బత్తాయి పళ్ళు పంపగలవేం? పైగా, వుప్పాడ కండు వాలూ, రిస్టువాచీ, రవ్వల వుంగరమూ—"

"ఆమాట నువ్వు తెచ్చావు"

"నువ్వు గట్టిగా పట్టుకున్నావు"

సుభద్ర మిడుతూ మిడుతూ చూసింది. ఆచూపుల్లో సౌభాగ్యం మిసమిస లాడిపోయింది.

జానకమ్మ జాలిపడిపోయింది.

"అత్త సింటికి వచ్చేదాకా నీకు నిద్రాహారాలు సయించాయా? ప్రపంచకం యేమేనా కనపడిందా? ఇదంతా నే నెరగ ననుకున్నావేం?" అంటూ యిలాగ కూడా ఆమె అనేసేదే; కాని పస్తాయించింది.

ఆమాట లంటే సుభద్ర సిగ్గుపడిపోతుంది. చిన్న పుచ్చుకుంటుంది. ఆస్థితి తాను చూడలేదు. ఆపైని గొప్ప విందూ, గానసభా, వుపన్యాసాలూ, కానుకలూ... పెద్ద తంతు జరగవలసివుంది.

సుభద్ర వుల్లాసంగా లేకపోతే యివన్నీ వెలవెల పోతాయి. దాని కంతటికీ కారణం తా నయిపోతుంది.

అది చాలా విచారకరమైన సంగతిగా పరిణమిస్తుంది.

జానకమ్మ వొక్క క్షణంలో యిదంతా ఆలోచించుకుని మొదట ఆప్రవాహానికి అడ్డువేసేసింది. తరవాత

"ధోరణి యెలా మార్చనూ?" అనుకుంటూ కిందికి చూసింది.

ఫలహారపు వస్తువులు కావిళ్ళతో వస్తున్నాయి.

వీణ పట్టించుకుని గురువుగారు వస్తున్నారు.

అరటిదొప్పలతో పూలదండలూ, దాగర్లతో పూల గుత్తులూ తెస్తున్నారు పూలవర్తకులు. చిన్నగుమాస్తాలు ముగ్గురూ అగరువత్తులు వెలిగిస్తున్నారు.

"చూడు తల్లీ" అంది జానకమ్మ.

సుభద్ర అలా చూసి "అతిథులు వస్తున్నారు పిన్నోయ్" అంది ఆత్రంగా.

ఇద్దరు స్త్రీడర్లు వచ్చారు. పంతులయ్య వారికిద్దరికీ కరస్పర్శ చేసి పూలగుత్తు లందించి ఆసనాలు చూపిస్తున్నాడు. పెద్ద వెండిపళ్ళెంతో పూలగుత్తులు పట్టుకుని శ్రోతునాయకు పక్కని నుంచుని వున్నాడు. తమ కోసమే కాబోలు రామచంద్రం మేడకేసి వస్తున్నాడు

తల్లీ కూతురూ అప్రయత్నంగా లేచారు

"ముందు వచ్చినవాళ్ళు ఆడాళ్ళేనూరు కొనసాగయమే" అంది సుభద్ర. "తొరగా రా" అంటూ అడుగు వేసింది జానకమ్మ.

౨౪

పంతులయ్య, మేడమీద, వుత్తరపు వసారాలో పచారు చేస్తూ శనివారపు పత్రిక చదువుకుంటూ వుండగా, ముసిముసి నవ్వులు నవ్వుకుంటూ వచ్చి జానకమ్మ పత్రిక వుళాక్కుంది.

తనూ, ఆమే, సుభద్రా, కులాసాగా కభుర్లు చెప్పుకుంటూ ఫలహారం చేసి, కాఫీ పుచ్చుకుని, తాంబూలం వేసుకుని అప్పుడప్పుడే అక్కడికి వచ్చాడతను. ఇంకా అరగంట అయినా పూర్తి కాలేదు.

కనక యింతలో ఆమె రావలసిన కారణం కనపడక, శ్రద్ధ అంతా సంపాదకీయంమీద కేంద్రీకృత మయి వుండడంవల్ల మాట్లాడా లేక "యేం?" అన్నట్లు చూశాడతను.

అలాగే—ముసిముసి నవ్వులతోనే ఆమె బదులు చూపులు చెల్లించింది.

చివరికి "ఏమిటి కథ?" అని అడగక తప్పలేదతనికి.

"అమ్మాయికి సమ్మంధం చూడండి" అంది ఆమె.

ఆమె చూపులు గంభీరముద్ర వహించి వున్నాయి.

అన్నంత పనీ జరిగింది

అది గ్రహించి వెంటనే శ్రద్ధ అంతా యిటు మళ్లించుకున్నా డతను.

"ఏం ?"

"ఈడు వచ్చింది కాదూ ?"

"చిన్నపిల్ల. దాని కప్పుడే పెళ్ళి—"

"అదేమిటండీ ? పదహారేళ్ళు నిండినదాన్ని విగాంకా చిన్నపిల్లే అంటారేమిటండీ ?"

"నిజంగా? ...అప్పుడే పెళ్ళియీడు వచ్చిందంటావా?"

"పెళ్ళి యీడే కాదు, బిడ్డని కనే యీడు కూడా వచ్చింది. ఇప్పుడు పెళ్ళి చేస్తే మళ్ళీ యీరోజుల్లోనే మీరు మనవణ్ణి యెత్తుకుంటారు"

అతను ఆమె బుగ్గలు పుణికాడు.

"నిజం. ఇక ఆలస్యం చెయ్యడం అమ్మాయిని బాధ పెట్టడం గాని సుఖపెట్టడం కాదు. ప్రేమించడం కానే కాదు"

అతనికి, ఆమె, సుభద్రని కన్న తల్లి లాగ కనపడింది.

"అయితే నువ్వే చూడరాదూ ?"

"ఇంతకంటేనా ? చాలా సంతోషం. భారం అంతా మీరు నామీద పెడితే, నేను అమ్మాయిమీద పెట్టేస్తాను. పెట్టేశాను"

"అంటే ?" అని అతను గతుక్కు మన్నాడు.

"నాతో రండి తెలుస్తుంది" అంది ఆమె.

ముందు జానకమ్మా, తరవాత పంతులయ్యా బయలు దేరారు.

జానకమ్మ తనకి చూపించే దేమిటో పంతులయ్య గ్రహించేశాడు; కాని వరు డెలాంటివాడో అని కంగారు పట్టుకుంది పాపం అతనికి.

సగం దారిలో జానకమ్మ "మీ రేమీ మాట్లాడ కండేం? " అన్నట్టు కళ్ళు తిప్పుకుంటూ, చేత్తో నిషేధించింది; కాని అంతకి ముందే నీరవు డయిపోయి వున్నా డతను.

౨౫

ఆగ్నేయంగా వున్న వసారా గదిలోకి వెళ్ళి యిద్దరూ దక్షిణపు కిటికీ దగ్గిర నుంచున్నారు.

ముందు తాను వెళ్ళి నుంచుని, చూడవలసిన దృశ్యం యింకా వుందా లేదా అని తోటలోకి పరకాయించి, తరవాత, అతన్ని తన వెనక్కి రమ్మని సన్న చేసిందామె.

ఆమె బుజాలు పట్టుకుని, తల పక్కకి వంచుకుని నుంచున్నా డతను.

అలాగే నుంచుని, మొగం పైవాటుగా వెనక్కి తిప్పు కుని, మందహాసంతో కళ్ళు చేరడేసి చేసుకుని "యేం, కనపడిందా?" అన్నట్టు తల యెగరవేసిం దామె.

మేడకి పాతిక గజాల దూరంలో వొక పొగడచెట్టు. ఆచెట్టుకి చుట్టూరా పాలగచ్చు అరుగు. దానికి నాలు గైదు గజాల దూరాన గులాబీ కట్టవకి ఆనుకుని వొక పెద్ద అశోకవృక్షం.

తువ్వాలు పరుచుకుని, యేదో పుస్తకం చూసు కుంటూ ఆఅరుగుమీద పడుకుని వున్నాడు రామచంద్రం.

ఒకమాటు అతన్ని తొంగి చూస్తూ, వొకమాటు దాక్కుంటూ, మధ్యమధ్య మేడకేసి బెదిరిబెదిరి చూస్తూ సుభద్ర, అశోకం చాటున నుంచుని పొంగిపోతోంది. సిగ్గుపడిపోతోంది. పరవశురాలున్నూ అయిపోతోంది.

తర్జనితో నిర్దేశిస్తూ జానకమ్మ పంతులయ్యకి ఆదృశ్యం చూపించింది.

ఆయువకుడు ఫలానా అని నిశ్చయించుకోగలిగే దాకా తేరిచూసి, పెద్ద నిట్టూర్పు విడుస్తూ కిటికీ చాటుకి తప్పు కున్నాడు పంతులయ్య. ఎదటికి వెళ్ళి నుంచుని యేమని పోతాడో అని జానకమ్మ ఆతుర్దాపడిపోసాగింది.

"ఏమి టంటావ్ ?"

"మీా కేమి టంటారూ ?"

ఒక్క క్షణం ఆలోచించి "యెప్పణ్నుంచీ యిదీ ?" అని అడిగా డతను.

"అతను చెన్నపట్నం వెళ్ళినప్పణ్నుంచీనీ"

"మరి చెప్పావు కాదేం ?"

"ఇది చూసీదాకా నిరుకు చేసుకోలేకపోయాను"

మళ్ళీ వొకమాటు తొంగి చూశా డతను. వెనక్కీ, పక్కలికీ, మేడ కేసీ బెదిరిబెదిరి చూసి మళ్ళీ రామచం ద్రాన్ని తొంగిచూస్తోంది సుభద్ర. ఇదేమీా యెరక్కుండా చమవ్రులో మునిగిపోయే వున్నాడు రామచంద్రం.

"ఆవేళ అతన్ని మెయి లెక్కించి వచ్చింది. అది మొదలు దానికి నిద్ర లేదు. హారం లేదు. అతను తప్ప మరి ప్రపంచకమే కనపడ్డం లేదు.

"అతనికి తెలుసా ?"

"ఏమీా యెరగడు పాపం. అసలు, ఆడదానిమీాదకి దృష్టి పోయినట్టే కనపడ దింకాను"

"అలాగా ?"

"ఆరునెల్లయింది వచ్చి. వచ్చినన్నా డింతో నేమూ అంతే. పలకరిస్తే తప్ప నాతోటీ దాంతోటీ కూడా

మాట్లాడడు. ఆమాట్లాడ్డం అయినా మాకేసి చూడ కుండానే"

"అమ్మాయి—"

"మొదట మొదట యేవాగానికో, యేపదిరోజులకో వొకమాటు, వొకమాట అతనితో చెబుతూ వుండేది. క్రమక్రమంగా అదీ లేదిప్పుడు. అతను మొదట వున్నంత సేపూ అతనితో సరిగా మొగం వంచుకుంటుంది. ఓర చూపులు మాత్రం చూస్తూ వుంటుంది. నాదగ్గిర అతన్ని గురించి యిక యిసకపాతర్లు. నేనేమయినా అనుకుంటా నేమో అని మధ్యమధ్య అతను కథ దిద్దడమూ, పుస్తకం అచ్చువేయించడమూ, పంచెకి సబ్బు—"

"ఇప్పుడర్థం అవుతోంది. బత్తాయి కాయల మాట తెచ్చి, నాచేత పంపుదామనిపించడానికి అది వేసిన యెత్తులు తెలుచుకుంటే, యిప్పుడు దాని తపన కళ్ళకి కట్టినట్టు కనపడుతోంది"

"మీకు తెలవకుండా నాచేత వొక పని చేయించింది సుమండీ"

"ఏమిటదీ?"

"అయిన మూడు వందలూ తమకే పంపా మనుకుంటారేమో, అతని కిస్తారో యివ్వరో కామేశ్వరమ్మ

అక్కయ్యగారు అని అది పొందిన ఆవేదన శత్రువుల కేనా వొద్దు. నేను చూడలేకపోయా నది. చివరి కేమ యినా సరే అని "ఇంపుగా మొదపళ్ళు రామచంద్రానికి" అని యెవరు రాశారో తెలవకుండా—"

"ఇచ్చినట్టా ?"

"వద్దువ ద్దన్నాట్ట తాను; కాని పెద్దకూతురూ ఆవిడా పళ్ళేలతో తెచ్చి తన కిచ్చిన గదిలో అలమర్లో వుంచి వెళ్ళిపోయారుట. అన్నిపళ్ళు ప్రత్యేకంగా తాను పుచ్చు కున్నట్టు తెలిస్తే యిక్కడ మీ రేమని పోతారో—"

"వ్రా—త్రి అమాయికుడు. అన్నానికి మొగంవాచి పోయి వచ్చాడు పాపం; కాని జాతిరత్నం"

"మీ అనుగ్రహం తప్పిపోకుండా వుండేటట్టు చూసు కోడం తప్ప మరో కోరికే వున్నట్టు లేదతనికి"

"ఏమిటి చెయ్యడం? "

"నన్నా అడుగుతారు ?"

"అడగడానికి నీకంటే నా కెవ రున్నారూ ?"

ఇలా అంటూ అత నామె భుజంమీద చెయ్యి వేశాడు. ఆచేతిమీదికి తన శిరస్సు వాల్చుకుని అవ్యక్తా నందం అనుభవించిం దామె.

"నీవుద్దేశం చెప్పు. ఏమి చెయ్యమంటావో ఆజ్ఞాపించు"

"ఏం చెప్పడానికీ అంతా విషమంగా వుంది"

ఇలా అంటూ ఆమె, మొగం పక్కకి తిప్పుకుని ఆలోచించసాగింది.

"ఏమిటా వైషమ్యం?" అని అడిగాను.

ఒక్క నిమిషం అలాగే వుండి, చివరికి మొగం పైకెత్తుకుని "ఏమంటే? ఇటు చూస్తే యీమాజోడూనూ. ఆపైని అమ్మాయి తల్లడిల్లిపోతోంది. ఏం చేసినా దాని దృష్టి మరొకడిమీదికి తిరుగుతుం దని తోచదు"

"ఇంకా యేమిటి?" అన్నట్టు చూశాను.

"అటు చూస్తే—" నసికేసిం దామె.

"చెప్పు. సందేహించకు. ఇది ఆలోచన"

"మీ తాహతుకీ, మీ దర్జాకీ, మీ సంప్రదాయానికీ—"

మాట సగంలో ఆపేసి "యింకా చెప్పాలా?" అన్నట్టు చూసిం దామె

"నిజమే" అంటూ వొక్క క్షణం పక్కకి చూస్తూ ఆలోచించి "నువ్వు చెప్పింది కాదనను. కాని అరని

సంప్రదాయం మనకి తెలవదు. ఇంతకీ, నువ్వు పైపై సంగతులు చూసి పైపై మాటలు చెప్పావు"

"లేకపోతే నేను ఖండనగా చెప్పగలనా? " అన్నట్టు చూసిందామె.

"అవునా? " అన్నాడతను.

అయినా సాహసించలేకపోయింది.

"చెప్పవూ? " అంటూ గడ్డం పట్టుకున్నాడతను.

ఈసన్నివేశం ఆమెకి ధైర్యమూ, సాహసమూ కలిగించింది.

"అతని భాతృప్రేమోన్నతి ఎదుట మన ఐశ్వర్యమూ, అతని వినయవిధేయతల యెదుట మన దర్జా యేపాటిదీ? "

"సెబాస్! " అంటూ చిటికె వేసి "నువ్వు అసలు సంగతి కనిపెట్టావు" అని ప్రశంసించాడతను.

"అతను నాకడుపున పుట్టి వుంటే —"

"బెంగపెట్టుకోకు" అని రెండు చేతులూ పట్టుకుని ప్రారంభించాడతను.

"వాత్సల్యం తెలిసినవాళ్ళకీ తదనుభూతి కలవాళ్ళకీ అల్లుడయినా వొకటే, కొడుకయినా వొకటే. నువ్వే కాదు నేనూ అలాగే అనుకుంటూ వచ్చాను. కడుపున పుట్టి నాచేతిలో పెరిగి పెద్దదయిన సుభద్రా,

నిన్నగాక మొన్న—గాలికి కొట్టుకు వచ్చిన అతనూ నాహృదయంలో వాకట్ట స్థానమే ఆక్రమించుకుని వున్నారు"

ఆశ్చర్యచకితురా లయిపోయింది జానకమ్మ.

"అతనే నీఅల్లుడు"

జానకమ్మ వొళ్ళంతా గగుర్పొడిచి ఝల్లుమంది.

"అమ్మాయికి తగిన వరుడు అతను తప్ప భూమిమ్మీద మరి వొకడు లేడు. ఈశ్వరుడు, యిందుకోసమే అతన్ని మన యింటికి తీసుకు వచ్చాడు. అతన్నిచ్చి పెళ్ళి చెయ్యడం కంటే అమ్మాయికి నేను చెయ్యవలసిందీ చెయ్యగలదీ మరేమీ లేదు"

అప్రయత్నంగా ఆమె అతని రెండు బుజాలూ పట్టుకుని అతని మొగం కేసి యేకాగ్రంగా చూడసాగింది.

"నే నీ పని చెయ్యకపోతే అమ్మాయికి అపకారమూ, దాని కన్నతల్లికి ద్రోహమూ చేసినవా ణ్ణయిపోతాను"

ఆమె అదే చూపు.

"అమ్మాయికి పెళ్ళి యీడు వచ్చిం దని నా కెప్పు డప్పు డనిపిస్తూనే వుంది. అయితే, దాని చూపు యెవరి మీదికి పోతుందో, నాసంపత్తి కెలాంటివాడు వ్యవహార్త అవుతాడో అని నేను చాలా బెంగ పెట్టుకుని వున్నాను"

ఆమె యింకా అదే చూపు.

"ఇప్పటికి ఆబెంగ తీరడమే కాదు, నాతపస్సు ఫలించింది"

హృదయంలో యేదో భావం పురికొంది; కాని ఆమెకి కంఠం స్వాధీనం కాలేదు.

"ఏమంటావ్ ?" అని అడిగాడతను.

అప్పటికి కంఠం స్వాధీనపడింది; కాని నాలుక తడబడి పోయింది మాట రాలేదు. చూపు మాత్రం అదే.

అప్పటికా చూపు గుర్తించాడతను. దాన్ని భరించలేక "యేమిటి చూస్తున్నావ్ ?" అని సాదరంగా అడిగాడు.

"దేవతాకళ"

అప్రయత్నంగానూ, అజ్ఞాతంగానూ పలికింది ఆమె యీమాట.

"ఎక్కడా ?"

"మీ మొగంమీద"

పొంగిపోయి ఆమె యెడమబుగ్గమీద యిట్టే అన్నాడతను.

అది ఆమెకి పులకలు పెట్టించింది.

"మీరు వేసే ప్రతీ అడుగులోనూ, చేసే ప్రతీ

పనిలోనూ, పలికే ప్రతీ అక్షరంలోనూ, పరిపే ప్రతీ చూపులోనూ అంతు లేని ఔదార్యం యెప్పుడూ కనపడుతూనే వుంది. అయినా అది యింతటి దని నే నిప్పటివరకూ గుర్తించుకోలేను. మీ హృదయంలో యింత అమృతం నిండి వుందని నేనెప్పుడూ భావించుకో లేకపోయాను. నిజంగా, మీ నిజస్వరూపం నా కిప్పుడు కనపడ్డంత స్పష్టంగా యెప్పుడూ కనపడ లేదు. లోకంలో— పధ్నాలుగు లోకాల్లోనూ కూడా యేసంపన్నుడూ, యే పండితుడూ, యేత్యాగీ, యేభోగీ, యే పెనిమిటీ, యేతండ్రీ కూడా మీ కాలిగోటి కయినా సాటిరారు.”

ఇలా అని, ఆమె, తన చేతు లతని మెడకి చుట్టబెట్టి, తన కుడిబుగ్గ అతని వక్షస్థలంమీద ఆన్చుకుని, అతను గుచ్చి కౌగిలించి తన శిరస్సు మూర్కొనగా నిలువునా కరిగిపోయింది.

౧౯-3౮ అక్టోబరు
సవరణలతో విపులీకృతం

శ్రీపాద సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి చిన్నకథలు

సంపుటాలుగా అచ్చవుతున్నవి

సంపుటం ౧ కి పేజీలు ౧౨౫-౧౫౦ వెల ఆరేసి అణాలు

శ్రీపాద సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి చిన్నకథలు

విడివిడిగా అచ్చయివున్నవి

౧ గూడుమారిన కొత్తరికం	౦—౨—౦
౨ కలంపోటు	౦—౨—౬
3 తల్లిప్రాణం	౦—౨—౬

ఇక ముందు విడివిడిగా అచ్చువెయ్యబడవు. కాలక్రమాన యీమూడూ సంపుటాలు చెయ్యబడతాయి

శాస్త్రిగారి గ్రంథాలు మరికొన్ని

౧ రక్షాబంధనం డిటెక్టివునవల	౧—౦—౦
౨ శ్మశానవాటిక ,,	౦—౭—౦
3 వారకాంత నాటకం	౦—౪—౦
౪ విజయనగరరాజుల కథలు	౦—౨—౦
౫ చిత్తూరురాజుల కథలు	౦—3—౦

కలాభివర్ధనీ పరిషత్తు — రాజమండ్రి

144

మనసు ఫౌండేషన్ పుస్తకాల పరిశీలనాపట్టిక

పుస్తకం సంఖ్య	TPLA125B118
పుస్తకం పేరు	
తారీఖు	30/10/24
ముందు అట్ట	NO
వెనుక అట్ట	NO
మొత్తం పేజీలు	153
పెద్ద సైజు పేజీలు	NO
ఖాళీ పేజీలు	viii,
లేని పేజీలు	NO
తయారు చేసేవది	Vedavathi
పేజీలు విడదీసేవది	Vedavathi
స్కాన్ చేసేవది	S.Tarkshi
పరీక్ష చేసేవది	ROHITH
పేజీలు సరిచూసేవది	
బైండింగు చేసేవది	
ప్యాకింగు చేసేవది	
పరిస్థితి	good